

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
*Кафедра організації судових, правоохоронних органів
та адвокатури*

*Творчий шлях вченого:
до 80-річчя професора
В. В. Долежана*

Одеса
«Юридична література»
2018

УДК 347.96 / 97 / 99 (477.74-25Од) (092) (01) (049.2) + 016 : 347.96 / 99
(477.74-25Од)
Т286

Видання підготовлено до 80-річчя від дня народження доктора юридичних наук, професора кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» Валентина Володимировича Долежана.

Матеріали круглого столу з проблем організації судоустрою, прокуратури та адвокатури, що публікуються у виданні, становлять інтерес як для правників-науковців, так і для студентів, практикуючих юристів, суддів, прокурорів, адвокатів.

Відповідальний редактор: **Н. М. Бакаєнова**, доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»

Укладачі: **І. О. Кісліцина**, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»;

М. О. Деменчук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»;

С. І. Єленич, головний бібліограф наукової бібліотеки Національного університету «Одеська юридична академія» (бібліографічний показчик)

Друкується за наказом ректора Національного університету «Одеська юридична академія» к. ю. н., проф. В. В. Завальнюка (наказ № 823-51 від 10 квітня 2018 р.).

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть автори тез, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів та установ, які рекомендували ці матеріали для друку.

© Національний університет «Одеська юридична академія», 2018

ISBN 978—966—419—338—9

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО ПРЕЗИДЕНТА НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Національний університет «Одеська юридична академія» нещодавно відсвяткував своє двадцятиріччя. Університет має надзвичайну історію становлення та є унікальним навчальним закладом з вражаючою матеріально-технічною базою, проте головне значення завжди мав професорсько-викладацький склад університету. Саме від нього залежить якість освіти студентів університету, рівень їх правової підготовки, свідомості та культури, що є особливо актуальним в умовах сучасного реформування системи судоустрою та правоохоронної системи. Саме викладачі університету є серцем навчального закладу.

Сьогодні, 4 травня, маємо урочисту нагоду привітати з Днем народження та вісімдесятиріччям доктора юридичних наук, професора кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Валентина Володимировича Долежана.

В. В. Долежан працює в Національному університеті «Одеська юридична академія» з 2003 р. та зарекомендував себе науковцем виключного професіоналізму, якого поважають не лише працівники кафедри та університету, але й вся наукова спільнота України.

Вклад вченого у розвиток правової науки важко недооцінити. В. В. Долежан є автором багатьох монографій, науково-практичних коментарів (у складі авторських колективів), навчальних, методичних посібників, наукових статей. Вчений приймає активну участь у міжнародних, всеукраїнських конференціях, круглих столах, підготовці законопроектів, наданні зауважень та пропозицій до них, наданні наукових висновків на запити органів державної влади. Під його керівництвом за роки праці захищено чотирнадцять кандидатських дисертацій.

В. В. Долежан неодноразово нагороджувався медалями, нагрудними знаками, грамотами та подяками, серед яких медаль «За трудову відзнаку» (1986 р.), знак «Почесний працівник прокуратури» (1988 р.), знак Міністерства освіти і науки України «Петро Могила» (2005 р.), знак «Подяка за сумлінну службу в органах прокуратури», почесна відзнака Верховного Суду України «За вірність закону» (2008 р.), знак Міністерства освіти і науки України «За наукові досягнення» (2009 р.), знак

«За сумлінну службу в органах прокуратури» (2017 р.) та ін. У 2011 р. В. В. Долежан був переможцем Всеукраїнського конкурсу «Юрист року 2011» у номінації «Юрист — вчений», у 2012 р. — лауреатом Державної премії України в галузі освіти.

Національний університет «Одеська юридична академія» пишається досягненнями В. В. Долежана — надзвичайної Людини та Вченого. Широ вітаємо з Днем народження! Бажаємо міцного здоров'я, сил, на-
снаги, творчих та наукових досягнень!

З Днем народження, професоре!

*Президент
Національного університету
«Одеська юридична академія»
доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України
С. В. КИВАЛОВ*

**ПРИВІТАННЯ ВІД КОЛЕКТИВУ
КАФЕДРИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВИХ,
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ
ТА АДВОКАТУРИ**

*ВЕЛЬМИШАНОВНИЙ
ВАЛЕНТИНЕ ВОЛОДИМИРОВИЧУ!*

У цей святковий день вітаємо Вас із 80-річчям та висловлюємо Вам слова глибокої шани та поваги!

Весь Ваш життєвий шлях є прикладом сумлінного та високопрофесійного ставлення до своїх громадянських та службових обов'язків. Багато років свого життя ви віддали практичній роботі у прокуратурі та адвокатурі, показавши високий рівень ставлення до своїх обов'язків та етичної поведінки юриста, ставши еталоном для молодих юристів-практиків. Під Вашим керівництвом було захищено багато дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Ваші наукові публікації з питань судоустрою, прокуратури та адвокатури є взірцем для молодих та досвідчених науковців.

Ваш професіоналізм та наполеглива праця зробили вагомий внесок у розвиток науки та освіти, що робить Ваш трудовий шлях справжнім прикладом для наслідування, а відданість роботі в поєднанні з життєвою мудрістю та особистими якостями забезпечили Вам повагу колег та студентів. Нехай Ваш шлях буде наповненим новими злетами й досягненнями, а людська шана буде подякою Вам за плідну працю, чуйність, вміння творити добро.

Ми пишаємося тим, що нам випала можливість працювати з Вами і досягати разом професійних висот. Нехай доля дарує Вам добро і щастя, міцне здоров'я та достаток, а віра, надія та любов будуть вірними супутниками на Вашому життєвому шляху. Нехай тепло і затишок родинної оселі надійно захищає Вас від негараздів, а в майбутньому на Вас чекає ще багато наповнених корисними справами і земними радощами років. Живіть довго, в щасті, благополуччі та при доброму здоров'ї! Вдячні Вам за ваші мудрі поради та настанови, під Вашим керівництвом та наставництвом виросло не одно покоління науковців та юристів-практиків, які успішно працюють у судових та правоохоронних органах, посідаючи найпрестижніші посади.

Міцного здоров'я Вам, благополуччя, миру, щедрої долі, щастя у житті, творчої наснаги у відповідальній роботі, здійснення заповітних мрій та сподівань! Успіхів у всьому задуманому та нових плідних здобутків! Прийміть найщиріші вітання з нагоди дня народження!

*З повагою,
колектив кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

БІОГРАФІЯ ПРОФЕСОРА В. В. ДОЛЕЖАНА

Валентин Володимирович Долежан — доктор юридичних наук, професор кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» народився 4 травня 1938 р. у м. Черкаси.

У 1955—1960 рр. навчався на юридичному факультеті Київського державного університету імені Тараса Шевченка, який закінчив з відзнакою.

У 1960—1964 рр. працював адвокатом, у 1964—1975 рр. — в органах прокуратури Вінницької області.

У 1973 р. без відриву від основної роботи захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за темою «Договорные отношения колхозов» у Московському державному університеті імені М. В. Ломоносова.

У квітні 1977 р. призначений завідувачем кафедри загального нагляду філіалу Інституту підвищення кваліфікації керівних кадрів прокуратури СРСР у м. Харкові і працював у цьому навчальному закладі до березня 1995 р. Останні два роки поєднував виконання обов'язків завідувача кафедри з посадою проректора з наукової роботи Інституту підвищення кваліфікації Генеральної прокуратури України.

У 1982 р. присвоєно звання доцента.

В. В. Долежан зробив значний внесок у налагодження системи підвищення кваліфікації прокурорських кадрів, у тому числі навчальних центрів Прокуратури Союзу РСР у Казахстані, Узбекистані, брав участь у навчанні працівників прокуратури Болгарії, Куби, Монголії, В'єтнаму, у розробленні методичних рекомендацій з питань прокурорського нагляду і його теоретичних основ. Як представник Прокуратури Союзу РСР у листопаді—грудні 1990 р. надавав методичну допомогу органам прокуратури В'єтнаму.

У 1992 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за темою «Проблемы компетенции прокуратуры» в Інституті проблем зміцнення законності і правопорядку (РФ, м. Москва).

У 1993 р. присвоєно звання професора.

У 1995—2003 рр. працював завідувачем, професором кафедри на юридичному факультеті Волинського державного університету імені Лесі Українки (зараз — Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки), був одним з засновників становлення вищої юридичної освіти на Волині.

З лютого 2003 р. професор кафедри організації судових та правоохоронних органів Одеської національної юридичної академії (сьогодні — кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»).

З 2003 р. член спеціалізованої вченої ради по захисту дисертацій в Одеській національній юридичній академії (з 2010 р. Національний університет «Одеська юридична академія»).

З лютого 2007 р. тривалий час заступник голови експертної ради ВАК України з юридичних наук, член науково-методичної ради Генеральної прокуратури України, робочих груп з підготовки проектів законів України «Про прокуратуру» та «Про адвокатуру», редакційних рад журналів «Судоустрій і судочинство в Україні» та «Вісник Академії прокуратури України».

В. В. Долежан неодноразово входив до складу редакційних колегій наукових журналів. Так, наприклад, з 2011 р. по теперішній час, В. В. Долежан входить до редакційної колегії збірника наукових праць «Прикарпатський юридичний вісник», з 2012 р. по теперішній час — до редакційної колегії науково-практичного юридичного журналу «Часопис цивільного і кримінального судочинства».

З травня 2016 р. до вересня 2017 р. виконуючий обов'язки завідувача кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія».

З вересня 2017 р. по теперішній час займає посаду професора кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія».

ПАМ'ЯТНІ ПОДІЇ У ЖИТТІ ПРОФЕСОРА В. В. ДОЛЕЖАНА

Робота в органах прокуратури (1966 р.)

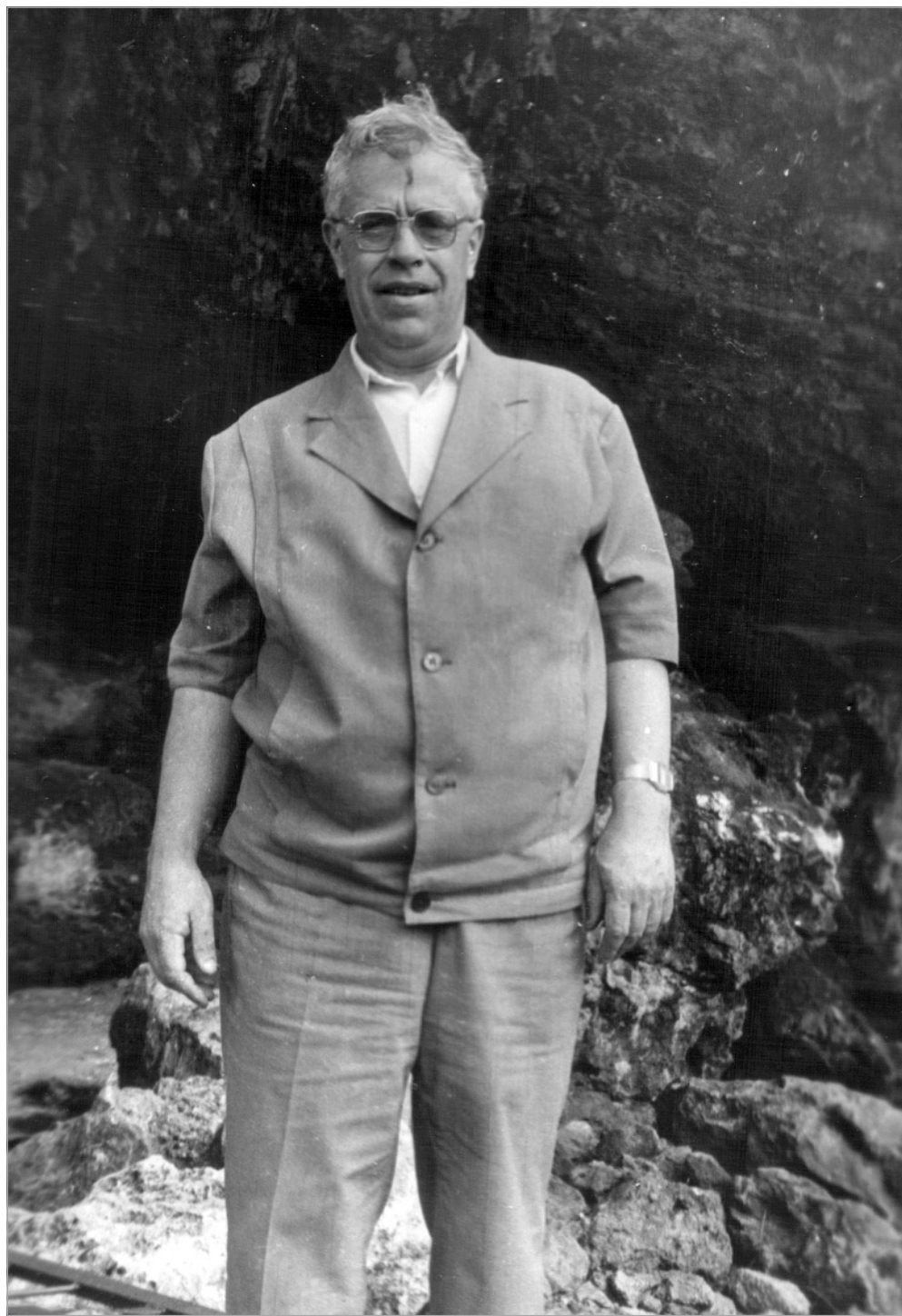
Колектив Інституту підвищення кваліфікації прокурорів СРСР (1980 р.)

Під час виступу на конференції (1987 р.)

Разом із учасниками конференції (м. Ленінград, РФ, 1987 р.)

Під час здійснення адвокатської практики (1961 р.)

Виступ на конференції (1975 р.)

Разом з колегами з прокуратури (м. Вунь, В'єтнам, 1989 р.)

В. В. Долежан (другий праворуч) зі слухачами та викладачами філії Інституту прокуратури СРСР (1985 р.)

Спільне привітання М. В. Руденка та В. В. Долежана Генерального прокурора України О. І. Медведька з успішним захистом його кандидатської дисертації (2010 р.)

Разом із Ю. Є. Полянським та Н. М. Бакаєною на міжнародно-науковій конференції «Актуальні питання судуострою та формування корпусу суддів» в Національному університеті «Одеська юридична академія» (2017 р.)

Разом із колективом кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури (2015 та 2016 рр.)

М. В. РУДЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
професор Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна, заслужений юрист України

ЛЮДИНА. ФУНДАТОР. УЧИТЕЛЬ

(до 80-річчя професора В. В. Долежана)

Так буває... Так має бути у кожного із нас, коли на життєвому шляху з'являється людина, яка матиме на тебе найбільший вплив. Так і мене поталанило зустріти в далекому 1985 році людину із золотим серцем, відкритою душею. Пригадую першу зустріч з Валентином Володимировичем Долежаном. Я знаю тепер, як виглядає велика людина: поблажлива до інших і вимоглива до себе. Щирий, цілеспрямований, а ще — справжній! Таких як Валентин Володимирович — одиниці. У чому секрет? Від природи він прагне більшого. Цим він надихає й зараз... Яка ж це сила в людині є, щоб цілком присвятити своє життя науці. А це означає, що він є справжнім ученим, перебуває у постійному науково-творчому пошуку, і ця його відданість науці передається і нам.

У 1989—1990 роках я мав честь працювати під його керівництвом на посаді старшого викладача кафедри загального нагляду філії Інституту підвищення кваліфікації керівних кадрів Прокуратури СРСР у місті Харкові. У нього завжди була незалежна думка з наукових, методичних та інших питань, яку Валентин Володимирович був готовий публічно обстоювати. А його авторитет примушував прислуховуватися до неї. У будь-якій ситуації він захищав інтереси колективу — кафедри, Інституту й завжди був готовий пожертвувати своїми власними інтересами на користь спільної справи.

Це все, мабуть, далеко недостатній перелік чеснот, якими наділений ювіляр — вірний син Черкащини, науковець, талановитий педагог, громадський діяч і просто хороша людина. Саме таким принциповим, вимогливим, чесним і справедливим лишається мій вчитель, фундатор спеціальності 12.00.10 — судоустрій; прокуратура та адвокатура, який проклав мені шлях у науку. Упродовж багатьох років я керуюсь його постулатами й дотримуюсь їх і зараз. Без його допомоги, напевно, не був би тим, ким є сьогодні. Тому безмежно вдячний за поради щодо моєї кандидатської дисертації (1989 р.), опанування докторської дисертації (2001 р.), рецензування монографій, посібників, підручників.

Також пригадую спільну працю з Валентином Володимировичем у Науково-методичній раді при Генеральній прокуратурі України,

спеціалізованих вчених радах Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого та Національної академії прокуратури України, редколегіях низки юридичних журналів, на конференціях, семінарах тощо.

Справжній майстер — учитель, він і сьогодні дає «путівку» в наукове життя молодим вченим, які захистили кандидатські дисертації під його керівництвом, готує докторів наук. Зрештою, Валентин Володимирович не лише навчає, але й усім своїм публічним життям, вчинками в будь-яких життєвих ситуаціях, ставленням до справи, мудрістю є прикладом для тих, хто поруч...

В. М. КРАВЧУК,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ПРОФЕСОР В. В. ДОЛЕЖАН — ЗАСНОВНИК ТА ФУНДАТОР ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ І ОСВІТИ НА ВОЛИНІ

(до 80-річчя вченого)

Історія розвитку юридичної науки і освіти на юридичному факультеті Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки тісно пов'язана з іменем доктора юридичних наук, професора Валентина Володимировича Долежана.

Як справедливо зазначив академік С. Ківалов, значний досвід організації педагогічної і наукової діяльності В. В. Долежан здобув, беручи участь у становленні юридичного факультету Волинського державного (зараз — національний) університету імені Лесі Українки [1].

У 1994 році юридичний факультет (тоді — правничий факультет Волинського державного університету імені Лесі Українки) отримав ліцензію Міністерства освіти України на право підготовки фахівців напряму підготовки «Право» спеціальності «Правознавство».

Наказом ректора Волинського державного університету імені Лесі Українки № 16-К/В від 20 березня 1995 року створено кафедру правових дисциплін правничого факультету. Цим же наказом на посаду професора, завідуючого кафедрою правових дисциплін за переведенням з Інституту підвищення кваліфікації Генеральної прокуратури України був призначений доктор юридичних наук, професор Валентин Володимирович Долежан.

Зважаючи на відсутність кандидатів юридичних наук та докторів юридичних наук, професору В. В. Долежану доводилось проводити навчальні заняття зі значного циклу юридичних дисциплін. Зокрема, у перші роки викладацької діяльності на юридичному факультеті професор В. В. Долежан викладав наступні дисципліни: «Теорія держави і права», «Організація судових та правоохоронних органів», «Конституційне право України», «Державне процесуальне право», «Прокуратура України», «Прокурорський нагляд».

До викладання інших навчальних дисциплін завдяки професору Валентину Володимировичу Долежану було залучено таких знаних науковців-правників, як: доктор юридичних наук, професор Л. М. Давиденко, кандидат юридичних наук, доцент Є. А. Суботін, кандидат юридичних

наук, доцент П. В. Шумський. Також, завдячуючи професору Валентину Володимировичу Долежану, викладацький склад юридичного факультету поповнився кандидатом юридичних наук, доцентом С. Ф. Василюком, який згодом очолив факультет, та кандидатом юридичних наук, доцентом З. Ф. Самчук-Колодяжною.

У зв'язку з активною роботою над організацією навчального процесу на юридичному факультеті професор В. В. Долежан підготував ряд наукових праць, зокрема: «Вдосконалення форм і методів навчання на правничому факультеті» [2] та «Запобігання явищам професійної деформації у студентів юридичного факультету» [3].

Збільшення кількості студентів денної форми навчання, відкриття заочного відділення зумовили зміни у забезпеченні навчального процесу, а тому 3 жовтня 1997 року наказом ректора Волинського державного університету імені Лесі Українки № 64-К/В у зв'язку із виробничою необхідністю кафедру правових дисциплін правничого факультету було реорганізовано на дві кафедри: публічного права та приватного права. Завідувачем кафедри публічного права було призначено доктора юридичних наук, професора Валентина Володимировича Долежана.

Особливо слід відзначити плідну роботу професора В. В. Долежана в підготовці матеріалів та акредитації юридичного факультету у 1998—1999 роках. Неодноразові відрядження до Києва та Харкова, зустрічі з тодішнім керівництвом Харківської національної юридичної академії, зокрема ректором, академіком В. Я. Тацієм та першим проректором, професором В. В. Сташисом, свідчили про високий авторитет та професіоналізм професора В. В. Долежана.

В 2000 році з метою приведення структури юридичного факультету у відповідність з обсягами контингенту професорсько-викладацького складу та студентів, відповідно до дозволу Міністерства освіти і науки України № 55-5/615 від 14 квітня 2000 року, наказом ректора № 45-К (в) від 22 травня 2000 року на юридичному факультеті створено чотири кафедри: теорії, історії держави і права та конституційного права; цивільного права і процесу; кримінального права і процесу; трудового, аграрного та екологічного права. Завідувачем кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права було призначено доктора юридичних наук, професора Валентина Володимировича Долежана.

Проте, у зв'язку з виходом на пенсію, наказом ректора Волинського державного університету імені Лесі Українки № 23-К/В від 5 лютого 2001 року професора Долежана Валентина Володимировича було звільнено з посади професора-завідувача кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права. Наказом ректора Волинського державного університету імені Лесі Українки № 29-К/В Долежана

Валентина Володимировича було призначено на посаду професора кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права з 16 лютого 2001 року до 31 серпня 2006 року за строковим трудовим договором.

За роки роботи на юридичному факультеті Волинського державного університету імені Лесі Українки (нині — Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки) професор В. В. Долежан активно займався науковою роботою. Значна частина наукових праць вченого у цей період була присвячена проблемам організації та діяльності прокуратури, зокрема: «Про функції органів прокуратури на сучасному етапі» (1995); «Нагляд за додержанням законів про притягнення осіб до адміністративної відповідальності за екологічні правопорушення» (1998); «Шляхи конкретизації представницької функції прокуратури в майбутньому Законі України «Про прокуратуру» (1998); «Прокурорський нагляд за додержанням законодавства в банківській сфері» (1999); «Концептуальні проблеми правового регулювання діяльності прокуратури в майбутньому Законі про прокуратуру» (1999) та інші.

Варто зазначити, що коло наукових інтересів професора В. В. Долежана не обмежилось лише прокурорською тематикою. Предметом наукових досліджень вченого стали актуальні проблеми конституційно-правового спрямування, зокрема: «Деякі питання правотворчості в Україні» [4]; «Дія принципу стримувань і противаг у стосунках між гілками влади у Конституції України» [5]; «Гарантії конституційних прав і свобод людини в Україні» [6]; «Проблеми вдосконалення компетенції державних органів і посадових осіб у сфері правозахисної діяльності» [7]; «Дія системи стримувань і противаг у відносинах між законодавчою і президентською владами в Україні» [8]; «Проблеми правового регулювання діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» [9]; «Місцеве самоврядування в Україні: проблеми вдосконалення» [10]; «Актуальні проблеми конституційно-правового регулювання прав, свобод і обов'язків людини та громадянина в Україні» [11]; «Місцеве самоврядування в Україні як соціально-правовий феномен» [12]; «Проблеми зміцнення правового статусу Вищої ради юстиції» [13]; «Проблеми кодифікації виборчого законодавства України» [14].

Предметом наукових напрацювань вченого були і актуальні проблеми адміністративно-правового регулювання, зокрема: «Актуальні проблеми кодифікації адміністративного законодавства України» [15]; «Проблеми вдосконалення законодавства про адміністративну відповідальність» [16], «Проблеми діяльності адміністративних судів по забезпеченню законності правових актів органів публічної влади» [17].

Важливим напрямом роботи професора В. В. Долежана стали також методичні напрацювання. Зокрема, він є автором методичних рекомендацій з таких дисциплін, як: «Теорія держави та права: завдання до семінар. занять з курсу»; «Організація судових і правоохоронних органів: завдання до семінар. занять з курсу»; «Конституційне право України: завдання до семінар. занять з курсу»; «Державне процесуальне право: завдання до семінар. занять з курсу».

Наказом ректора Волинського державного університету імені Лесі Українки № 16-К/В від 31 січня 2003 року професора Долежана Валентина Володимировича було звільнено 17 лютого 2003 року з посади професора-завідувача кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права за власним бажанням. У цьому ж році доктора юридичних наук, професора Валентина Володимировича Долежана було призначено на посаду професора кафедри організації судових та правоохоронних органів Одеської національної юридичної академії, у якій він працює по даний час.

Сьогодні наукові напрацювання професора Валентина Володимировича Долежана на юридичному факультеті Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки продовжують його учні та вихованці. Зокрема, к. ю. н., доцент Кравчук Володимир Миколайович та к. ю. н., доцент Фідря Юлія Олександрівна, які захистили кандидатські дисертації під його керівництвом. Темою дисертації доцента В. М. Кравчука, захищеної у 2008 році, за спеціальністю 12.00.10 — судоустрій; адвокатура та прокуратура була «Роль суду й прокуратури в забезпеченні законності правових актів органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування». Доцент Ю. О. Фідря підготувала та захистила у 2010 році дисертацію за спеціальністю 12.00.10 — судоустрій; адвокатура та прокуратура на тему «Діяльність прокурора у контрольних стадіях кримінального процесу». Нині доцент В. М. Кравчук та завідувач кафедри кримінального права і процесу, доцент Ю. О. Фідря навчають студентів юридичного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, продовжуючи справу, розпочату їх вчителем.

Відданість професії, принциповість та порядність, широка ерудованість та творчий підхід до наукової роботи, сумлінне ставлення до виконання своїх обов'язків здобули Валентину Володимировичу Долежану високий авторитет і глибоку повагу колег, студентів та адміністрації Волинського державного університету імені Лесі Українки. Жоден студент чи викладач, які зверталися до Валентина Володимировича Долежана за порадою, не залишались без його уваги, завжди отримували змістовні консультації чи рекомендації.

Професор Валентин Володимирович Долежан й надалі допомагає у становленні та розвитку правничої науки як важливої складової

юридичного факультету, зокрема, він є членом редакційної колегії наукового фахового періодичного друкованого видання юридичного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки «Історико-правовий часопис», який видається з 2015 року та включений до науково-метричних баз Index Copernicus International, РИНЦ, BASE.

*Список
використаної літератури*

1. *Долежан* Валентин Володимирович: біобібліографічний покажчик / уклад. С. І. Єленич; наук. ред. Ю. М. Оборотов. — О.: Юрид. л-ра, 2008. — 80 с.
2. *Педагогічна технологія у сучасному вузі: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.*, 17—18 листоп. 1995 р. / М-во освіти України, Акад. пед. наук України, Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк, 1995. — С. 68—69.
3. *Матеріали* регіонального семінару з клінічної юридичної освіти / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк, 2000. — С. 15—17.
4. *Правова держава Україна: проблеми, перспективи розвитку: корот. тез. доп. та наук. повідомл. Респ. наук.-практ. конф.*, 9—11 листоп. 1995 р. / Нац. юрид. акад. України. — Х., 1995. — С. 312—313.
5. *Науковий вісник ВДУ. Юридичні науки* / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. — 1997. — № 10. — С. 4—10.
6. *Науковий вісник ВДУ. Юридичні науки* / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. — 1998. — № 11. — С. 4—17.
7. *Актуальні проблеми захисту прав і свобод людини в Україні: матеріали наук.-практ. конф.*, 19—20 трав. 2000 р. / Ін-т адвокатури Нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. — К., 2000. — С. 42—51.
8. *Парламентаризм в Україні: теорія і практика: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.*, присвяч. 10-й річниці з дня проголошення незалежності України та 5-й річниці з дня прийняття Конституції України, 26 черв. 2001 р. / Верховна Рада України, Ін-т законодавства. — К., 2001. — С. 169—173.
9. *Наукові записки. Сер. Право* / Нац. ун-т «Острозька академія». — Острог, 2001. — Вип. 2. — С. 175—179.
10. *Наукові записки. Сер. Право* / Нац. ун-т «Острозька академія». — Острог, 2002. — Вип. 3. — С. 34—42.
11. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали ІХ регіон. наук.-практ. конф.* (13—14 лют. 2003 р.) / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, Юрид. ф-к. — Л., 2003. — С. 130—133.
12. *Любомль в історії України і Волині.* — Луцьк, 2003. — С. 100—109.
13. *Проблеми законності: респ. міжвід. наук. зб.* / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Х., 2003. — Вип. 62. — С. 134—143.
14. *Вибори і референдум в Україні: законодавче забезпечення, проблеми реалізації та шляхи вдосконалення, Київ, 13—15 листоп. 2002 р.* (доповіді, виступи, рекомендації): зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. / Центр. виборча комісія України. — К., 2003. — С. 108—113.

15. *Систематизація законодавства в Україні: проблеми теорії і практики: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., жовт. 1999 р.* / Ін-т законодавства Верховної Ради України. — К., 1999. — С. 193—196.
16. *Проблеми права на зламі тисячоліть: матеріали міжнар. наук. конф.* / Дніпропетр. нац. ун-т. — Д., 2001. — С. 424—427.
17. *Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр.* / ОНЮА. — О., 2003. — Вип. 21. — С. 149—154.

*Бібліографія наукових праць
професора
Валентина Володимировича
Долежана*

ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ *

Укладач
С. І. ЄЛЕНИЧ

Окремі видання

1. *Договорные отношения колхозов* (по материалам УССР) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова, Юрид. ф-т. — Москва, 1973. — 19 с.

2*. *Договорные отношения колхозов* (по материалам УССР) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова, Юрид. ф-т. — Москва, 1973. — 210 с.

3. *Прокурорский надзор за исполнением законов в сельском хозяйстве* : учеб. пособие / соавт. Г. С. Тарнавский ; Прокуратура Союза ССР, Ин-т повышения квалификации руководящих кадров, Фил. ин-та. — Харьков, 1979. — 52 с.

4. *Сборник задач по трудовому праву и надзору за исполнением законов о труде* : учеб.-метод. пособие / соавт. Е. А. Субботин ; Прокуратура Союза ССР, Ин-т повышения квалификации руководящих кадров, Фил. ин-та. — Харьков, 1980. — 56 с.

5. *Анализ районным (городским) прокурором правонарушений непроступного характера* : учеб. пособие / соавт.: А. Д. Берензон, Л. М. Давыденко, С. К. Кенжаев ; Прокуратура Союза ССР, Ин-т повышения квалификации руководящих кадров, Фил. ин-та. — Харьков, 1981. — 80 с.

* Бібліографічний опис публікацій здійснено згідно з чинними державними стандартами у сфері бібліотечної справи, зокрема ДСТУ ГОСТ 7.1:2006, скорочення слів — ДСТУ 3582:2013, ГОСТ 7.12-93.

Матеріал розділів систематизовано за хронологічним принципом, публікації в межах року розташовані за алфавітом.

Видання, не переглянуті *de visu*, відмічені астериском (*).

6. *Прокурорский надзор за исполнением законов о борьбе с выпуском недоброкачественной продукции* : учеб. пособие / Прокуратура Союза ССР ; Ин-т повышения квалификации руководящих кадров, Фил. ин-та. — Харьков, 1982. — 48 с.

7. *Прокурорский надзор за исполнением законов об охране социалистической собственности* : учеб. пособие / Прокуратура Союза ССР, Ин-т повышения квалификации руководящих кадров, Фил. ин-та. — Харьков, 1982. — 63 с.

8. *Устранение сверхнормативных простоев вагонов на подъездных путях предприятий средствами прокурорского надзора* : учеб. пособие / соавт.: А. В. Борецкий, Л. М. Давыденко, В. А. Князев ; Прокуратура Союза ССР, Ин-т повышения квалификации руководящих кадров, Фил. ин-та. — Харьков, 1982. — 65 с.

9. *Акты прокуратуры по общему надзору* : учеб. пособие / соавт. А. В. Борецкий ; Прокуратура Союза ССР, Ин-т повышения квалификации руководящих кадров, Фил. ин-та. — Харьков, 1983. — 64 с.

Рец.: Берензон А. Д., Кенжаев С. К. // Советское государство и право. — 1984. — № 3. — С. 95—96.

10. *Образцы актов прокуратуры по общему надзору* : метод. рекомендации / подгот.: В. В. Долежан, Е. А. Субботин ; Фил. Ин-та повышения квалификации руководящих кадров прокуратуры СССР, каф. общего надзора. — Харьков, 1984. — 76 с.

11. *Прокурорский надзор за исполнением законов об ответственности за невыполнение планов и заданий по поставкам продукции* / соавт. В. Б. Ястребов ; Прокуратура Союза ССР, Ин-т повышения квалификации руководящих кадров, Фил. ин-та. — Харьков, 1985. — 56 с.

12. *Прокурорский надзор за исполнением законов в сельском хозяйстве* / соавт. Г. С. Тарнавский. — Москва : Юрид. лит., 1986. — 112 с.

13. *Прокурорский надзор за законностью в правоприменительной деятельности исполнительно-распорядительных органов местных Советов народных депутатов* : учеб. пособие / соавт. В. С. Соколов ; Прокуратура Союза ССР, Ин-т повышения квалификации руководящих кадров, Фил. ин-та. — Харьков, 1988. — 58 с.

14. *Прокурорский надзор за исполнением законов о борьбе с безхозяйственным использованием вторичных материальных ресурсов в народном хозяйстве* : учеб. пособие / соавт. Н. В. Руденко ; Прокуратура Союза ССР, Ин-т повышения квалификации руководящих кадров, Фил. ин-та. — Харьков, 1988. — 72 с.

15. *Организация работы в органах прокуратуры и суда : метод. указания и задания к практ. занятиям студ. по курсу / сост.: Ю. М. Грошевой, П. М. Каркач, В. В. Долежан [и др.] ; М-во высш. и сред. спец. образования УССР, Харьков. юрид. ин-т им. Ф. Э. Дзержинского. — Харьков, 1989. — 60 с.*

16. *Прокуратура в борьбе с хищениями. Ч. 2. Борьба с хищениями средствами общего надзора : учеб. пособие / Прокуратура Союза ССР, Ин-т повышения квалификации руководящих кадров, Фил. ин-та. — Харьков, 1989. — 116 с.*

17. *Методические рекомендации по проведению проверок исполнения законов в порядке общего надзора / сост.: В. В. Долежан, Е. А. Субботин, Е. Б. Червякова ; Прокуратура Союза ССР, Ин-т повышения квалификации руководящих кадров, Фил. ин-та. — Харьков, 1990. — 92 с.*

18. *Образцы актов прокуратуры по общему надзору : метод. рекомендации / сост.: В. В. Долежан, Е. А. Субботин, Н. В. Руденко, Е. Б. Червякова ; Фил. ин-та повышения квалификации руководящих кадров прокуратуры СССР, каф. общего надзора. — Харьков, 1990. — 74 с.*

19. *Проблемы компетенции прокуратуры : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.11 / Всесоюз. науч.-исслед. ин-т проблем укрепления законности и правопорядка. — Москва, 1991. — 48 с.*

20*. *Проблемы компетенции прокуратуры : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.11 / Всесоюз. науч.-исслед. ин-т проблем укрепления законности и правопорядка. — Москва, 1991. — 460 с.*

21. *Закон Украины «О прокуратуре» : науч.-практ. коммент. / соавт.: Д. М. Бакаев, Ю. М. Грошевой [и др.] ; отв. ред. В. И. Шишкин ; Прокуратура Украины, Ин-т повышения квалификации Ген. прокуратуры Украины. — Харьков : Фирма «Рита», 1993. — 175 с.*

22. *Закон України «Про прокуратуру» : наук.-практ. комент. / співавт.: Д. М. Бакаєв, Ю. М. Грошевий [та ін.] ; відп. ред. В. І. Шишкін ; Прокуратура України, Ін-т підвищ. кваліфікації Ген. прокуратури України. — Харків : Фірма «Ріта», 1993. — 175 с.*

23*. *Методичні рекомендації з проведення перевірок виконання законів органами позавідомчого контролю / співавт.: Є. А. Суботін, О. Б. Червякова ; Ген. прокуратура України. — Київ, 1993. — 36 с.*

24*. *Організація та методика перевірок у районних (міських) прокуратурах виконання вимог наказу Генерального прокурора України № 3 від 04.04.92 р. «Про організацію роботи органів прокуратури по здійсненню загального нагляду» : метод. рекомендації / уклад. В. В. Долежан ; Ген. прокуратура України. — Київ, 1993. — 20 с.*

25*. *Прокурорский надзор за соблюдением законов органами вневедомственного контроля* : деп. рукоп. / соавт.: В. Й. Сапунков, Е. А. Суботин, Е. Б. Червякова ; УкрНИИНТИ Госплана УССР. — Киев, 1993. — 116 с. — Деп. в УкрИНТЭИ 11.03.1993, № 465-Ук93.

26. *Прокурорський нагляд за виконанням законів про роздержавлення і приватизацію* / співавт.: Є. А. Суботін, О. Б. Червякова ; Ін-т підвищ. кваліфікації Ген. прокуратури України. — Харків, 1993. — 22 с.

27. *Закон України «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про прокуратуру»* : наук.-практ. комент. / співавт.: Д. М. Бакаев, Є. А. Суботін [та ін.] ; ред. Л. І. Сащенко ; Ген. прокуратура України, Ін-т підвищ. кваліфікації. — Харків, 1994. — 28 с.

28. *Методические рекомендации по рецензированию курсовых работ слушателей* / сост.: В. В. Долежан, В. Й. Сапунков ; Ген. прокуратура Украины, Ин-т повышения квалификации. — Харьков, 1994. — 4 с.

29*. *Прокурорський нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів органами позавідомчого контролю* : конспект лекцій / співавт. І. Є. Марочкін ; Укр. юрид. акад. — Харків, 1994. — 27 с.

30*. *Прокурорський нагляд за додержанням Закону України «Про Державну податкову службу в Україні»* : навч. посіб. / співавт.: Є. А. Суботін, О. Б. Червякова ; Ін-т підвищ. кваліфікації Ген. прокуратури України. — Харків, 1995. — 28 с.

31. *Нагляд за додержанням законів про притягнення осіб до адміністративної відповідальності за екологічні правопорушення* : навч.-метод. посіб. / співавт. О. Б. Червякова ; Ген. прокуратура України, Ін-т підвищ. кваліфікації. — Харків, 1998. — 19 с.

32. *Державне процесуальне право* : завдання до семінар. занять з курсу / упоряд. В. В. Долежан ; Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк : Ред.-вид. від. «Вежа», 1999. — 28 с.

33. *Конституційне право України* : завдання до семінар. занять з курсу / упоряд. В. В. Долежан ; Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк : Ред.-вид. від. «Вежа», 1999. — 44 с.

34. *Організація судових і правоохоронних органів* : завдання до семінар. занять з курсу / співупоряд. В. Й. Куренда ; Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк : Ред.-вид. від. «Вежа», 1999. — 20 с.

35. *Прокурорський нагляд за додержанням законодавства в банківській сфері* : навч.-метод. посіб. / співавт.: О. Б. Червякова, С. П. Рибальченко [та ін.] ; Ген. прокуратура України, Ін-т підвищ. кваліфікації. — Харків, 1999. — 120 с.

36. *Теорія держави та права : завдання до семінар. занять з курсу / упоряд. В. В. Долежан ; Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк : Ред.-вид. від. «Вежа», 1999. — 72 с.*

37. *Акти прокуратури: підготовка і внесення : навч. посіб. / спів-авт. Ю. Є. Полянський ; М-во освіти і науки України, Одес. нац. юрид. акад. — Одеса : Юрид. літ., 2003. — 248 с.*

Рец.: Руденко М. Актуальне видання // Вісник прокуратури. — 2003. — № 12. — С. 124.

38. *Судові та правоохоронні органи України : навч.-метод. посіб. / співупоряд.: Ю. Є. Полянський, М. Р. Аракелян [та ін.] ; за заг. ред. Ю. Є. Полянського ; М-во освіти і науки України, Одес. нац. юрид. акад. — Одеса : Юрид. літ., 2003. — 152 с.*

39. *Теорія і практика підтримання державного обвинувачення в судах : навч.-метод. посіб. / підгот.: Ю. Є. Полянський, В. В. Долежан, М. В. Косюта ; М-во освіти і науки України, Одес. нац. юрид. акад. — Одеса : Юрид. літ., 2004. — 72 с.*

40. *Введение в украинское право / [соавт.: С. В. Кивалов, М. Р. Аракелян, Ю. Е. Полянский и др.] ; под общ. ред. С. В. Кивалова, Ю. Н. Оборотова ; М-во образования и науки Украины, Одес. нац. юрид. акад. — Одесса : Юрид. літ., 2005. — 616 с.*

41. *Правничий довідник для професійних суддів / [співавт.: С. В. Кивалов, А. В. Чернушенко та ін.] ; за заг. ред. С. В. Кивалова ; Одес. нац. юрид. акад. — 2-ге вид., випр. та допов. — Одеса, 2005. — 640 с.*

42. *Судові та правоохоронні органи європейських країн : навч.-метод. посіб. / співупоряд. Ю. Є. Полянський ; М-во освіти і науки України, Одес. нац. юрид. акад. — Одеса : Юрид. літ., 2005. — 84 с.*

43. *Введение в украинское право / [соавт.: С. В. Кивалов, М. Р. Аракелян, Ю. Е. Полянский и др.] ; под общ. ред. С. В. Кивалова, Ю. Н. Оборотова ; М-во образования и науки Украины, Одес. нац. юрид. акад. — 2-е изд., перераб. и доп. — Одесса : Юрид. літ., 2009. — 768 с. + CD-ROM.*

44. *Перспективи судово-правової реформи в Україні : зб. наук. публ. / співавт.: С. В. Кивалов, М. В. Косюта, Ю. Є. Полянський ; за заг. ред. С. В. Кивалова. — Одеса : Юрид. літ., 2009. — 744 с. — (Антологія юридичної думки. Одеська школа права).*

Державна премія України в галузі освіти 2012 року у номінації «Наукові досягнення в галузі освіти» за цикл робіт «Комплекс наукових досліджень проблем судово-правової реформи в Україні у 2001—2011 роках».

45. *Fundamentals of Ukrainian law* / [coauthors: S. V. Kivalov, M. R. Arakelyan, Yu. Eu. Polyansky and other] ; ed. by: S. V. Kivalov, Yu. N. Oborotov, V. A. Tulyakov ; Odessa Nat. Acad. of Law. — 2-nd ed., rev., suppl. — Odesa [Odessa] : Yuryd. lit., 2010. — 596 p. + CD-ROM.

46. *Прокуратура України* : навч.-метод. посіб. / співавт.: Ю. Є. Полянський, О. Г. Свида, О. В. Курганський ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», каф. орг. суд. та правоохорон. органів. — Одеса : Фенікс, 2011. — 142 с. — (Навчально-методичні посібники).

47. *Судоустрій України* : підручник / співавт.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський, М. В. Косюта ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». — Київ : Юрінком Інтер, 2011. — 383 с.

48. *Одесская школа права. Введение в украинское право* / [соавт.: С. В. Кивалов, Ю. Е. Полянский, Н. М. Бакаянова и др.] ; под общ. ред. С. В. Кивалова ; отв. ред. М. В. Афанасьева ; сост. Ю. Д. Батан ; М-во образования и науки Украины, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». — 3-е изд., перераб. и доп. — Одесса : Юрид. лит., 2016. — 504 с.

Публікації в книгах, збірниках наукових праць та журналах

49. *Звільнення за мотивами втрати довір'я потребує більш чіткої правової регламентації* // Радянське право. — 1960. — № 1. — С. 81—83.

50. *Некоторые вопросы хозяйственно-договорных отношений колхозов (по материалам УССР)* // Вестник Московского университета. Сер. 12. Право. — 1966. — № 5. — С. 23—28.

51. *Обвинительная речь [по делу Максименко С. М.]* // Информационное письмо по обмену опытом / Прокуратура Украинской ССР, Отдел по надзору за рассмотрением в судах уголовных дел. — Киев, 1967. — С. 12—18.

52. *Питання матеріальної відповідальності в договірних відносинах колгоспів* // Радянське право. — 1967. — № 4. — С. 62—64.

53. *Договорные отношения в колхозах и законность* / соавт. Г. С. Тарнавский // Советское государство и право. — 1969. — № 9. — С. 82—86.

54. *Деякі правові питання використання колгоспних коштів* // Радянське право. — 1970. — № 7. — С. 54—57.

55. *Законодавство про адміністративну відповідальність потребує удосконалення* / співавт. Г. Тарнавський // Радянське право. — 1975. — № 5. — С. 82—86.

56. *Трудова дисципліна в колгоспах* / співавт. Г. Тарнавський // Хлібороб України. — 1975. — № 11. — С. 30—31.

57. *Правовое регулирование договорных отношений с участием колхозов* / соавт. Г. Тарнавский // Советская юстиция. — 1976. — № 22. — С. 7—8.

58. [Рецензия] / соавт. Г. Тарнавский // Социалистическая законность. — 1976. — № 7. — С. 93—94. — *Рец. на кн.*: Тухтасинов А. Надзор районного прокурора по колхозным делам. — [Ташкент] : Узбекистан, 1974. — 110 с.

59. *Відповідальність за окремі види неправомірного використання транспортних засобів і техніки* / співавт. М. Глазков // Радянське право. — 1977. — № 7. — С. 68—72.

60. *Уставная ответственность членов колхоза* / соавт. Г. С. Тарнавский // Советское государство и право. — 1977. — № 6. — С. 128—133.

61. *Закон про прокурорський нагляд Монгольської Народної Республіки* / співавт. М. Матющенко // Радянське право. — 1978. — № 3. — С. 91—93.

62. *Законодавство про загальний нагляд потребує удосконалення* / співавт.: Є. Суботін, Н. Шость // Радянське право. — 1978. — № 9. — С. 52—55.

63. *Прокурорский надзор за исполнением законов о трудовой дисциплине* // Социалистическая законность. — 1978. — № 10. — С. 50—51.

64. *Материальная ответственность работников сельского хозяйства* / соавт. Н. Н. Титова // Социально-экономические, политические и правовые проблемы сближения двух форм социалистической собственности. — Кишинев, 1979. — С. 211—221.

65. *Методика опротестування незаконних актів органів управління* // Радянське право. — 1979. — № 8. — С. 40—45.

66. *Совместными усилиями — к единой цели* : [О взаимодействии прокуратуры с правовыми инспекциями труда] / соавт. Д. Бакаев // Советские профсоюзы. — 1979. — № 21. — С. 45—46.

67. *Удосконалення правового регулювання ведення особистого підсобного господарства* // Радянське право. — 1979. — № 4. — С. 62—66.

68. *Загальний нагляд і притягнення до відповідальності порушників закону* // Радянське право. — 1980. — № 6. — С. 40—44.

69. *Подання прокурора в порядку загального нагляду* // Радянське право. — 1980. — № 2. — С. 42—46.

70. *Проверки исполнения законов на автотранспортных предприятиях* / соавт. А. Борецкий // Социалистическая законность. — 1980. — № 12. — С. 36—38.

71. *Прокурорский надзор за соблюдением государственной дисциплины в сельском хозяйстве* / соавт. Г. Тарнавский // Социалистическая законность. — 1980. — № 4. — С. 37—39.

72. *Вимоги прокурора про проведення перевірок і ревізій та залучення спеціалістів при здійсненні загального нагляду* // Радянське право. — 1981. — № 3. — С. 39—43.

73. *Перевірка виконання законів про трудову дисципліну на сільськогосподарських підприємствах (Методика прокурорського нагляду)* // Радянське право. — 1981. — № 9. — С. 38—43.

74. *Право граждан на обращение с предложениями, заявлениями и жалобами* // Известия высших учебных заведений. Правоведение. — 1981. — № 3. — С. 25—34.

75. *Нагляд районного (міського) прокурора за виконанням законів про порядок розгляду пропозицій, заяв і скарг громадян (Методичні рекомендації)* // Радянське право. — 1982. — № 5. — С. 44—49.

76. *Надзор за исполнением законов об ответственности за мелкие хищения* // Социалистическая законность. — 1982. — № 11. — С. 33—34.

77. *Перевірка на підприємстві виконання законодавства про боротьбу з втратами паливно-енергетичних та інших матеріальних ресурсів* // Радянське право. — 1982. — № 1. — С. 50—55.

78. *Загальний нагляд прокуратури у сфері агропромислового комплексу* // Радянське право. — 1983. — № 3. — С. 38—43.

79. *Надзор за исполнением законов о борьбе с отвлечением средств, предназначенных для сельского хозяйства* // Социалистическая законность. — 1983. — № 6. — С. 43—45.

80. *Общенадзорные полномочия прокурора и их применение* // XXVI съезд КПСС и вопросы совершенствования деятельности прокуратуры : сб. науч. тр. / Всесоюз. ин-т по изучению причин и разработке мер предупреждения преступности. — Москва, 1983. — С. 64—74.

81. *Перевірка виконання законодавства про боротьбу з випуском недоброякісної продукції на промисловому підприємстві (методика проведення)* // Радянське право. — 1983. — № 11. — С. 31—36.

82. *Надзор за исполнением законов об охране труда в сельском хозяйстве* / соавт. А. Берензон // Социалистическая законность. — 1984. — № 11. — С. 46—48.

83. *Опротестование* незаконных актов и действий должностных лиц // Советское государство и право. — 1984. — № 8. — С. 83—88.

84. *Участь* органів прокуратури в боротьбі із втратами у громадському тваринництві // Радянське право. — 1984. — № 5. — С. 25—29.

85. *Нагляд* районного прокурора за виконанням законів про раціональне використання і збереження сільськогосподарської техніки // Радянське право. — 1985. — № 3. — С. 30—34.

86. *Нагляд* районного прокурора за виконанням законодавства про сільськогосподарське землекористування / співавт. Х. Алієв // Радянське право. — 1986. — № 2. — С. 55—59.

87. *Полномочие*, заслуживающее более широкого применения // Социалистическая законность. — 1986. — № 7. — С. 32—33.

88. *Применение* общенадзорных средств с целью возмещения материального ущерба от правонарушений // Научная информация по вопросам борьбы с преступностью / Всесоюз. науч.-исслед. ин-т проблем укрепления законности и правопорядка. — Москва, 1986. — № 96. — С. 21—22.

89. *Актуальна і змістова книга з радянського аграрного права* // Радянське право. — 1987. — № 2. — С. 92—93. — *Рец. на кн.*: Сельскохозяйственное право / отв. ред.: М. И. Козырь, В. В. Петров. — Москва : Юрид. лит., 1985. — 576 с.

90. *Методика* перевірок виконання законів про технічне переозброєння промислових підприємств // Радянське право. — 1987. — № 12. — С. 19—23.

91. *Как же все-таки* возмещать ущерб / соавт. Н. Бурцев // Социалистическая законность. — 1988. — № 9. — С. 53—54.

92. *Відшкодування* збитків за допомогою засобів загального нагляду // Радянське право. — 1989. — № 11. — С. 38—41.

93. *Как повысить* эффективность общего надзора // Социалистическая законность. — 1989. — № 2. — С. 23—24.

94. *Некоторые* проблемы повышения эффективности общего надзора прокуратуры // Проблемы правоустройства : респ. межвед. науч. сб. — Киев, 1989. — Вып. 50. — С. 119—125.

95. *Общенадзорная* деятельность прокуратуры в сфере сельскохозяйственного производства / соавт.: В. Г. Розенфельд, А. Д. Берензон // Вопросы эффективности общенадзорной деятельности прокуратуры : сб. ст. / Прокуратура Воронеж. обл., Воронеж. гос. ун-т

им. Ленинского комсомола, Юрид. ф-т. — Воронеж, 1989. — Вып. 1. — С. 32—53.

96. *Профессиональный или хозяйственный риск // Социалистическая законность.* — 1989. — № 3. — С. 26.

97. *Депутатский запрос прокурора // Актуальные проблемы совершенствования деятельности местных Советов народных депутатов в условиях перестройки : краткие тез. докл. и науч. сообщ. регион. науч.-практ. конф., 27—28 сент. 1990 г. / Харьков. обл. совет народных депутатов, Союз юристов Харьков. обл., Харьков. юрид. ин-т им. Ф. Э. Дзержинского.* — Харьков, 1990. — С. 156—157.

98. *Полномочия прокурора. Каким им быть? // Социалистическая законность.* — 1990. — № 8. — С. 16—17.

99. *Проблемы правового регулирования организации и деятельности органов прокуратуры в современных условиях : стенограф. отчет // Научная информация по вопросам борьбы с преступностью / Всесоюз. науч.-исслед. ин-т проблем укрепления законности и правопорядка.* — Москва, 1990. — № 128. — С. 29—33.

Выступление В. В. Долежана на заседании Ученого совета и координационного бюро теории социалистической законности и прокурорского надзора по обсуждению проекта Закона Союза Советских Социалистических республик «О прокуратуре СССР», 25 мая 1990 г.

100. *Місце прокуратури в системі державної влади / матеріали підгот. Л. Козаченко // Радянське право.* — 1991. — № 6. — С. 7—16.

Короткі тези виступу В. В. Долежана на науково-практичній конференції «Місце прокуратури в системі державної влади і її вплив на зміцнення законності в умовах правової держави», яка відбулася в Прокуратурі УРСР.

101. *О соотношении надзорных и других функций прокуратуры / соавт. А. А. Криворученко // Научная информация по вопросам борьбы с преступностью.* — Москва, 1992. — № 135. — С. 26—27.

102. *Пути перестройки прокурорского надзора // Прокуратура в системе политических и правовых институтов общества / Всесоюз. науч.-исслед. ин-т проблем укрепления законности и правопорядка.* — Москва, 1992. — С. 33.

103. *Содержание и структура прокурорско-надзорного процесса // Закон Украины «О прокуратуре»: теория и практика его применения : краткие тез. докл. и науч. сообщ. респ. науч.-практ. конф., 18 марта 1992 г. / Укр. юрид. акад. — Харьков, 1992. — С. 13—16.*

104. *Україні — досконалу Конституцію // Право України.* — 1992. — № 11. — С. 6—7.

105. *Деякі аспекти співвідношення судової і прокурорської компетенції* // Правова система України: теорія і практика : тези доп. і наук. повідомл. наук.-практ. конф. (м. Київ, 7—8 жовт. 1993 р.) / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького Акад. наук України [та ін.]. — Київ, 1993. — С. 383—385.

106. *Медицинские и правовые проблемы предупреждения венерических заболеваний в Украине и пути их решения* / соавт. И. И. Мавров // Архив клинической и экспериментальной медицины. — 1993. — Т. 2, № 2. — С. 225—228.

107. *Вдосконалювати критерії оцінки загальнонаглядової діяльності* / співавт.: Є. Суботін, О. Черв'якова [О. Червякова] // Право України. — 1994. — № 10. — С. 28—30.

108. *Деякі аспекти співвідношення судової і прокурорської компетенції* / співавт. О. Б. Червякова // Проблемы нормативного регулирования деятельности органов предварительного расследования в условиях формирования украинского правового государства : краткие тез. докл. и науч. сообщ. регион. науч.-практ. конф., 10 июня 1994 г. / Никопол. ин-т упр. и права [и др.]. — Никополь, 1994. — С. 91—93.

109. *Проблемы и тенденции развития прокурорского надзора в Украине* / соавт.: Е. А. Субботин, Е. Б. Червякова // Научная информация по вопросам борьбы с преступностью / Всесоюз. науч.-исслед. ин-т проблем укрепления законности и правопорядка. — Москва, 1994. — № 145. — С. 63—67.

110. *Вдосконалення форм і методів навчання на правничому факультеті* / співавт. В. Л. Пенько // Педагогічна технологія у сучасному вузі : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 17—18 листоп. 1995 р. / М-во освіти України, Акад. пед. наук України, Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк, 1995. — С. 68—69.

111. *Деякі питання правотворчості в Україні* // Правова держава Україна: проблеми, перспективи розвитку : корот. тез. доп. та наук. повідомл. респ. наук.-практ. конф., 9—11 листоп. 1995 р. / Нац. юрид. акад. України. — Харків, 1995. — С. 312—313.

112. *Про функції органів прокуратури на сучасному етапі* // Проблеми розвитку прокуратури України в умовах становлення демократичної правової держави : матеріали респ. наук.-практ. конф., 26 груд. 1995 р. / за заг. ред. Г. Ворсінова ; Ген. прокуратура України. — Київ, 1996. — С. 66—69.

113. *Пути совершенствования мероприятий по предупреждению венерических заболеваний (правовые и медико-социальные проблемы)*

/ соавт.: И. И. Мавров, А. В. Тунда // *Дерматология и венерология*. — 1996. — № 2. — С. 5—10.

114. *Дія принципу стримувань і противаг у стосунках між гілками влади у Конституції України* // *Науковий вісник ВДУ. Юридичні науки* / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. — 1997. — № 10. — С. 4—10.

115. *Гарантії конституційних прав і свобод людини в Україні* // *Науковий вісник ВДУ. Юридичні науки* / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. — 1998. — № 11. — С. 4—17.

116. *Шляхи конкретизації представницької функції прокуратури в майбутньому Законі України «Про прокуратуру»* // *Проблеми організації прокуратури й оптимізації її діяльності в сучасних умовах* : зб. наук. пр. / Ген. прокуратура України, Ін-т підвищ. кваліфікації. — Харків, 1998. — С. 184—188.

117. *Актуальні проблеми кодифікації адміністративного законодавства України* // *Систематизація законодавства в Україні: проблеми теорії і практики* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., жовт. 1999 р. / Ін-т законодавства Верховної Ради України. — Київ, 1999 — С. 193—196.

118. *Концептуальні проблеми правового регулювання діяльності прокуратури в майбутньому Законі про прокуратуру* // *Науковий вісник ВДУ. Юридичні науки* / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. — 1999. — № 2. — С. 4—7.

119. *Пути совершенствования правотворческой и правоприменительной деятельности в предупреждении венерических заболеваний* / соавт. И. И. Мавров // *Журнал дерматологии и венерологии*. — 1999. — № 2. — С. 11—18.

120. *Реформування прокуратури: проблеми і перспективи* / співавт. М. Мичко // *Право України*. — 1999. — № 3. — С. 78—80.

121. *Запобігання явищам професійної деформації у студентів юридичного факультету* // *Матеріали регіонального семінару з клінічної юридичної освіти* / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк, 2000. — С. 15—17.

122. *Проблеми вдосконалення компетенції державних органів і посадових осіб у сфері правозахисної діяльності* // *Актуальні проблеми захисту прав і свобод людини в Україні* : матеріали наук.-практ. конф., 19—20 трав. 2000 р. / Ін-т адвокатури Нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. — Київ, 2000. — С. 42—51.

123. *Дія системи стримувань і противаг у відносинах між законодавчою і президентською владами в Україні* // *Парламентаризм в Україні*:

теорія і практика : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-й річниці з дня проголошення незалежності України та 5-й річниці з дня прийняття Конституції України, 26 черв. 2001 р. / Верховна Рада України, Ін-т законодавства. — Київ, 2001. — С. 169—173.

124. *Оновлення виборчого законодавства: на користь чи на шкоду?* / співавт. С. Василюк // *Право України*. — 2001. — № 3. — С. 35—38.

125. *Попередження професійних деформацій у студентів юридичного факультету* / співавт. В. С. Наливайко // *Проблеми розвитку юридичної освіти : матеріали наук.-практ. конф.* — Харків, 2001 — С. 62—63.

126. *Проблеми вдосконалення законодавства про адміністративну відповідальність* // *Проблеми права на зламі тисячоліть : матеріали Міжнар. наук. конф. / Дніпропетр. нац. ун-т.* — Дніпропетровськ, 2001. — С. 424—127.

127. *Проблеми правового регулювання діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини* // *Наукові записки. Сер. Право / Нац. ун-т «Острозька академія».* — Острог, 2001. — Вип. 2. — С. 175—179.

128. *Місцеве самоврядування в Україні: проблеми вдосконалення* // *Наукові записки. Сер. Право / Нац. ун-т «Острозька академія».* — Острог, 2002. — Вип. 3. — С. 34—42.

129. *Реформа державної влади: шляхи і варіанти реалізації* / співавт. С. Василюк // *Право України*. — 2002. — № 12. — С. 33—37.

130. *Розвиток системи прокуратури у ХХ сторіччі (Російська імперія, Радянський Союз, Україна) = ROZWOJ SYSTEMU PROKURATORSKIEGO W XX STULECIU (IMPERIUM ROSYJSKIE, ZWIĄZEK RADZIECKI, UKRAINA)* // *Право. Адміністрація. Церква / Люблін. католиц. ун-т, Ф-т каноніч. та адмін. права.* — Люблін, 2002. — С. 217—233. — Пол. мовою.

131. *Актуальні проблеми конституційно-правового регулювання прав, свобод і обов'язків людини та громадянина в Україні* / співавт. С. Василюк // *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали ІХ регіон. наук.-практ. конф., 13—14 лют. 2003 р. / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, Юрид. ф-т.* — Львів, 2003. — С. 130—133.

132. *Вимоги до прокурорів-обвинувачів у світлі рекомендацій Ради Європи* / співавт. Ю. Полянський // *Вісник прокуратури*. — 2003. — № 12. — С. 9—14.

133. *Концептуальні проблеми визначення функцій прокуратури у процесі судово-правової реформи* // *Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. / Одес. нац. юрид. акад.* — Одеса, 2003. — Вип. 18. — С. 873—879.

134*. *Місцеве самоврядування в Україні як соціально-правовий феномен* // *Любомль в історії України і Волині.* — Луцьк, 2003. — С. 100—109.

135. *Проблеми діяльності адміністративних судів по забезпеченню законності правових актів органів публічної влади* / співавт. М. Кравчук // *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2003. — Вип. 21. — С. 149—154.

136. *Проблеми зміцнення правового статусу Вищої ради юстиції* / співавт. С. Ф. Василюк // *Проблеми законності* : респ. міжвід. наук. зб. / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Харків 2003. — Вип. 62. — С. 134—143.

137. *Проблеми кодифікації виборчого законодавства України* / співавт. С. Ф. Василюк // *Вибори і референдум в Україні: законодавче забезпечення, проблеми реалізації та шляхи вдосконалення* (м. Київ, 13—15 листоп. 2002 р.) : доповіді, виступи, рекомендації : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. / Центр. виборча комісія України. — Київ, 2003. — С. 108—113.

138. *Проблеми правового регулювання організації і проведення масових публічних акцій* // *Право України*. — 2003. — № 7. — С. 84—89.

139. *Прокурор* / співавт. Г. О. Мурашин // *Юридична енциклопедія*. — Київ, 2003. — Т. 5 : П-С. — С. 161—162.

140. *Конституційна реформа і функції прокуратури* / співавт. М. Косюта // *Прокуратура. Людина. Держава*. — 2004. — № 12. — С. 27—32.

141. *Перспективи розвитку прокуратури України як системи органів правозахисту* / співавт. М. В. Косюта // *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. — Одеса, 2004. — Вип. 22. — С. 983—988.

142. *Рішення Конституційного Суду України у справі про Касаційний суд: його наслідки* / співавт. Ю. Є. Полянський // *Наукові праці Одеської національної юридичної академії* : зб. наук. пр. — Одеса, 2004. — Т. 3. — С. 70—74.

143. *Актуальні проблеми судової реформи та шляхи їх вирішення* / співавт. Ю. Є. Полянський // *Наукові праці Одеської національної юридичної академії* : зб. наук. пр. — Одеса, 2005. — Т. 4. — С. 136—147.

144. *Кодекс прокурорської етики: яким йому бути?* // *Прокуратура. Людина. Держава*. — 2005. — № 12. — С. 63—68.

145. *Правова політика держави і діяльність судів та правоохоронних органів* / співавт. Ю. Є. Полянський // *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. / Одес. нац. юрид. акад., Південноукр. центр гендер. проблем. — Одеса, 2005. — Вип. 24. — С. 129—134.

146. *Правовий статус прокуратури Португалії* // *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2005. — Вип. 25. — С. 610—615.

147*. *Правозахисна діяльність прокуратури: проблеми реформування* / співавт. Ю. Є. Полянський // Науковий вісник ВДУ. Юридичні науки / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк, 2005. — С. 166—168.

148. *Ще раз про «незаперечність» конституційного строку повноважень Генерального прокурора України* / співавт. Ю. Полянський // Прокуратура. Людина. Держава. — 2005. — № 11. — С. 46—52.

149. *Актуальні проблеми вдосконалення дисциплінарної відповідальності адвокатів* // Наукові праці Одеської національної юридичної академії : зб. наук. пр. — Одеса, 2006. — Т. 5. — С. 167—173.

150. *Актуальні проблеми забезпечення незалежності органів прокуратури і прокурорів* / співавт. Ю. Є. Полянський // Кримінальне право України. — 2006. — № 10. — С. 7—13.

151. *Актуальні проблеми роботи зі зверненнями громадян в органах прокуратури* // Вісник Академії прокуратури України. — 2006. — № 2. — С. 53—58.

152*. *Актуальні проблеми формування і функціонування спеціалізованих судів в Україні* / співавт. Ю. Є. Полянський // Матеріали науково-практичної конференції, 12—13 квіт. 2006 р. / Вищ. господар. суд України, Акад. правових наук України, Акад. суддів України. — Донецьк, 2006. — С. 142—146.

153. *Вплив прокурора на поведінку посадових осіб при реалізації ним наглядових повноважень* // Вісник прокуратури. — 2006. — № 4. — С. 31—38.

154. *Гарантії незалежності прокуратури* // Юридична енциклопедія для юнацтва / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2006. — С. 67—68.

155. *Генеральна прокуратура України* // Юридична енциклопедія для юнацтва / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2006. — С. 69.

156. *Гуманістична спрямованість діяльності прокуратури* // Право, держава, духовність: шляхи розвитку та взаємодії : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 3 верес. 2006 р.) / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2006. — С. 9—11.

157. *Колегії органів прокуратури* // Юридична енциклопедія для юнацтва / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2006. — С. 180—181.

158. *Координація діяльності по боротьбі із злочинністю* // Юридична енциклопедія для юнацтва / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2006. — С. 193.

159. *Місце прокуратури в системі держави* // Юридична енциклопедія для юнацтва / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2006. — С. 226.

160. *Незалежність органів прокуратури та прокурорів і необхідність посилення її гарантій* / співавт. Ю. Полянський // Вісник Академії прокуратури України. — 2006. — № 4. — С. 12—17.

161. *Обов'язковість* виконання вимог прокурора // Юридична енциклопедія для юнацтва / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2006. — С. 250.

162. *Особистий* прийом громадян в органах прокуратури // Юридична енциклопедія для юнацтва / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2006. — С. 259.

163. *Повноваження* прокурора // Юридична енциклопедія для юнацтва / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2006. — С. 274.

164. *Правозахисна* функція прокуратури та її закріплення у майбутньому Законі України «Про прокуратуру» / співавт. М. Косюта // *Право України*. — 2006. — № 3. — С. 59—63.

165. *Прокуратура* // Юридична енциклопедія для юнацтва / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2006. — С. 309—310.

166. *Прокуратура* потребує демократичного Дисциплінарного статуту // *Радник юстиції*. — 2006. — № 1. — С. 13—16.

167. *Роздуми* над свіжими законопроектами про адвокатуру // *Адвокат*. — 2006. — № 12. — С. 29—32.

168. *Слідчий* прокуратури // Юридична енциклопедія для юнацтва / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2006. — С. 341.

169. *Співвідношення* управлінських і процесуальних відносин у діяльності прокуратури // *Вісник прокуратури*. — 2006. — № 9. — С. 58—64.

170. *Актуальні* проблеми організації прокурорського нагляду за додержанням законів про охорону довкілля // *Запобігання та протидія органами прокуратури злочинам проти довкілля : матеріали семінару (м. Дніпропетровськ, 11—12 жовт. 2007 р.)* / Ген. прокуратура України. — Дніпропетровськ, 2007. — С. 24—28.

171. *Найважливіші* напрями реформування судової системи України // *Актуальні питання реформування правової системи України : зб. наук. пр. за матеріалами IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 1—2 черв. 2007 р.)* / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки, Юрид. ф-т. — Луцьк, 2007. — Т. 1. — С. 179—182.

172. *Перспективи* розвитку самоврядування в адвокатурі України / співавт. Ю. Полянський // *Вісник прокуратури*. — 2007. — № 6. — С. 45—51.

173. *Призначення* та звільнення керівників Генеральної прокуратури України: підстави, строки, процедура // *Вісник Академії прокуратури України*. — 2007. — № 3. — С. 44—50.

174. *Проблеми* забезпечення незалежності прокурора у межах прокурорської системи України і окремих органів прокуратури // *Радник юстиції*. — 2007. — № 3. — С. 27—30.

175. *Розвиток* судочинства і діяльності прокуратури у сферах захисту прав неповнолітніх і запобігання підлітковій злочинності // *Ювенальна*

політика та ювенальна юстиція в сучасній державі : матеріали Міжнар. наук, конф., 21—22 верес. 2007 р. / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2007. — С. 135—139.

176. *Роль прокуратури у захисті екологічних прав та інтересів громадян і суспільства* // Наше право. — 2007. — № 4, ч. 2. — С. 39—40.

177. *Удосконалення Конституції України як передумова судової реформи* // Право України. — 2007. — № 11. — С. 30—34.

178. *Деякі аспекти конституційно-правового регулювання діяльності прокуратури* // Вісник Національної академії прокуратури України. — 2008. — № 2. — С. 38—43.

179. *Деякі конституційні аспекти реформування судоустрою та судочинства України* // Конституційні аспекти судової реформи : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 26—27 черв. 2008 р.) / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, Ін-т вивчення проблем злочинності АПРН України. — Харків, 2008. — С. 26—30.

180. *Конституційні аспекти удосконалення прокурорської системи України* // Стратегічні пріоритети : наук.-аналіт. щокв. зб. / Нац. ін-т стратегіч. дослідж. — Київ, 2008. — № 2 : спец. вип. : Конституційний процес в Україні. — С. 117—123.

181. *Припинення повноважень Генерального прокурора України: незрілі проблеми регулювання* // Сучасний правопорядок: національний, інтегративний та міжнародний виміри : тези Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 13—14 черв. 2008 р.). — Одеса, 2008. — С. 221—223.

182. *Проблеми процесуальних взаємовідносин між судьями і прокурорами* // Правове життя сучасної України : тези доп. Всеукр. наук. конф. (м. Одеса, 18—19 квіт. 2008 р.) / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2008. — С. 447—448.

183. *Прокурор і суддя: проблеми взаємовідносин у судовому процесі* // Вісник прокуратури. — 2008. — № 2. — С. 38—43.

184. *Роздуми над проектом нового Закону України «Про прокуратуру України»* // Вісник Національної академії прокуратури України. — 2008. — № 3. — С. 16—22.

185. *Адекватність заходів прокурорського реагування* // Вісник Національної академії прокуратури України. — 2009. — № 4. — С. 26—30.

186. *Особливості опротестування актів місцевих рад* // Правове життя сучасної України : тези доп. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. і аспірант. складу (м. Одеса, 21—22 трав. 2010 р.) / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2010. — С. 603—604.

187. *Проблеми участі прокурора у кримінальному судочинстві в аспекті судової реформи* // Право України. — 2010. — № 5. — С. 48—54.

188. *Чергова спроба реформування законодавства про прокуратуру / співавт. Юрій Полянський // Вісник прокуратури. — 2010. — № 4. — С. 19—26.*

189. *Запобігання жорсткому поводженню із затриманими з боку представників правоохоронних органів // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: юриспруденція : зб. наук. пр. — Одеса, 2011. — Вип. 2. — С. 76—80.*

190. *Перспективи трансформації функцій прокуратури України // Вісник Національної академії прокуратури України. — 2011. — № 2. — С. 45—49.*

191. *Спеціалізація та інстанційність — універсальні принципи судоустрою України // Становлення господарської юрисдикції в Україні — 20 років досвіду. Проблеми і перспективи : матеріали наук.-практ. конф. (м. Одеса, 24—26 трав. 2011 р.) / Вищ. господар. суд України, Одес. апеляц. господар. суд. — Одеса, 2011. — С. 49—51.*

192. *Співвідношення дисциплінарної відповідальності суддів та звільнення за порушення присяги // Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (м. Одеса, 20—21 трав. 2011 р.) / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». — Одеса, 2011. — Т. 2. — С. 119—121.*

193. *Судова реформа і раціоналізація судової системи України // Наукові праці Одеської національної юридичної академії : зб. наук. пр. — Одеса, 2011. — Т. 10. — С. 101—112.*

194. *Деякі проблеми і перспективи розвитку інституту державного обвинувачення // Прокуратура України: історія, сьогодення та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 25 листоп. 2011 р.) / Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. — Київ, 2012. — С. 30—34.*

195. *Межі процесуальної незалежності прокурора — державного обвинувача // Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності та права : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 15-річчю Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.» та 165-річчю Одес. шк. права, 30 листоп. 2012 р. / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». — Одеса, 2012. — Т. 2. — С. 119—121*

196. *Проблеми визначення статусу прокуратури у діяльності Конституційної Асамблеї // Вісник Національної академії прокуратури України. — 2012. — № 3. — С. 16—21.*

197. *Черговий етап реформування законодавства про прокуратуру / співавт. Михайло Косюта // Вісник прокуратури. — 2012. — № 10. — С. 16—23.*

198. *Юрисдикційна діяльність Вищої ради юстиції та шляхи її удосконалення* // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»: зб. наук. пр. — Одеса, 2012. — Т. 11. — С. 56—66.

199. *Актуальні проблеми суддівської етики* // Організація роботи та адміністрування в господарських судах України: матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 23—24 квіт. 2013 р.) / Вищий господар. суд України, Харків. апеляц. господар. суд. — Харків, 2013. — С. 462—466.

200. *Завдання і порядок участі прокурора в перегляді судових рішень у кримінальних справах* // Правове життя сучасної України: матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (м. Одеса, 16—17 трав. 2013 р.) / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», Півд. регіон. центр НАПрН України. — Одеса, 2013. — Т. 2. — С. 212—214.

201. *Новації в Законі України «Про прокуратуру» і проблеми їх застосування* / співавт. Юрій Полянський // Вісник Національної академії прокуратури України. — 2013. — № 2. — С. 25—29.

202. *Виявлення прокурорами правопорушень при здійсненні перевірок виконання законів* / співавт. М. Косюта // Вісник прокуратури. — 2014. — № 10. — С. 22—30.

203. *Прокурор як учасник розгляду судами справ про адміністративні правопорушення* // Правове життя сучасної України: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. ювілею акад. С. В. Ківалова (м. Одеса, 16—17 трав. 2014 р.): у 2 т. / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», Півд. регіон. центр НАПрН України. — Одеса, 2014. — Т. 1. — С. 187—189.

204. *Участь прокурора у розгляді судом справ про адміністративні правопорушення* / співавт. Ю. Полянський // Вісник Національної академії прокуратури України. — 2014. — № 4. — С. 22—27.

205. *Реформування судової влади та суміжних інститутів в Україні* / співавт.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський, Н. М. Бакаєнова, О. Г. Свіда // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»: зб. наук. пр. — Одеса, 2015. — Т. 17. — С. 5—24.

206. *Судовій владі — надійну конституційну основу* / співавт. Ю. Полянський // Юридичний вісник. — 2015. — № 3. — С. 169—172.

207. *Деякі проблеми розвитку прокуратури України у європейській перспективі* / співавт. Ю. Є. Полянський // Прокуратура України в умовах європейської інтеграції: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 19 трав. 2016 р. / Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. — Київ, 2016. — С. 235—237.

208. *Судово-представницька функція прокуратури: перспективи збереження і розвитку* // Правові та інституційні механізми забезпечення

розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.) : у 2 т. / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», Півд. регіон. центр НАПрН України. — Одеса, 2016. — Т. 2. — С. 116—118.

209. *Актуальні проблеми застосування найновіших законодавчих актів про прокуратуру в Україні // Актуальні проблеми судового права : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. Івана Єгоровича Марочкіна (м. Харків, 20 квіт. 2017 р.) : у 2 т. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, каф. орг. суд. та прав. органів. — Харків, 2017. — Т. 1. — С. 54—55.*

210. *Проблеми гармонізації відносин між адвокатом-захисником і прокурором-обвинувачем у судовому процесі // Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 10 листоп. 2017 р.) / відп. ред. Н. М. Бакаянова, Є. С. Хижняк ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». — Одеса, 2017. — С. 426—428.*

211. *Реформування прокуратури. Процес завершено? // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) : у 2 т. / відп. ред. Г. О. Ульянова ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», Півд. регіон. центр НАПрН України. — Одеса, 2017. — Т. 2. — С. 134—136.*

212. *Роль принципу верховенства права в системі судоустрою і судочинства // Актуальні питання судоустрою та формування корпусу суддів : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. науковців, суддів, адвокатів, працівників правоохорон. органів, молодих вчених, аспірантів та студентів (м. Одеса, 13 трав. 2017 р.) / за заг. ред. В. В. Долежана ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», Ф-т адвокатури, каф. орг. суд., правоохорон. органів та адвокатури. — Одеса, 2017. — С. 10—11.*

Публікації в газетах

213. *Молодий спеціаліст: права і обов'язки: людина і закон / співавт. В. Ветлугін // Зоря Полтавщини. — 1976. — 25 верес.*

214. *Не тільки в строгості суть: людина і закон / співавт. В. Павлюченко // Зоря Полтавщини. — 1976. — 8 верес.*

215. *Шануйте, бережіть землю: людина і закон / співавт. П. Слуцький // Зоря Полтавщини. — 1976. — 23 берез.*

216. *Берегти громадське добро: людина і закон / співавт. В. Павлюченко // Зоря Полтавщини. — 1977. — 17 берез.*

217. *В інтересах зміцнення соціалістичної законності / співавт. Д. Бакаев // Вечірній Харків. — 1977. — 29 черв*

218. *Не доброта, а підлість: проти пияцтва* — всією громадою І співавт. О. Кравченко // Зоря Полтавщини. — 1977. — 8 лют.

219. *Общественное и личное : [всенародное обсуждение проекта Конституции СССР]* / соавт. М. Матющенко // Сельская жизнь. — 1977. — 17 сент.

220. *Сила громадського впливу* / співавт. М. Матющенко // Вечірній Харків. — 1977. — 20 жовт.

221. *Соціалістична дисципліна праці: основний закон нашого життя* / співавт. М. Матющенко // Вечірній Харків. — 1977. — 6 груд.

222. *Суспільство — людині, людина — суспільству* / співавт. М. Матющенко // Вечірній Харків. — 1977. — 14 верес.

223. *У ногу з часом: обговорення проекту Конституції СРСР* // Сільські вісті. — 1977. — 9 серп.

224. *Вношу предложения: обсуждаем проект Конституции Украинской ССР* / соавт. Д. Бакаев // Правда Украины. — 1978. — 11 апр.

225. *Гарантія зміцнення соціалістичної законності за рядком проекту: обговорюємо проект Конституції УРСР* / співавт. Д. Бакаев // Соціалістична Харківщина. — 1978. — 12 квіт.

226. *Обов'язок кожного: основний закон нашого життя* / співавт. М. Матющенко // Вечірній Харків. — 1978. — 16 берез.

227. *За покупками на тракторе* / соавт. М. Матющенко // Сельская жизнь. — 1980. — 10 янв.

228. *Зміцнювати законність і правопорядок* / співавт. Д. Бакаев // Соціалістична Харківщина. — 1985. — 11 листоп.

229. *Придать авторитет закона: обсуждаем проект Примерного Устава колхоза* / соавт. М. Матющенко // Сельская жизнь. — 1988. — 13 фебр.

230. *Каким быть прокурорскому надзору?* // Рабочая газета. — 1991. — 19 апр.

231. *Яким бути прокурорському нагляду?* // Робітнича газета. — 1991. — 19 квіт.

232. *Компетенцію прокуратури обмежувати не годиться* // Голос України. — 1992. — 9 сент. — С. 2.

233. *Компетенцію прокуратури обмежувати не годиться* // Голос України. — 1992. — 9 верес. — С. 2.

234. *На терезах правосуддя*. Проект Концепції судово-правової реформи: перші враження / співавт. М. В. Косюта // Урядовий кур'єр. — 1995. — 8 лип. — С. 7.

235. *Смертна кара*. Жорстоко, але справедливо : [інтерв'ю] / бесіду вів О. Потурай // Аверс ПРЕС. — 1995. — 10 листоп. — С. 3.

236. *Конституція і правовий статус прокуратури* / співавт. Ю. Полтавець // Сільські вісті. — 1997. — 12 лют.

237. *На постійній основі без порушення Конституції* // Голос України. — 2002. — 24 груд. — С. 14.

238. *На постійній основі без порушення Конституції* // Голос України. — 2002. — 24 дек. — С. 14.

239. *Висновок науково-правової експертизи з питання про правомірність перебування народного депутата України на посаді Голови Вищої ради юстиції України* / співавт. В. Ф. Погорілко // Голос України. — 2003. — 18 лют. — С. 10.

240. *Заключение* науково-правової експертизи по вопросу о правомерности пребывания народного депутата Украины в должности Председателя Высшего совета юстиции Украины / соавт. В. Ф. Погорілко // Голос України. — 2003. — 18 февр. — С. 10.

241. *Демократическая бюрократизация, или О назначении руководителей судов и еще кое о чем* // Закон и бизнес. — 2006. — 25 нояб. — 1 дек. — С. 8.

242. *Демократична бюрократизація, або Про призначення керівників судів і ще про дещо* // Закон і бізнес. — 2006. — 25 листоп. — 1 груд. — С. 8.

243. *Права людини — понад усе* / співавт. Ю. Полянський // Юридичний вісник України. — 2006. — 25 лют. — 3 берез. — С. 9.

244. *За чисті мантиї*. Виборність суддів: панацея від зла чи елемент передвиборних технологій? // Закон і бізнес. — 2007. — 15—21 верес. — С. 8.

245. *За чистые мантии*. Выборность судей: панацея от зла или элемент предвыборных технологий? // Закон и бизнес. — 2007. — 15—21 сент. — С. 8.

246. *Копіючи чуже — не втраймо своє* // Урядовий кур'єр. — 2010. — 10 груд. — С. 9.

**Науковий керівник,
офіційний опонент дисертаційних досліджень**

247. *Каркач П. М.* Проблемы общенадзорной деятельности прокуратуры за исполнением законов, направленных на борьбу с безхозяйственностью в промышленности : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Каркач П. М. ; Харьков. юрид. ин-т им. Ф. Э. Дзержинского. — Харьков, 1989. — 23 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

248. *Самчук З. Ф.* Правове обслуговування сільськогосподарських підприємств у системі АПК : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Самчук З. Ф. ; Нац. юрид. акад. України. — Харків, 1994. — 28 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

249*. *Якимчук М. К.* Проблеми управління в органах прокуратури України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Якимчук М. К. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. — Київ, 1994. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

250. *Гусаров В. М.* Проблеми організації роботи міської (районної) прокуратури : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Гусаров Володимир Миколайович ; Нац. юрид. акад. України. — Харків, 1995. — 19 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

251. *Мичко М. І.* Проблеми організації роботи апарату обласної прокуратури : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Мичко Микола Іванович ; Нац. юрид. акад. України. — Харків, 1995. — 13 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

252. *Шандула О. О.* Організаційно-правові проблеми загальнонаглядової діяльності транспортної прокуратури : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Шандула Олександр Олексійович ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Харків, 1996. — 22 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

253. *Бабкова В. С.* Організаційно-правові проблеми контролю в прокурорській діяльності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Бабкова Валентина Семенівна ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Харків, 1998. — 18 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

254. *Курило М. П.* Прокурорський нагляд за додержанням прав та законних інтересів засуджених до позбавлення волі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Курило Микола Петрович ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Харків, 1998. — 18 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

255. *Кулаков В. В.* Проблеми організації роботи апарату обласної прокуратури по нагляду за додержанням законів органами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Кулаков Валерій Вікторович ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Харків, 1999. — 20 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

256. *Скригонюк М. І.* Прокурорський нагляд за додержанням законів України при умовно-достроковому звільненні засуджених від кримінального покарання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Скригонюк Микола Іванович ; Київ. ун-т ім. Тараса Шевченка. — Київ, 1999. — 20 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

257. *Руденко М. В.* Теоретичні проблеми представництва прокуратурою інтересів держави в арбітражних судах : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Руденко Микола Васильович ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Харків, 2001. — 36 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

258. *Малюга В. І.* Принципи організації та діяльності прокуратури України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Малюга Віктор Іванович ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. — Київ, 2002. — 20 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

259. *Хотенець П. В.* Правовий статус адвоката в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Хотенець Павло Васильович ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Харків, 2002. — 19 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

260. *Москвич Л. М.* Організаційно-правові проблеми статусу суддів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Москвич Лідія Миколаївна ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Харків, 2003. — 20 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

261. *Сердюк В. В.* Юрисдикція судів України за спеціалізацією : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Сердюк Валентин Васильович ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Київ, 2003. — 19 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

262. *Коваль В. М.* Апеляційні суди в Україні: становлення і розвиток : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Коваль Володимир Миколайович ; Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2004. — 19 с. — Наук. кер. В. В. Долежан.

263. *Корнякова Т. В.* Прокуратура і органи позавідомчого контролю: нагляд і взаємодія : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Корнякова Тетяна Всеволодівна ; Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2004. — 20 с. — Наук. кер. В. В. Долежан.

264. *Кондратьєв О. В.* Організаційно-правові проблеми судового контролю : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Кондратьєв Олександр Васильович ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Харків, 2005. — 19 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

265. *Назаров І. В.* Правовий статус Вищої ради юстиції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Назаров Іван Володимирович ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Харків, 2005. — 20 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

266. *Осетинський А. Й.* Організація та функціональні засади діяльності касаційної інстанції (на прикладі судової палати Вищого господарського суду України) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Осетинський Анатолій Йосипович ; Акад. адвокатури України. — Київ, 2005. — 20 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

267. *Решетник Л. П.* Відшкодування шкоди, заподіяної порушенням екологічних прав громадян : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 10.00.06 / Решетник Леся Петрівна ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Харків, 2005. — 20 с. — Наук. кер. В. В. Долежан.

268. *Іваницький С. О.* Формування складу народних засідателів у судочинстві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Іваницький Сергій Олександрович ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Харків, 2006. — 18 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

269. *Кривенко В. В.* Демократизація судової системи України: проблеми і перспективи : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Кривенко Віктор Васильович ; Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2006. — 19 с. — Наук. кер. В. В. Долежан.

270. *Середа В. О.* Проблеми підвищення ефективності діяльності прокурора з підтримання державного обвинувачення в суді : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Середа Віктор Олександрович ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Харків, 2006. — 19 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

271. *Хотинська О. З.* Обов'язковість судових рішень як конституційна засада судочинства України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Хотинська Оксана Зіновіївна ; Акад. адвокатури України. — Київ, 2006. — 20 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

272. *Шицький І. Б.* Правовий статус місцевих господарських судів в Україні: становлення і розвиток : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Шицький Іван Богданович ; Акад. адвокатури України. — Київ, 2006. — 20 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

273. *Колесниченко В. М.* Роль судової влади у захисті виборчих прав : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Колесниченко Володимир

Миколайович ; Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2009. — 21 с. — Наук. кер. В. В. Долежан.

273а. *Медведько О. І.* Організаційно-управлінські функції і повноваження Генерального прокурора України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Медведько Олександр Іванович ; Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2010. — 21 с. — Наук. кер. В. В. Долежан.

274. *Реқун В. А.* Третейські суди в Україні: організаційно-правові аспекти : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Реқун Віктор Анатолійович ; Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2010. — 20 с. — Наук. кер. В. В. Долежан.

275. *Вільгушинський М. Й.* Суди загальної юрисдикції у системі взаємовідносин із суб'єктами владних повноважень та громадськістю : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Вільгушинський Михайло Йосипович ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». — Одеса, 2013. — 32 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

276. *Галайденко Т. В.* Гарантії незалежності суддів та їх реалізація в сучасній Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Галайденко Тетяна Василівна ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». — Одеса, 2013. — 20 с. — Наук. кер. В. В. Долежан.

277. *Меланчук А. В.* Адвокатура в Російській Імперії і сучасній Україні (порівняльно-правовий аналіз) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Меланчук Анна Василівна ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». — Одеса, 2014. — 22 с. — Наук. кер. В. В. Долежан.

278*. *Колотило О. О.* Участь прокурора в провадженні у справах про адміністративні правопорушення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Колотило Олексій Онуфрійович ; Нац. акад. прокуратури України. — Київ, 2015. — 20 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

279. *Остафійчук Л. А.* Юридична відповідальність за неповагу до суду : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Остафійчук Людмила Аурелівна ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». — Одеса, 2015. — 20 с. — Наук. кер. В. В. Долежан.

280. *Хотинська-Нор О. З.* Теоретико-правові та праксеологічні засади судової реформи в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Хотинська-Нор Оксана Зіновіївна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. — Київ, 2017. — 38 с. — Офіц. опонент В. В. Долежан.

281. *Юрко С. С.* Недержавна охорона і правоохоронна діяльність в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Юрко Сергій Сергійович ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». — Одеса, 2017. — 21 с. — Наук. кер. В. В. Долежан.

Редакційна діяльність

282. Закон України «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про прокуратуру» : наук.-практ. комент. / Д. М. Бакаєв, В. В. Долежан, Є. А. Суботін [та ін.] ; ред. Л. І. Сащенко ; спецред. В. В. Долежан ; Ген. прокуратура України, Ін-т підвищ. кваліфікації. — Харків, 1994. — 28 с.

283. Зразки документів прокуратури по загальному нагляду : метод. рекомендації / І. Є. Марочкін, П. М. Каркач, М. І. Мичко [та ін.] ; спецред. В. В. Долежан ; Прокуратура України, Ін-т підвищ. кваліфікації Ген. прокуратури України. — Харків, 1994. — 72 с.

284. Червякова О. Б. Захист житлових прав громадян засобами загального нагляду в умовах переходу до ринкової економіки : учбов. посіб. / О. Б. Червякова, М. В. Косюта, Т. Б. Вільчик ; відп. ред. В. В. Долежан ; Ген. прокуратура України [та ін.]. — Харків, 1996. — 45 с.

285. Науковий вісник ВДУ. Юридичні науки / редкол.: В. В. Долежан (голов. ред.), С. Ф. Василюк [та ін.] ; Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк, 1997—2000.

286. Вісник Академії прокуратури України : [журнал] / голов. ред. М. К. Якимчук ; ред. рада: В. Б. Авер'янов, В. В. Долежан [та ін.] ; Акад. прокуратури України. — Київ, 2006— . — Щокв.

287. Судуострій і судочинство в Україні / ред. рада: О. А. Сухорук (голов. ред.), М. В. Оніщук [та ін.] ; наук. рада: В. В. Долежан [та ін.]. — Київ : Ін Юре, 2006— . — Щокв.

288. Українська державність та право на рубежі сторіч : регіон. наук. юрид. альм. молодих дослідників, присвяч. 160-річчю юрид. освіти і науки в Одесі / за заг. ред. Ю. М. Оборотова ; наук. рада: Ю. М. Оборотов (голова ради), В. В. Долежан [та ін.]. — Одеса, 2006. — Вип. 1. — 136 с.

289. Вісник Вищої ради юстиції : електрон. наук.-пр. вид. / [редкол.: С. В. Ківалов, В. В. Завальнюк, В. В. Долежан та ін.] ; Вища рада юстиції, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». — Київ, 2009— .

290. Прикарпатський юридичний вісник : зб. наук. праць / голов. ред. С. В. Ківалов ; [редкол.: Ю. П. Аленін, М. Р. Аракелян, В. В. Долежан та ін.] ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», Івано-Франків. ф-т. — Івано-Франківськ, 2011— .

291. Прокуратура України: історія, сьогодення та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 25 листоп. 2011 р.) /

[редкол.: Ю. М. Дьомін, В. В. Долежан та ін.] ; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. — Київ, 2012. — 152 с.

292. *Часопис* цивільного і кримінального судочинства : наук.-практ. юрид. журн. / редкол.: А. А. Солодков, П. О. Гвоздик, В. В. Долежан [та ін.] ; засновник Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ. — Київ, 2012— .

293. *Актуальні питання судоустрою та формування корпусу суддів* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. науковців, суддів, адвокатів, працівників правоохорон. органів, молодих вчених, аспірантів та студентів (м. Одеса, 13 трав. 2017 р.) / [уклад.: І. О. Билиця, Л. Ю. Чекмарьова, М. О. Деменчук] ; за заг. ред. В. В. Долежана ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», Ф-т адвокатури, каф. орг. суд., правоохорон. органів та адвокатури. — Одеса : Юрид. літ., 2017. — 372 с. — Текст укр., рос., англ.

* * *

294*. *Ad Fitra* : [газета] / голов. ред. В. В. Долежан ; Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки, Юрид. ф-т. — Луцьк, 1998—2002.

Рецензійна діяльність

295. *Аграрне право України* : підручник / за ред. В. З. Янчука. — Київ : Юрінком, 1996. — 560 с.

296. *Комзюк Л.* Конституційно-правова доктрина М. Драгоманова / Леонід Комзюк. — Луцьк : Надстир'я, 1997. — 72 с.

297*. *Косюта М. В.* Актуальні проблеми прокурорського нагляду в Україні за додержанням законів в сфері економіки / М. В. Косюта ; Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк, 1998. — 137 с.

298. *Литвак О. М.* Функції прокуратури України : навч.-метод. посіб. / О. М. Литвак, П. В. Шумський. — Хмельницький : Хіруп, 1998. — 390 с.

299. *Шумський П. В.* Прокуратура України : навч. посіб. для студ. юрид. вузів та ф-тів. / П. В. Шумський. — Київ : Вентурі, 1998. — 336 с.

300. *Косюта М. В.* Додержання законів у сфері економіки України: актуальні проблеми прокурорського нагляду / М. В. Косюта. — Одеса : Юрид. літ., 2000. — 264 с.

301*. *Мичко М. І.* Теоретичні і практичні проблеми організації роботи в апараті прокуратури області : монографія / М. І. Мичко. — Донецьк, 2000. — 157 с.

302. *Організація судових та правоохоронних органів* / за ред. І. Є. Марочкіна, Н. В. Сібільової, О. М. Толочка ; М-во освіти і науки України, Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Харків : Право, 2000. — 272 с.

303. *Шумський П. В.* Судові та правоохоронні органи України : навч.-метод. матеріали для студ. спец. — «Правознавство» / П. В. Шумський ; М-во освіти і науки України, Терноп. акад. нар. госп-ва, Юрид. ін-т. — Тернопіль : Екон. думка, 2000. — 42 с.

304*. *Організація роботи в органах прокуратури* : навч. посіб. для юрид. вузів і ф-тів / за ред. І. Є. Марочкіна, О. М. Толочка ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Харків, 2002. — 196 с.

305. *Аграрне право України* : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. М. Гайворонського, В. П. Жушмана. — Харків : Право, 2003. — 240 с.

306. *Шиманський Ф. В.* Судові та правоохоронні органи України : навч.-метод. посіб. / Ф. В. Шиманський ; Міжнар. гуманіт. ун-т. — Одеса : Юрид. літ., 2003. — 168 с.

307*. *Збірник протестів на незаконні рішення та дії посадових осіб, принесених за результатами здійснення нагляду за додержанням законів у військових формуваннях* / Військ. прокуратура Півд. регіону України. — Одеса, 2005. — 162 с.

308. *Дрьоміна Н. В.* Юрисдикція міжнародних кримінальних судів і трибуналів / Н. В. Дрьоміна. — Одеса, 2006. — 223 с.

309. *Назаров І. В.* Правовий статус Вищої ради юстиції : монографія / І. В. Назаров ; Нац. юрид. акад. України. — Харків : Право, 2006. — 206 с.

310. *Осетинський А. Й.* Організація та функціональні засади діяльності суду касаційної інстанції господарської юрисдикції : монографія / А. Й. Осетинський. — Київ : Юніком Інтер, 2006. — 189 с.

311. *Прокурорський нагляд в Україні* / за ред. П. М. Каркача, І. Є. Марочкіна. — Харків : Одіссей, 2006. — 240 с.

312. *Марочкін І. Є.* Організація судової влади в Україні : навч. посіб. / І. Є. Марочкін, Н. В. Сібільова, В. П. Тихий. — Харків : Одіссей, 2007. — 328 с.

313. *Організація судових та правоохоронних органів* / за ред. І. Є. Марочкіна, Н. В. Сібільової. — Харків : Одіссей, 2007. — 528 с.

314. *Організація судових та правоохоронних органів* : навч. посіб. для вузів / за ред. І. Є. Марочкіна, Н. В. Сібільової. — Харків : Одіссей, 2008. — 528 с.

315. *Господарське процесуальне право* : підручник / за ред. О. П. Подцерковного, М. Ю. Картузова ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». — Харків : Одіссей, 2011. — 400 с.

316. *Господарське процесуальне право* : підручник / за ред. О. П. Подцерковного, М. Ю. Картузова ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». — Харків : Одіссей, 2012. — 400 с.

317. *Билиця І. О.* Професійна етика прокурора : монографія / І. О. Билиця ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». — Одеса : Юрид. літ., 2015. — 184 с.

318. *Дрьомін В. М.* Кримінально-виконавче право : навч.- метод. посіб. / В. М. Дрьомін, А. І. Марчук, С. В. Черкасов. — Одеса : Фенікс, 2015. — 148 с. — (Навчально-методичні посібники).

319. *Адвокатура України* : підручник. У 2 кн. Кн. 1. Організація адвокатури (з практикумом) / за ред. С. Я. Фурси, Н. М. Бакаянкової ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». — 2-ге вид., допов. і перероб. — Київ : Правова єдність, 2016. — 864 с. — (Процесуальні науки).

ОСНОВНІ ПУБЛІКАЦІЇ ПРО НАУКОВУ ТА ПЕДАГОГІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В. В. ДОЛЕЖАНА

Офіційні документи

320. *Про Робочу групу з питань судової реформи* : Указ Президента України від 24 березня 2010 р. № 440/2010 // Офіційний вісник України. — 2010. — № 12. — Ст. 405. — Склад робочої групи з питань судової реформи: С. В. Ківалов, В. В. Завальнюк, В. В. Долежан та ін.

321. *Питання Комісії зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права* : Указ Президента України від 09 грудня 2010 р. № 1116/2010 // Офіційний вісник України. — 2010. — № 95. — Ст. 3379. — Склад Комісії зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права: С. В. Ківалов, В. В. Долежан, О. К. Вишняков та ін.

322. *Про підтримку ініціативи щодо створення Конституційної Асамблеї* : Указ Президента України від 21 лютого 2011 р. № 224/2011 // Офіційний вісник України. — 2011. — № 14. — Ст. 562. — Склад Науково-експертної групи з підготовки Конституційної Асамблеї: С. В. Ківалов, В. В. Завальнюк, В. В. Долежан та ін.

323. *Склад Науково-експертної групи з підготовки Конституційної Асамблеї* : додаток до Указу Президента України від 21 лютого 2011 р. № 224/2011 // *Право України*. — 2012. — № 8. — С. 172—173.

324. *Про затвердження складу редакційної колегії «Часопису цивільного і кримінального судочинства»* [Електронний ресурс] : Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду від 24 червня 2011 р. № 3 // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. — Київ : Верховна Рада України, 1994— . — Веб-сайт. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/va003740-11>. — Склад редакційної колегії офіційного друкованого органу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ науково-практичного юридичного журналу «Часопис цивільного і кримінального судочинства»: В. В. Долежан та ін.

325. *Про затвердження Положення про Науково-консультативну раду Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ та визначення її персонального складу* [Електронний ресурс] : Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду від 30 вересня 2011 р. № 6 // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. — Київ : Верховна Рада України, 1994— . — Веб-сайт. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v_006740-11. — Персональний склад Науково-консультативної ради Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ. Секція судоустрою і статусу суддів: С. В. Ківалов, В. В. Долежан та ін.

326. *О присуждении Государственной премии Украины в области образования 2012 года* : Указ Президента Украины № 583/2012 // *Слово*. — 2012. — 11 октября (№ 39). — С. 3.

327. *Про присудження Державних премій України в галузі освіти 2012 року* : Указ Президента України від 06 жовтня 2012 р. № 583/2012 // *Офіційний вісник України*. — 2012. — № 77. — Ст. 3101. — С. 22 ; теж саме [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. — Київ : Верховна Рада України, 1994— . — Веб-сайт. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/583/2012>.

328. *Про призначення державних стипендій видатним діячам науки* : Указ Президента України від 30 липня 2013 р. № 413/2013 // *Офіційний вісник України*. — 2013. — № 19. — Ст. 663.

Загальні матеріали

329. *Долежан Валентин Володимирович* // *Вчені-юристи України* : довідник / Верховна Рада України, Ін-т законодавства. — Київ, 1998. — С. 145.

330. *Зяблюк М. П.* Долежан Валентин Володимирович / М. П. Зяблюк // *Юридична енциклопедія*. — Київ, 1999. — Т. 2 : Д-Й. — С. 280.

331. *Долежан Валентин Володимирович* // Прокуратура Вінничини. До 75-річного ювілею прокуратури Вінницької області (1932—2007). — Вінниця, 2007. — С. 170.

332. *Моренко А. Г.* Долежан Валентин Володимирович [Електронний ресурс] / А. Г. Моренко // Енциклопедія сучасної України / Ін-т енцикл. дослідж. НАН України. — Київ, 2014— . — Електрон. текст. дані. — Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=20576.

* * *

333. *Марочкін І.* Конференція з питань теорії і практики застосування Закону «Про прокуратуру» / І. Марочкін, О. Толочко // Право України. — 1992. — № 8. — С. 89—91.

Участь та короткий переказ виступу В. В. Долежана у науково-практичній конференції. м. Харків, Українська юридична академія.

334. *Волинський національний університет ім. Лесі Українки.* Історія розвитку юридичної науки у Волинському університеті // <http://vdu.edu.ua/ukr/content/464/>.

Про роботу завідувачем кафедри публічного права доктора юридичних наук, професора В. В. Долежана (1995—2003).

335. *Спеціалізована* вчена рада Д. 02 4Р.01 при Національній юридичній академії України ім. Ярослава Мудрого по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) юридичних наук. — Неопубл. док.

В. В. Долежан член спеціалізованої вченої ради з 1995 по 2000 роки: спеціальність 12.00.10 — судоустрій; прокуратура та адвокатура.

336. *Національний університет «Одеська юридична академія».* Кафедра організації судових та правоохоронних органів [Електронний ресурс]. — Одеса, 1997— . — Електрон. текст. дані. — Режим доступу: http://onua.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=229&Itemid=752&lang=uk.

337. *Черв'якова О.* [Червякова О.] Вчаться прокурори / О. Черв'якова // Право України. — 1997. — № 7. — С. 98—100.

Участь В. В. Долежана в навчально-методичному семінарі з питань організації роботи по здійсненню загального нагляду. м. Харків, Інститут підвищення кваліфікації Генеральної прокуратури України.

338. *Спеціалізована* вчена рада Д. 64.086.03 при Національній юридичній академії України ім. Ярослава Мудрого по захисту дисертацій

на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) юридичних наук. — Неопубл. док.

В. В. Долежан член спеціалізованої вченої ради з 2000 по 2007 роки: спеціальність 12.00.10 — судоустрій; прокуратура та адвокатура.

339. Спеціалізована вчена рада Д. 26.001.05 в Київському національному університеті ім. Тараса Шевченка по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) юридичних наук // <http://www.scicon.univ.kiev.ua/scicon.php?scID=28>.

В. В. Долежан член спеціалізованої вченої ради з 2001 по 2003 роки: спеціальність 12.00.10 — судоустрій; прокуратура та адвокатура. З 2006 по 2007 роки за спеціальністю 12.00.09 — кримінальний процес і криміналістика; судова експертиза.

340. Мельничук І. Професіоналізм, незалежність — першооснова існування «Третьої гілки» / І. Мельничук // Слово. — 2003. — 7 марта. — С. 3.

Участь В. В. Долежана у проведенні двох незалежних експертиз щодо правомірності перебування народного депутата України на посаді Голови Вищої ради юстиції.

341. Державне обвинувачення: здобутки, проблеми, перспективи // Вісник прокуратури. — 2003. — № 12. — С. 7—8.

Участь в науково-практичній конференції «Державне обвинувачення в судах України: здобутки, проблеми та перспективи його розвитку в умовах судової реформи». Генеральна прокуратура України.

342. Клочков В. Г. Історія прокуратури України / В. Г. Клочков. — Київ : НТВ «Правник», 2004. — 245 с.

Про роботу В. В. Долежана на посаді зав. каф. загального нагляду Інституту підвищення кваліфікації Генеральної прокуратури України. — С. 217.

343. Діордієв В. Конституційні права громадян є питанням пріоритетним / В. Діордієв // Слава і честь. — 2005. — 25 черв. — С. 7.

Участь В. В. Долежана у науково-практичній конференції з питань організації прокурорського нагляду за дотриманням конституційних прав громадян, військовослужбовців, яка пройшла в залі колегії військової прокуратури Південного регіону України.

344. Тріумфальне десятиліття: Одеська національна юридична академія. — Одеса : Юрид. літ., 2007. — 236 с.

Про роботу В. В. Долежана на посаді професора кафедри організації судових та правоохоронних органів. — С. 53, 89.

345. *Пережняк Б. А.* В специализированных ученых советах Одесской национальной юридической академии / Б. А. Пережняк // Юридический вестник. — 2007. — № 1. — С. 93—97.

О защите кандидатской диссертации В. В. Кривенко «Демократизация судебной системы Украины: проблемы и перспективы» под научным руководством В. В. Долежана.

346. *Шевцов П.* Судебная реформа: доживем ли? / П. Шевцов // Вечерняя Одесса. — 2007. — 26 февр.

Об участии В. В. Долежана в «круглом столе» «Конституционные аспекты судебной реформы в Украине». Одесса, гостиница «Лондонская».

347. *Парламентські слухання, присвячені судово-правовій реформі* (м. Київ, 23 трав. 2007 р.). — Неопубл. док.

В. В. Долежан виступив з доповіддю «Шляхи забезпечення незалежності суддів».

348. *Спеціалізована вчена рада Д. 41.086.03 Одеської національної юридичної академії по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) юридичних наук : постанова Президії Вищої атестаційної комісії від 9 квіт. 2003 р. № 2-11/4.* — Неопубл. док.

В. В. Долежан член спеціалізованої вченої ради з 2003 року: спеціальність 12.00.10 — судоустрій; прокуратура та адвокатура.

349. *Про створення робочої групи з опрацювання законопроектів про адвокатуру та адвокатську діяльність, які супроводжує Комітет з питань правосуддя : розпорядження Комітету з питань правосуддя від 23 січ. 2007 р. № 06-26/2-211.* — Неопубл. док.

В. В. Долежан — член робочої групи.

350. *Про затвердження складу науково-методичної ради при Генеральній прокуратурі України : наказ Генерального прокурора України від 14 черв. 2007 р. № 34.* — Неопубл. док.

В. В. Долежан — член науково-методичної ради при Генеральній прокуратурі України.

351. *Про створення експертної ради ВАК України : на підставі постанов президії Вищої атестаційної комісії України № 41-06/1 від 18.01.07 р. та № 1-06/2 від 15.02.07 р.* — Неопубл. док.

Призначення В. В. Долежана заступником голови експертної ради ВАК України з юридичних наук, спеціальність 12.00.10 — судоустрій; прокуратура та адвокатура.

352. *Про затвердження складу науково-методичної ради при прокуратурі Одеської області* : наказ прокуратури Одеської області від 23 жовт. 2007 р. № 404. — Неопубл. док.

В. В. Долежан — член науково-методичної ради при прокуратурі Одеської області.

353. *Вітаємо ювіляра* // Вісник Національної академії прокуратури України. — 2008. — № 1. — С. 122—123.

354. *У ці травневі дні щиросердно вітаємо шановних іменинників! Вітання з днем народження Валентина Володимировича Долежана!* // Юридичний вісник України. — 2008. — 3—16 трав. (№ 18—19). — С. 3.

355. *Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми професійної підготовки суддів, прокурорів та працівників правоохоронних органів»* // Вісник Національної академії прокуратури України. — 2009. — № 1. — С. 5—11.

356. *Насадюк А. Одесский десант в АПрНУ* / А. Насадюк // Юридическая практика. — 2009. — 17 февр. (№ 7). — С. 2.

357. *Науково-практична конференція з питань професійної підготовки суддів, прокурорів та працівників правоохоронних органів* // Право України. — 2009. — № 5. — С. 183—188.

358. *Питання Академії правових наук України* : Указ Президента України № 80/2009 від 10 лют. 2009 р. // Юридичний вісник України. — 2009. — 14—20 лют. (№ 7). — С. 1.

359. *Указ Президента України № 80/2009. Питання Академії правових наук України* // Слово. — 2009. — 13 февр. (№ 5). — С. 2.

360. *Вибори до Національної академії правових наук України* // Юридичний вісник України. — 2010. — 4—10 верес. (№ 36). — С. 15.

361. *Пережняк Б. В специализированных ученых советах Одесской юридической академии* / Б. Пережняк // Юридичний вісник. — 2010. — № 4. — С. 91—98.

О защите кандидатской диссертации А. И. Медведько «Организационно-управленческие функции и полномочия Генерального прокурора Украины» под научным руководством В. В. Долежана.

362. *Про підтримку ініціативи щодо створення Конституційної Асамблеї* : Указ Президента України від 21 лют. 2011 р. № 224/2011 // Урядовий кур'єр. — 2011. — 23 лютого (№ 34). — С. 5 ; теж саме // Юридичний вісник. — 2011. — № 2. — С. 158—159.

363. *Склад Науково-експертної групи з підготовки Конституційної Асамблеї* // Право України. — 2011. — № 3. — С. 327—328.

364. *Тимошук О. Кращі юристи року* / Олександр Тимошук // Юридичний вісник України. — 2011. — 17—21 жовтня (№ 41). — С. 4.

365. Богуш А. Симбіоз педагогіки та юриспруденції / Алла Богуш // Освіта України. — 2012. — 18 черв. — С. 7.

Про запровадження з ініціативи С. В. Ківалова (за участю Ю. Є. Полянського, В. В. Долежана, М. В. Косюти) у 2001 році в ОНЮА новаторських підходів щодо підготовки професійних суддів, прокурорів, слідчих для органів внутрішніх справ і адвокатів.

366. Дмитро Табачник урочисто вручив Державні премії в галузі освіти 2012 року [Електронний ресурс] // Урядовий портал : єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. — Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=245813150.

«...21 листопада 2012 року в Міністерстві освіти і науки, молоді та спорту нагороджено лауреатів Державної премії України в галузі освіти 2012 року. Відповідний Указ про присудження Державних премій України в галузі освіти 2012 року (Указ № 583/2012) 6 жовтня 2012 року підписав Президент України Віктор Янукович. Дипломами та Почесними знаками лауреатів Державної премії України в галузі освіти 2012 року нагороджені творчі колективи авторів, роботи яких було відзначено за вагомих внесок у розвиток сучасної освіти, значні наукові досягнення: — у номінації «наукові досягнення в галузі освіти»: за цикл робіт «Комплекс наукових досліджень проблем судово-правової реформи в Україні у 2001—2011 роках та їх використання у фаховій підготовці юристів» — С. В. Ківалову, Ю. Є. Полянському, М. В. Косюти, В. В. Долежану...».

367. Копыленко А. Новаторский поиск на ниве подготовки научных кадров / Александр Копыленко // Голос Украины. — 2012. — 27 июня. — С. 16.

О номинировании С. В. Кивалова, Ю. Е. Полянського, В. В. Долежана и М. В. Косюты на соискание Государственной премии Украины 2012 г. в сфере образования. «...Целенаправленное научное осмысление образовательных процессов в НУ ОЮА (предыдущее название — Одесская национальная юридическая академия) началось в 2001 году с накопления результатов, заложенных в «Комплекс научных исследований проблем судебно-правовой реформы в Украине в 2001—2011 годах и их использование в профессиональной подготовке юристов», и материализовалось в документах, представленных на соискание Государственной премии Украины 2012 года в сфере образования...».

368. Крылов К. Два праздника одной академии / Константин Крылов // 2000. — 2012. — 7 дек. — Вб.

О присуждении Государственной премии Украины С. В. Кивалову, Ю. Е. Полянському, В. В. Долежану, М. В. Косюте.

369. Літопис Національного університету «Одеська юридична академія» (до 165-річчя Одеської школи права і 15-річчя університету) / голов.

ред. С. В. Ківалов. — Одеса : Юрид. літ., 2012. — 344 с. — *Із змісту*: Кафедра організації судових та правоохоронних органів. — С. 111—114.

370. Медведська Л. Дмитро Табачник вручив Державні премії в галузі освіти 2012 року / Л. Медведська // Слово. — 2012. — 26 листоп. — С. 3.

«Міністр освіти і науки, молоді та спорту Дмитро Табачник привітав лауреатів Державної премії України в галузі освіти 2012 року, які стали переможцями цього багатоступінчатого змагання. «Надзвичайно приємно відзначити плідну працю, наукові та творчі досягнення, що стали запорукою визнання та великої поваги освітян України», — зазначив міністр у вітальному слові...». Про вручення Державної премії України в галузі освіти 2012 року у номінації «наукові досягнення в галузі освіти» за цикл робіт «Комплекс наукових досліджень проблем судово-правової реформи в Україні у 2001—2011 роках» С. В. Ківалову, Ю. Є. Полянському, В. В. Долежану, М. В. Косюти.

371. Перелік робіт, поданих на здобуття Державної премії в галузі освіти у 2012 році // Освіта України. — 2012. — 2 квіт. — С. 6—11.

Номінація «наукові досягнення в галузі освіти»: Національний університет «Одеська юридична академія» — за цикл робіт «Комплекс наукових досліджень проблем судово-правової реформи в Україні у 2001—2011 роках». Колектив: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський, В. В. Долежан, М. В. Косюта. Дослідження присвячено питанням наукового забезпечення здійснення судово-правової реформи в Україні, реорганізації судової системи, прокуратури та адвокатури, їх пристосування до державно-правових систем країн — членів Ради Європи та Європейського Союзу і на цій основі — перебудови навчального процесу з дисциплін, які викладає колектив кафедри організації судових та правоохоронних органів.

Апробація наукових досліджень здійснювалася шляхом публікації їхніх матеріалів у наукових виданнях, участі наукового колективу у підготовці законопроектів, висновків за ними на запити вищих державних органів, виступах на наукових конференціях, підготовці і атестації наукових кадрів.

Наукові дослідження стали невід'ємною частиною навчального процесу, їхні результати розглядаються як повноцінне наукове наповнення освітньої діяльності з урахуванням потреб майбутньої професійної діяльності випускників, інтеграції судової, правоохоронної і правозахисної систем України у європейський правовий простір. З урахуванням цього переглянуто навчальні програми, матеріали для лекцій, завдання для семінарів. Позитивним результатом запровадження в навчальний процес новітніх освітніх технологій стало підвищення активності студентів в оволодінні навчальним матеріалом, пошуку відповідей на складні і дискусійні питання, участі в їх обговоренні. Результати наукових досліджень відображені у п'ятьох виданнях наукового та навчального призначення, серед яких: монографія, збірник наукових публікацій

вищезазначеного колективу науковців, підручник та два навчальних посібники з грифом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, близько 30 інших монографій, навчальних та навчально-методичних посібників і понад 200 статей.

372. Поздравляем с заслуженной наградой! // Слово. — 2012. — 11 окт. — С. 3.

Коллектив НУ ОЮА поздравляет С. В. Кивалова, Ю. Е. Полянского, В. В. Долежана, М. В. Косюту с присуждением Государственной премии в области образования 2012 года.

373. Присуждены Госпремии Украины в области образования // Вечерня Одесса. — 2012. — 11 окт. — С. 1.

О присуждении Государственной премии Украины в номинации «научные достижения в области образования» за цикл работ «Комплекс научных исследований проблем судебно-правовой реформы в Украине в 2001—2011 годах и их использование в профессиональной подготовке юристов» С. В. Кивалову, Ю. Е. Полянскому, В. В. Долежану, М. В. Косюте.

374. Шаповал В. Модернізація юридичної освіти як передумова успіху в проведенні судової реформи / Володимир Шаповал // Голос України. — 2012. — 2 черв. — С. 4.

Інформація про представлення вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» групи педагогів-науковців у складі С. В. Кивалова, Ю. Є. Полянського, В. В. Долежана, М. В. Косюти на здобуття Державної премії України в галузі освіти у 2012 році.

375. Кивалов С. В. Национальный университет «Одесская юридическая академия» — лидер юридической науки и образования Украины / С. В. Кивалов // Юридичний вісник. — 2012. — № 4. — С. 7—15.

«За цикл работ «Комплекс научных исследований проблем судебно-правовой реформы в Украине в 2001—2011 годах и их использование в специальной подготовке юристов» четверо ученых НУ «ОЮА» — С. В. Кивалов, В. В. Долежан, М. В. Косюта, Ю. Е. Полянский — Указом Президента Украины от 8 октября 2012 года были удостоены Государственной премии Украины 2012 года в области образования — в номинации «Научные достижения в области образования»».

376. Пережнюк Б. В спеціалізованих учених советах Національного університету «Одесская юридическая академия» / Б. Пережнюк // Юридичний вісник. — 2013. — № 3. — С. 200—209.

О защите кандидатской диссертации Т. В. Галайденко «Гарантии независимости судей и их реализация в современной Украине» под научным руководством В. В. Долежана.

377. 4 мая Валентину Владимировичу Долежану исполняется 75 лет! // Слово. — 2013. — 2—9 мая (№ 17). — С. 2.

378. Крусян А. Р. Круглий стіл «Зміни до Конституції України: доктринальні підходи до обговорення концепції проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України», запропонованого Українською морською партією / А. Р. Крусян // Митна справа. — 2014. — № 4. — С. 2—3 (обл.).

Про участь В. В. Долежана у науковому заході.

379. 170 років — зберігаємо традиції. 20 років — створюємо майбутнє / голов. ред. С. В. Ківалов ; відп. за вип. М. Р. Аракелян ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». — Одеса : Юрид. літ., 2017. — 560 с. : іл. — **Із змісту:** Кафедра організації судових та правоохоронних органів. — С. 300—302.

**Участь у наукових,
науково-практичних конференціях,
семінарах з наданням назв доповідей,
наукових повідомлень**

380*. *Актуальные проблемы совершенствования деятельности местных Советов народных депутатов в условиях перестройки : прогр. докл. и науч. сообщ. регион. науч.-практ. конф., 27—28 сент. 1990 г. / Харьков. юрид. ин-т им. Ф. Э. Дзержинского. — Харьков, 1990. — **Науч. сообщ.:** Депутатский запрос прокурора.*

381*. *Місце прокуратури в системі державної влади та її вплив на зміцнення законності в умовах правової держави : прогр. доп. респ. наук.-практ. конф., квіт. 1990 р. / Прокуратура УРСР. — Київ, 1990. — 8 с. — **Доп.:** Місце прокуратури у механізмі держави.*

382*. *Проблеми розвитку прокуратури України в умовах становлення демократичної правової держави : прогр. респ. наук.-практ. конф., 26 груд. 1995 р. / Ген. прокуратура України. — Київ, 1995. — **Доп.:** Функції органів прокуратури на сучасному етапі.*

383. *Систематизація законодавства в Україні : проблеми теорії і практики : прогр. Міжнар. наук.-практ. конф., 6—7 жовт. 1999 р. / Верховна Рада України, Ін-т законодавства. — Київ, 1999. — 23 с. — **Доп.:** Актуальні проблеми кодифікації адміністративного законодавства України.*

384. *Актуальні проблеми захисту прав і свобод людини в Україні : прогр. наук.-практ. конф., 19—20 трав. 2000 р. / Ін-т адвокатури при Київ. ун-ті ім. Тараса Шевченка. — Київ, 2000. — 16 с. — **Доп.:** Проблеми вдосконалення компетенції державних органів і посадових осіб у сфері правозахисної діяльності.*

385. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні* : прогр. шостої регіон. наук.-практ. конф., 8—9 лют. 2000 р. / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, Ін-т підвищ. кваліфікації та перепідготовки кадрів, Юрид. ф-т. — Львів, 2000. — 8 с. — *Доп.*: *Проблеми вдосконалення компетенції державних органів і посадових осіб у сфері правоохоронної діяльності.*

386. *Парламентаризм в Україні: теорія і практика* : прогр. Міжнар. наук.-практ. конф., 26 черв. 2001 р. / Верховна Рада України, Ін-т законодавства. — Київ, 2001. — 22 с. — *Доп.*: *Дія системи стримувань і противаг у відносинах між законодавчою і президентською владами в Україні.*

387*. *Проблеми права на зламі тисячоліть* : прогр. Міжнар. наук. конф., 13—14 лют. 2001 р. / Дніпропетр. нац. ун-т. — Дніпропетровськ, 2001. — *Доп.*: *Проблеми вдосконалення законодавства про адміністративні правопорушення.*

388. *Державне обвинувачення в судах України: здобутки, проблеми та перспективи його розвитку в умовах судової реформи* : прогр. наук.-практ. конф., 20—21 листоп. 2003 р. / Ген. прокуратура України. — Київ, 2003. — 16 с. — Серед. складу президії конф. В. В. Долежан. — *Доп.*: *Стандарти професійної відповідальності, основні права та обов'язки прокурорів в системі кримінального судочинства за заявою Міжнародної асоціації прокурорів від 23.04.99 та Рекомендаціями РЕК (2000)19, прийнятими Комітетом Міністрів Ради Європи 06.10.2000 р.*

389. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні* : прогр. IX регіон. наук.-практ. конф., 13—14 лют. 2003 р. / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. — Львів, 2003. — 12 с. — *Доп.*: *Актуальні проблеми конституційно-правового регулювання прав, свобод і обов'язків людини і громадянина в Україні.*

390. *Програма 6-ї (58-ї) звітної наукової конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу, присвяченої третій річниці присвоєння ОНЮА статусу національної*, 23—24 квіт. 2003 р. / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса : Юрид. літ., 2003. — 31 с. — *Доп.*: *Концептуальні проблеми визначення функцій прокуратури у процесі судово-правової реформи.*

391. *Програма 7-ї (59-ї) звітної наукової конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу, присвяченої четвертій річниці присвоєння ОНЮА статусу національної*, 22—23 квіт. 2004 р. / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса : Юрид. літ., 2004. — 36 с. — *Доп.*: *Перспективи розвитку правозахисної функції прокуратури.*

392. *Програма 8-ї (60-ї) звітної наукової конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу, присвяченої п'ятій річниці присвоєння Одеській національній юридичній академії статусу національної*, 22—23 квіт. 2005 р. / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса : Юрид.

літ., 2005. — 52 с. — *Доп.*: Завдання і шляхи реформування судової влади в Україні.

393. *Право, держава, духовність: шляхи розвитку та взаємодії* : прогр. Міжнар. наук.-практ. конф., 3 верес. 2006 р. / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2006. — 9 с. — *Доп.*: Гуманістична спрямованість діяльності прокуратури.

394. *Програма 9-ї (61-ї) звітної наукової конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу ОНЮА*, 26 квіт. 2006 р. / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2006. — 36 с. — *Доп.*: Проблеми нормативного регулювання професійної етики прокурора.

395. *Реформування органів прокуратури України: проблеми і перспективи* : прогр. Міжнар. наук.-практ. конф., 2—3 жовт. 2006 р. / Ген. прокуратура України, Акад. прокуратури України. — Київ, 2006. — 9 с. — *Доп.*: Актуальні проблеми незалежності прокурорів в Україні.

396. *Актуальні питання реформування правової системи України* : прогр. IV Міжнар. наук.-практ. конф., 1—2 черв. 2007 р. / М-во освіти і науки України, Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. Юрид. ф-т. — Луцьк : Ред.-вид. від. «Вежа» ВДУ, 2007. — 48 с. — *Доп.*: Найважливіші напрями реформування судової системи України.

397. *Актуальні проблеми здійснення правосуддя в умовах правової реформи в Україні* : прогр. наук.-практ. семінару, 18—19 трав. 2007 р. / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2007. — 4 с. — *Доп.*: Проблеми забезпечення службової дисципліни суддів.

398. *Запобігання та протидія органами прокуратури злочинам проти довкілля* : прогр. семінару (м. Дніпропетровськ, 11—12 жовт. 2007 р.) / Ген. прокуратура України. — Дніпропетровськ, 2007. — 11 с. — *Доп.*: Актуальні питання організації прокурорського нагляду за додержанням екологічного законодавства.

399. *Правове життя сучасної України* : прогр. 10-ї звіт. наук. конф. проф.-викл. і аспірант. складу, 27—28 квіт. 2007 р. / Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2007. — 47 с. — *Доп.*: Актуальні проблеми удосконалення законодавства про прокуратуру.

400. *Ювенальна політика та ювенальна юстиція в сучасній державі* : прогр. Міжнар. наук. конф., 21—22 верес. 2007 р. / М-во освіти і науки України ; Одес. нац. юрид. акад. ; Одес. обл. група медіації ; Всеукр. фундація «Захист прав дитини». — Одеса, 2007. — 16 с. — Кер. секції В. В. Долежан. — *Доп.*: Проблеми ювенальної юстиції і діяльності прокуратури по захисту прав неповнолітніх.

* * *

401. *Independent of prosecutor = Независимость прокурора* : Programme Regional Conference for Prosecutors from Central and Eastern

Europe and Central Asia, Ukraine, Odessa, 17—19 oktober 2007. — Odessa, 2007. — 12 p. — На англ., рус. яз. — *Доклад: Независимость в рамках системы прокуратуры и самостоятельность при принятии процессуальных решений.*

БІОБІБЛІОГРАФІЯ

402. *Долежан Валентин Володимирович* : біобібліогр. покажч. / уклад. С. І. Єленич ; наук. ред. Ю. М. Оборотов ; Одес. нац. юрид. акад., наук. б-ка. — Одеса : Юрид. літ., 2008. — 80 с. — (Вчені Одеської національної юридичної академії ; вип. 8).

403. *Долежан Валентин Володимирович* [Електронний ресурс] // Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського: Електронна бібліотека «Україніка». Науковці України. — Електрон. дані і програми. — Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=ATHEC&P21DBN=ATHEC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=ath_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ZPA=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0000002784

Привітання ювіляру

Шановний Валентине Володимировичу!

Ректорат Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого і колектив кафедри організації судових та правоохоронних органів від щирого серця вітають Вас, відомого вченого-правознавця, зі знаменним ювілеєм – 80-річчям від дня народження!

Обравши в юні літа свій майбутній шлях – юриспруденцію, Ви слідували ним протягом всього життя. За 58 років трудової діяльності, які минули після закінчення юридичного факультету Київського державного університету імені Тараса Шевченка, ви досягли успіхів і у практичній роботі, й на науковій ниві. Ваш безцінний практичний досвід сформувався у галузі протилежних юридичних професій – адвоката й прокурора, першій з яких Ви віддали 4 роки, а другій – 12 років свого життя. Це забезпечило надзвичайно широкий кругозір, універсальність та енциклопедичність Ваших знань.

Залишивши практичну діяльність, Ви присвятили своє життя науці, на ниві якої здобули визнання й беззаперечний авторитет як в Україні, так і далеко за її межами. Одним із перших на пострадянському просторі у 1992 році Ви захистили докторську дисертацію, присвячену проблемам компетенції прокуратури, яка стала класичною працею й заклала основу теорії прокурорської діяльності. Кожна опублікована Вами наукова стаття цитується десятки разів, кожний виступ на науково-практичній конференції стає подією у науковому світі!

Широко відомий Ваш талант педагога і викладача. Ваші цікаві й змістовні лекції та практичні заняття викликають щире захоплення у молодого покоління. Заслугує на повагу також Ваш організаторський хист: 17 років Ви очолювали кафедру загального нагляду Інституту підвищення кваліфікації прокурорів при Генеральній прокуратурі України, 16 років – кафедру публічного права Волинського державного університету імені Лесі Українки, виконували обов'язки завідувача

кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія».

Значний внесок Ви зробили в атестацію наукових кадрів, виступаючи науковим керівником, членом спеціалізованої вченої ради, офіційним опонентом. З великою вдячністю ми пам'ятаємо, що як офіційний опонент Ви дали пунтівку у наукове життя багатьом молодим дослідникам нашого Університету, тим самим заклавши міцний фундамент наукового потенціалу спеціальності 12.00.10 – «Судоустрій; прокуратура і адвокатура».

Професіоналізм, служіння ідеалам добра і справедливості, плідна і багаторічна праця здобули Вам високий авторитет і були високо оцінені державою та суспільством: Ви стали членом Науково-методичної ради Генеральної прокуратури України і редакційної ради кількох фахових юридичних видань, були визнані Почесним працівником прокуратури та отримали Державну премію України в галузі освіти.

Валентине Володимировичу! Ми шануємо Ваш талант та наукові здобутки, щиро поважаємо притаманні Вам особисті якості – справедливість, принциповість, цілеспрямованість, відданість справі, високе почуття відповідальності, оптимізм, доброзичливість, людяність.

У цей святковий день бажаємо Вам, дорогий ювіляре, міцного здоров'я на довгі роки, оптимізму, благополуччя і добробуту, а також творчого натхнення на подальші звершення!

В. Я. ТАЦІЙ

Шановний Валентине Володимировичу!

Щирозадушено вітаю Вас із 80-річчям від Дня народження!

Мудрість, розсудливість та невтомна праця забезпечили Вам беззаперечний авторитет і глибоку пошану серед людей, які мають нагоду спілкуватися з Вами.

Ви уміло поєднуєте риси вченого і педагога, з успіхом реалізовуєте професійні задуми та ініціативи, надаєте імпульс до наукового зростання навчального закладу. Виплекана із глибокого родинного коріння Ваша шляхетність, виваженість, чуйність, увага до людей дають змогу Вам долати усі перешкоди, що зустрічаються на життєвому шляху.

Бажаю Вам міцного здоров'я, миру, злагоди, достатку та душевного комфорту.

Нехай кожен день буде наповнений щастям, теплом рідних та друзів, а життєва нива з року в рік засівається зернами добра і благополуччя.

Господнього Вам Благословення!

З повагою

*ректор Львівського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент*

Роман Благута

4 травня 2018 року

Шановний Валентине Володимировичу!

Колектив Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка щиро вітає Вас із 80-річним ювілеєм та бажає міцного здоров'я, невичерпної творчої наснаги, реалізації усіх планів, благополуччя та довгих, довгих років плідної роботи.

Ректор

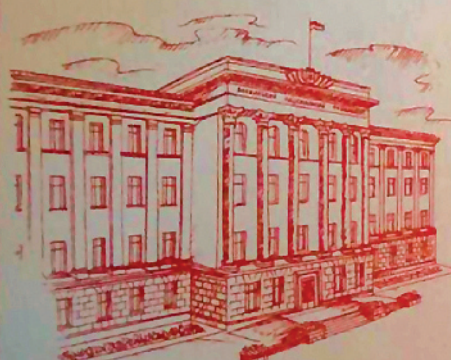
Власів

В.М. Комарницький

3 Ювілеєм

**СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Лесі Українки**

ПОЧЕСНА ПОДЯКА

нагороджується

доктор юридичних наук, професор кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатур Національний університет «Одеська юридична академія»

**ДОЛЕЖАН
ВАЛЕНТИН ВОЛОДИМИРОВИЧ**

Академічна спільнота Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки сердечно вітає Вас із 80-річчям! Висловлюємо Вам щирю вдячність за багаторічну науково-педагогічну працю, вагомий особистий внесок у розвиток юридичного факультету СНУ імені Лесі Українки, становлення правової школи України, плідну наукову діяльність та безцінні знання, якими щедро ділитеся зі своїми учнями.

Ректор

І. Я. Коцан

І. Я. Коцан

З НАГОДИ
80-річного ювілею

доктора юридичних наук, професора

ДОЛЕЖАНА
Валентина Володимировича

Шановний Валентине Володимировичу!

Вчена рада, колектив Одеського державного університету внутрішніх справ та я особисто щиро і сердечно вітаємо Вас з нагоди **80-річного ювілею!**

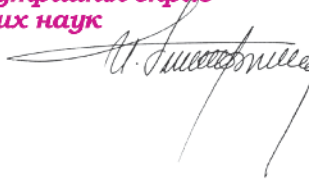
Високий професіоналізм, відповідальність, енергійність, невтомна працьовитість – ось ті якості, що супроводжують Вас на всьому життєвому шляху.

Ви є прикладом мужності, патріотизму та безмежної відданості своїй справі. Ви відомі як видатний науковець, талановитий педагог, автор багатьох наукових праць, знаних не лише в Україні. Завдяки таланту організатора, умінню працювати з людьми та найкращим людським якостям, Ви завжди досягаєте успіху та маєте значний авторитет, повагу і довіру від усіх без винятку, хто працював під Вашим керівництвом.

Бажаємо Вам щастя, миру, благополуччя, здійснення усіх мрій та побажань. Нехай доля щедро обдаровує Вас міцним здоров'ям, достатком, творчим натхненням і доброю вдачею, а кожен день протягом довгих років приносить радість та позитивні емоції!

**За дорученням колективу,
з повагою та найкращими
особистими побажаннями**

**ректор Одеського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук
генерал поліції
третього рангу
04.05.2018**

І.П. Катеринчук

*ШАНОВНИЙ
ВЯЛЕНТИНІЕ ВОЛОДИМИРОВИЧУ!*

Вітаю Вас з 80-річним ювілеєм!

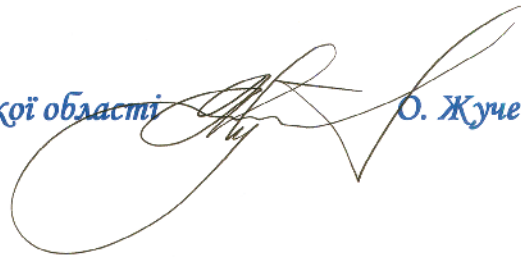
Ви один з тих людей, з якими асоціюються наукові досягнення нашої держави. Багато років життя Ви віддали роботі в прокуратурі, ставши взірцем поведінки і ставлення до роботи для молодих прокурорів, багато Ваших учнів займають високі посади в правоохоронних органах нашої держави. Ваші наукові праці є фундаментом для досліджень в галузі юриспруденції.

Бажаю міцного здоров'я, творчих думок, нових ідей та натхнення! Нехай Ваші близькі оточують Вас теплом, любов'ю і турботою, а енергія, оптимізм і гарний настрій ніколи не покидають Вас!

З повагою!

Прокурор Одеської області

О. Жученко

ШАНОВНИЙ ВАЛЕНТИНЕ ВОЛОДИМИРОВИЧУ!

Щиросердечно вітаю Вас із славним ювілеєм — 80-річчям від Дня народження!

Ваш життєвий шлях є прикладом сумлінного та високо-професійного відношення до своїх громадянських і службових обов'язків, а беззаперечний авторитет, вміння та широкий спектр наукових інтересів і надалі допомагають Вам у досягненні поставлених цілей та завжди будуть надійним підґрунтям успішного виконання завдань на шляху розбудови правової освіти в Україні, свідченням Вашої державницької позиції у справі підготовки висококваліфікованих спеціалістів.

Користуючись цією приємною нагодою, хочу висловити глибоку повагу до Вашої невтомної наукової і викладацької праці та щиро побажати невичерпної енергії й успіхів у Вашій діяльності.

Щиро бажаю міцного здоров'я, щастя, довголіття, родинного тепла, добробуту та благополуччя, хай доля буде прихильною і щедрою на світлі, радісні дні!

*З повагою,
суддя Конституційного Суду України
В. В. Городовенко,
4 травня 2018 року, м. Київ*

**Дніпровський національний університет
імені Олесея Гончара
Юридичний факультет**

49050, м. Дніпро, вул. Наукова, 13, телефон (056) 374-97-12, E-mail: dnu_pravo@ukr.net

Доктору юридичних наук,
професору кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету
«Одеська юридична академія»
Долежану В.В.

Шановний Валентине Володимировичу!

Колектив Юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олесея Гончара щиро вітає Вас із Днем народження та вісімдесятиріччям!

Бажаємо Вам міцного здоров'я, творчих здобутків, невичерпної енергії та подальшої плідної праці в стінах Національного університету «Одеська юридична академія».

Декан Юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олесея Гончара,
доктор юридичних наук, професор

Дніпро: Олі Соколенко
Юридичний факультет імені Олесея Гончара
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПРАВОСУДДЯ

№ 01/04-04/18
Від «02» квітня 2018 р.

м. Київ, вул. Володимирська, 60
тел. (044) 239-32-45
Email: kafedra_pravosuddya@i.ua

Вельмишановний Валентине Володимировичу!

З нагоди Вашого славетного ювілею дозвольте щиро Вас привітати та побажати усіх благ земних, нових здобутків і перемог, миру й злагоди Вам і Вашій родині!

Особливо приємно сьогодні згадати, що Ви були студентом юридичного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка і є його визначним випускником, яким ми по праву пишаємося.

Залишивши стіни рідної Alma mater, Ви з честю витримували випробування долі, гідно відстоювали високе звання юриста та йшли за своїм покликанням, високопрофесійно виконуючи свої обов'язки у різних сферах юридичної діяльності.

Здобувши практичний досвід на ниві адвокатури та при проходженні служби в органах прокуратури, Ви стали знаним фахівцем у галузі юриспруденції. Розкриваючи свої науково-педагогічні таланти, протягом багатьох років Ви щедро передаєте свої знання і вміння наступним поколінням юристів.

Ваші наукові праці широко відомі в Україні та за її межами. Будучи фундатором дослідження проблем прокурорського нагляду у вітчизняній науці, Ви і на сьогодні залишаєтесь флагманом у безмежному океані юриспруденції.

Ваші безцінні знання і досвід, постійні наукові пошуки та кропітка багаторічна праця викликають велику шану й повагу та можуть бути взірцем самовідданого служіння Юридичній Науці!

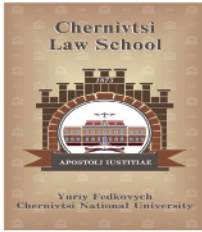
Тож прийміть найщиріші вітання і побажання у цей святковий день, нехай ніщо не затьмарює Ваші обрії і завжди буде привід для радості у Вашому житті!

**За дорученням колективу
кафедри правосуддя
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка —**

завідувач кафедри,

**доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України**

Микола Погорецький

4 травня 2018 р.

Долежану Валентину Володимировичу,
доктору юридичних наук,
професору кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

Шановний Валентине Володимировичу!

Від всієї душі прийміть ширі й теплі поздоровлення з ювілеєм!

Ми знаємо Вас як яскраву, неординарну особистість, висококваліфікованого науковця, який по праву може пишатися духовним та інтелектуальним потенціалом, успіхами та досягненнями.

Найвищий професіоналізм, талант, безмежна відданість справі, працьовитість і наполегливість у досягненні поставлених цілей дали змогу Вам досягти значних успіхів у Вашій діяльності, здобути шану та повагу серед колег та студентства.

Особистість науковця визначається насамперед його науковим чи творчим доробком, тими книгами, статтями, що зафіксували його думки, здобутки, ідеї, погляди й відкриття. А ще – учнями, які продовжили й розвинули його справу.

Притаманні Вам енергія, людяність, відданість справі є гідним прикладом для тих, хто працює поруч з Вами. Шануємо Ваш багатий досвід, високий професіоналізм, наукові й педагогічні досягнення, вагомий внесок у розвиток юридичної науки в Україні.

Бажаємо Вам міцного здоров'я, щастя, довголіття та нових здобутків.

З повагою,
завідувач кафедри правосуддя
Чернівецького національного
університету ім. Ю. Федьковича,
доктор юридичних наук, доцент

О.В. Цербанюк

В. В. ДОЛЕЖАНУ — 80 РОКІВ!

Життєвий шлях і професійна діяльність Валентина Володимировича Долежана є яскравим прикладом самовідданого служіння Батьківщині, всебічного зміцнення законності і правопорядку, виховання молодих поколінь юристів-фахівців. Старший радник юстиції, Почесний працівник прокуратури, член Науково-методичної ради Генеральної прокуратури України, він отримав загальнодержавне визнання як один із провідних теоретиків проблем конституційного і законодавчого регулювання судоустрою, статусу суддів, прокуратури, поєднавши особистий практичний досвід із ґрунтовними науковими дослідженнями у площині організації та діяльності органів прокуратури.

Колектив кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету ХНУ імені В. Н. Каразіна щиро вітає Валентина Володимировича Долежана з ювілеєм і бажає йому міцного здоров'я, творчого довголіття і наснаги для подальшої науково-педагогічної діяльності на благо України!

*Завідувач кафедри
кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету
ХНУ імені В. Н. Каразіна
д. ю. н., професор О. О. Житний*

Колектив Чернівецького юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»
сердечно вітає з поважним ювілеєм
професора Долежана Валентина Володимировича,
ЛЮДИНУ мудру і справедливу, чесну і порядну, далекоглядну та
цілеспрямовану, професіонала своєї справи!

Усе Ваше життя – служіння людям! У любові, радості, плеканні рідних і
близьких людей, чудового професорсько-викладацького та студентського
колективу широко і плідно розкривався талант науковця
й організатора юридичної науки та освіти.

Ми високо цінуємо Вашу працелюбність, компетентність
і життєву мудрість, які й створили Вам заслужену повагу.

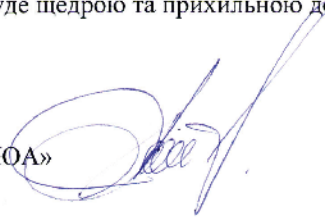
Ви досягли у житті неймовірного успіху завдяки своєму професіоналізму і
досвіду, витримці, стійкості і завзятості. І ці якості нехай будуть
винагороджені повагою і вдячністю усіх людей, яким служить Ваша праця,
і для яких Ви є беззаперечним авторитетом.

Щиросердно бажаємо Вам, Валентине Володимировичу,
бездоганного здоров'я і благих вістей, життєвої енергії і сил,
тільки позитивних думок і приємних подій, а в родині нехай буде злагода
і завжди панує атмосфера добра й умиротворення.

Нехай людська шана буде подякою Вам за плідну працю, жага творити
добро ніколи не залишає Вашу душу, а невичерпне джерело життєвої
насаги повниться радістю і широю вдячністю студентів та колег!

Хай доля буде щедрою та прихильною до Вас!

В.о. директора Чернівецького
юридичного інституту НУ «ОЮА»

М.М. Немцов

Шановний Валентине Володимировичу!

Дозвольте від себе особисто, як Вашої аспірантки,
привітати Вас з прекрасним ювілеєм!!!!

Прийміть найприємніші вітання у Вашу честь, з нагоди Вашого свята!!!

Бажаю Вам міцного здоров'я, нових звершень, земних благ, достатку,
злагоди та душевної рівноваги Вам і Вашій родині!!!

За багато років своєї плідної праці Ви набули неоціненного досвіду і стали знаним
фахівцем у галузі юриспруденції!!!

Передаючи свої безцінні знання, Ви розкриваєте у своїх учнях наукові таланти,
які славлять і шанують Вас, за ваш кропіткий та багаторічний труд, а також
за особистий підхід до кожного із студентів, аспірантів, здобувачів!

Ви, як ніхто інший знаєте, як багато кроків треба зробити разом із Вашими учнями,
задля того, щоб наукові праці отримали повагу
та мали шанс продовжувати своє існування
у науковому світі!!!

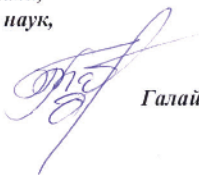
З вашим підходом до кожного, людяністю, знаннями, Ви передасте свій
досвід і вміння наступним поколінням юристів!!!

Низький уклін Вам за всі Ваші старання, багаторічну працю і значний вклад
у наукові роботи Ваших учнів!!!

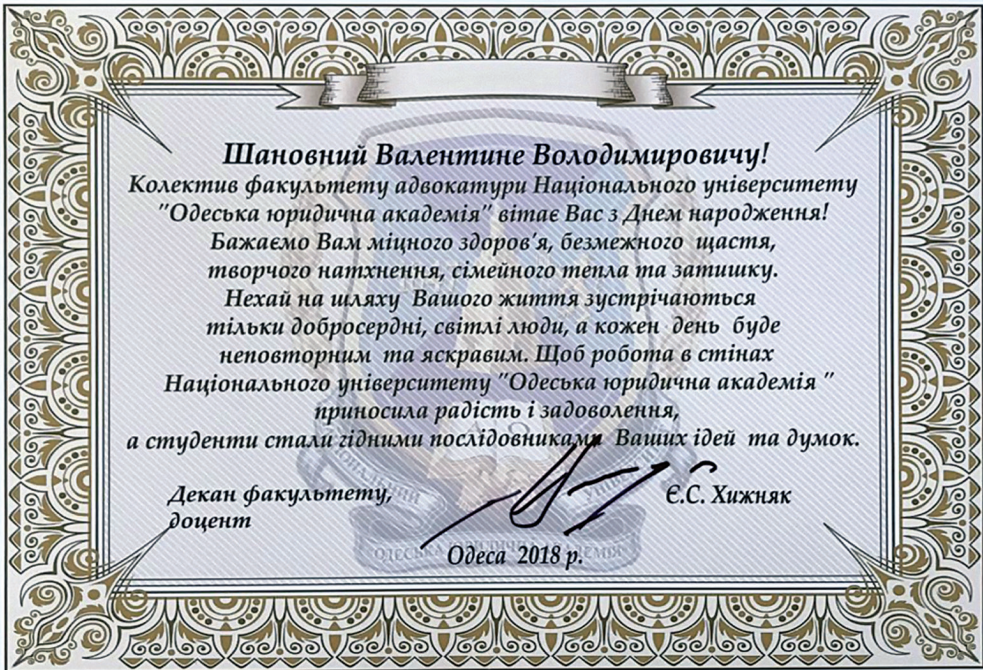
Нехай у цей святковий та прекрасний день, лунають на Вашу честь
найприємніші вітання та слова вдячності!!!

*Є ювілеї й свята різні,
Та одна з найкращих дат,
Коли вітають друзі й рідні,
І Вам минає 80!
Бо 80 – це сила й мудрість,
Та й досвід, кажуть, немалий,
Повага вдома, серед друзів,
Любов і шана від дітей!
Прийміть від мене всі вітання,
хай обминає Вас журба,
Хай кожен день несе віднині
Для Вас мить щастя і добра!*

*З повагою та найкращими побажаннями,
Ваша аспірантка, кандидат юридичних наук,
Головний консультант Комітету
Верховної Ради України з питань
правової політики та правосуддя*

Галайденко Тетяна Василівна

ШАНОВНИЙ ВАЛЕНТИНЕ ВОЛОДИМИРОВИЧУ!

З нагоди Вашого вісімдесятиріччя факультет міжнародно-правових відносин Національного університету «Одеська юридична академія» з радістю вітає Вас з Днем народження!

Прийміть наші щирі побажання наснаги для подальших наукових досліджень та плідної праці, благополуччя в сім'ї, здоров'я Вам та членам Вашої родини.

Декан факультету
міжнародно-правових відносин

А.О. Неугодніков

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
СУДОВО – АДМІНІСТРАТИВНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

65009, Україна, м. Одеса, вул. Піонерська, 2. Тел. (0482) 68–25–93

4 травня – велике свято для кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури, Судово-адміністративного факультету та Національного університету «Одеська юридична академія» в цілому, так як сьогодні святкує 80-ти річчя професор, доктор юридичних наук, Старший радник юстиції, Почесний працівник прокуратури, член Науково-методичної ради Генеральної прокуратури України, член спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій Національного університету «Одеська юридична академія», член редакційної ради журналу «Вісник Академії прокуратури України», Лауреат Державної премії України – Долежан Валентин Володимирович.

Вельмишановний Валентине Володимировичу!

Ви підійшли до свого ювілею як відомий в Україні, авторитетний фахівець в галузі конституційного і законодавчого регулювання судустрою, статусу суддів, прокуратури і адвокатури.

Ваш оптимізм, дорогий Валентине Володимировичу, та невичерпна енергія – завжди були прикладом наукового пошуку і життєлюбства.

Найголовніше, що нам хочеться сказати, – Ви унікальна особистість!

Ви – людина, яка поєднує в собі відданість справі, якій Ви служите усе життя; безкорисливість, яку Ви виявляєте в численних зустрічах, виступах, радах.

Ви – пережили не одну зміну в політичному житті країни, не одну реформу в сфері правоохоронної діяльності, не одну кадрову перебудову, але філософськи приймаєте як радощі, так і прикрощі.

Ви – висококваліфікований викладач, уроками, лекціями і заняттями якого захоплювалося не одне покоління студентів, аспірантів, слухачів різних семінарів і курсів.

Ви – талановитий вчений, що привертає увагу не тільки науковими публікаціями, але й зачаровує виступами на конференціях, зустрічах, дискусіях, обговореннях, захистах дисертацій, інших публічних форумах.

Ви – дивовижно скромна людина, але з величезним почуттям власної гідності, уважним ставленням до співрозмовника та незмінно поважним відношенням до молодих колег.

Ви – щаслива людина, тому що у Вас оточує величезна наукова сім'я, яка любить, поважає і цінує Вас.

Від щирого серця ми вітаємо Вас з 80-річчям!

Декан факультету, доцент

О.В. Тодощак

От всего коллектива
факультета филологической
и журналистской подготовки
и журналистской подготовки
со зданием факультета
выражаем Вам огромную благодарность за искреннюю
любовь к своему делу и многолетний добросовестный труд.
Ваша деятельность уже много лет является светом в
жизни факультета и всей филологической школы.
Развитие отечественной науки — почетная и ответственная
задача факультета и всей филологической школы.
С любовью и уважением
и добрых лет!

С наилучшими пожеланиями
коллектив факультета ФЖЖ
факультета филологической
и журналистской подготовки

проф. В.А. Колорин

Вельмишановний Валентине Володимировичу!

Історія Вашого життя подарувала Вам багату на зміни біографію - протягом 4 років Ви працювали адвокатом, 12 років - на практичній роботі в органах прокуратури, протягом 17 років на посаді завідувача кафедри інституту підвищення кваліфікації прокурорів у м. Харкові, 16 років на посаді завідувача кафедри Волинського державного університету та з лютого 2003 року працюєте на посаді професора кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Одеської національної юридичної академії, нині Національного університету «Одеська юридична академія».

Невичерпна надія на краще, інтерес і любов до людей, до оточуючих Вас товаришів і учнів, робота на спільну справу завжди були прикладом не одного покоління студентів, аспірантів, слухачів різних семінарів і курсів.

Невпинний пошук нового, радість і здивування думками оточуючих та їх досягненнями - те, що Вам вдалося пронести через все життя.

У Вас щаслива доля позитивної людини. Ви накопили і примножили там, де багато інших - розтратили і спустошили. Ви знаходили сили змінюватися, приймати нове там, де інші замкнулися і заклакли.

Ніщо не пропало даром, Ви ретельно шукали золотники справжніх цінностей в порожній породі щоденної роботи. І сьогодні ми - багаті люди, адже є частиною академічної сім'ї і разом використовуємо Ваші накопичення.

Шановний Валентине Володимировичу, нехай Ваша творча енергія та життєлюбність, відданість справі та високий професіоналізм і надалі супроводжують Вас у житті, а Ваша людська доброта та прагнення прийти на допомогу ніколи не вичерпувалися.

Від широкого серця колектив Інституту кримінальної юстиції Національного університету «Одеська юридична академія» вітає Вас з 80-річчям!

**Директор Інституту
кримінальної юстиції, доцент**

В.М. Підгородинський

Долежану Валентину Володимировичу,
доктору юрид. наук, професору,
лауреату Державної премії України

Вельмишановний Валентин Володимирович!

Приміть щирі вітання з приводу Вашого Ювілею! Якщо ми звернемося до сучасних медико-філософських досліджень, то, враховуючи такі об'єктивні підходи, виділяють наступні етапи у «дорослому» чоловічому житті. Це: первина дорослість, вторинна дорослість та зрілість. Тому Ви, шановний Валентин Володимирович, ще знаходитесь на етапі «тільки» вторинної дорослість і стало б в середині дорослого життя. Тому ми маємо надію, що ми разом з Вами, ще багато разів будемо розмічати Ваші наступні ювілеї.

Ви багато робили, робите і будете робити на благо наукових досліджень щодо вдосконалення законодавства щодо діяльності судових та правоохоронних органів, покращення їх діяльності в сучасних складних умовах їх функціонування, розробки нових наукових напрямків продуктивності їх діяльності, і найкращими

Ми з великою повагою ставимось до усіх Ваших вагомих наукових досліджень, але все ж вважаємо, що реалізація Ваших можливостей повинна бути розрахована на перспективу і має, в зв'язку з цим, суто реальну перспективу. Прашуйте, шановний професор на складними проблемами конституційного і законодавчого регулювання судоустрій, статусу суддів, прокурорів, інших таких категорій юристів.

Вельмишановний Валентин Володимирович! Будьте завжди здоровим, хай Божа Благодать буде завжди з Вами. Ми бажасмо всього найкращого усім Вашим близьким.

Зі щирою повагою і найкращими побажаннями,
за дорученням професорсько-викладацького
складу кафедри кримінального права,

зав. кафедрою кримінального права,
Стрельцов Свген Львович,
доктор юрид. наук, доктор теології,
професор, член-кореспондент НАПрН
України, заслужений діяч науки і
техніки України,

Вельмишановний Валентине Володимировичу!

Маємо честь привітати Вас зі знаменним ювілеєм. Ви пройшли довгий та плідний шлях у практичній, науковій та викладацькій діяльності. Ви досконально знаєте різні види юридичної діяльності, оскільки працювали адвокатом та в органах прокуратури.

Разом з тим Ви завжди проявляли значний інтерес до наукових досліджень, захистивши у 1973 році кандидатську дисертацію, а в 1992 році докторську дисертацію. Ви працювали у багатьох вищих юридичних навчальних закладах, а також в інституті підвищення кваліфікації керівних кадрів прокуратури СРСР у м. Харкові. Завдяки Вам була налагоджена система підвищення кваліфікації прокурорських кадрів у Казахстані, Узбекистані, Болгарії, Куби, Монголії та В'єтнамі.

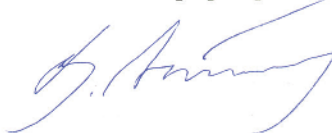
З лютого 2003 року Ви стали працювати професором кафедри організації судових та правоохоронних органів Одеської національної юридичної академії. Збагачуючи своїми працями наукову роботу не тільки кафедри але і Національного університету «Одеська юридична академія» в цілому. Ви член багатьох спеціалізованих вчених рад по захисту дисертацій, редакційних рад та колегій наукових збірників і журналів.

Під Вашим керівництвом були підготовлені та захищені численні дисертації ваших учнів і послідовників. Ваші учні працюють у правоохоронних органах різних куточків України. Ми знаємо і цінуємо Вас як добру, чуйну та порядну людину.

Від щирого серця вітаємо Вас із ювілеєм, бажаємо довгих років життя, творчого натхнення, особистого щастя, добра, миру та благополуччя.

Від імені кафедри криміналістики

професор В.В. Тищенко

ШАНОВНИЙ ВАЛЕНТИНЕ ВОЛОДИМИРОВИЧУ!

Колектив кафедри кримінального процесу щиро вітає Вас з Днем народження!

Неможливо переоцінити Ваш величезний внесок у розвиток вітчизняної правової науки та практики. За часів роботи в органах прокуратури Ви продемонстрували себе справжнім професіоналом своєї справи, а Ваші нинішні наукові та навчальні досягнення спонукають до активної роботи та вдосконалення молоде покоління. Ми горді працювати разом з таким провідним науковцем, як Ви!

У день Вашого народження ми бажаємо Вам міцного здоров'я, успіхів у Вашій щоденній праці та натхнення у подальшій науковій роботі!

*З повагою,
колектив кафедри
кримінального процесу
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

Матеріали круглого столу

*«Творчий шлях вченого:
до 80-річчя професора
В. В. Долежана»*

Н. М. БАКАЯНОВА,

*заведующая кафедрой организации судебных,
правоохранительных органов и адвокатуры Национального
университета «Одесская юридическая академия», доктор
юридических наук, доцент, адвокат, секретарь дисциплинарной
палаты квалификационно-дисциплинарной комиссии адвокатуры
Одесской области*

ВОПРОСЫ АДВОКАТУРЫ В ТРУДАХ ПРОФЕССОРА В. В. ДОЛЕЖАНА

Великий Альберт Эйнштейн писал, что академическое поприще принуждает человека непрерывно давать научную продукцию и лишь сильные натуры могут при этом противостоять соблазну поверхностного анализа. Несомненно то, что наука может быть создана только теми, кто насквозь пропитан стремлением к истине и пониманию. Путь ученого — это путь искателя, и научная деятельность профессора В. В. Долежана является подтверждением этого тезиса.

Широкий спектр интересов замечательного исследователя охватывает самые разнообразные вопросы. Как следует из внушительной библиографии работ ученого, это, в первую очередь, — проблемы судоустройства и статуса судей, функции прокуратуры, организация ее деятельности, полномочия Высшего совета юстиции (Высшей рады правосудия) и т. д. [1]. Тема адвокатуры в этом длинном перечне не является приоритетной. Среди множества научных трудов профессора В. В. Долежана всего три публикации посвящены вопросам адвокатуры. Тем не менее, ценность научного исследования определяется качественным подходом к исследуемому явлению, выводами, к которым приходит ученый, что и определяет вклад профессора В. В. Долежана в развитие науки об адвокатуре, как значительный.

Так, совместная работа с профессором Ю. Е. Полянским «Перспективы развития самоуправления в адвокатуре Украины» [2] содержит выводы о принципах и признаках адвокатского самоуправления, которые оказали влияние на целую плеяду ученых. Заслуживает особого внимания положение данной работы о том, что «адвокатское самоуправление должно основываться на определенных принципах, которые, хотя и вытекают из общих принципов деятельности адвокатуры, но не являются тождественными им, поскольку отражают чисто управленческий аспект проблемы» [2, с. 47]. Специфика этого управленческого аспекта, на мой взгляд, является чрезвычайно интересной и требует дальнейших исследований.

В своей публикации «Актуальные проблемы совершенствования дисциплинарной ответственности адвоката» [3] профессор В. В. Долежан анализирует возможность реформирования квалификационно-дисциплинарных комиссий адвокатуры (далее — КДКА) либо путем их разделения на квалификационную и дисциплинарную комиссии, или же путем отмены разделения палат комиссии на палаты и рассмотрения ею единым составом как вопросов вступления в адвокатуру, так и привлечения адвокатов к дисциплинарной ответственности. Необходимо отметить, что данный вопрос в равной мере актуален и сегодня, когда адвокатское сообщество обсуждает проект Закона «О внесении изменений к Закону Украины «Об адвокатуре и адвокатской деятельности» (новая редакция) и иных, связанных законодательных актов Украины» [4]. Профессор В. В. Долежан приходит к выводу о том, что вряд ли необходимо разделять КДКА на два самостоятельных органа, так как ее структура не препятствует объективности и принципиальности при рассмотрении дел [3, с. 169]. С этим выводом следует согласиться, поскольку обе палаты КДКА действуют автономно друг от друга при решении вопросов, относящихся к их компетенции. Однако ученый затем развивает мысль о том, что разделение палат является искусственным, поскольку «и при квалификационной аттестации, и при рассмотрении дисциплинарных дел анализируется, в конечном итоге, профессиональная пригодность: в одних случаях — претендентов на занятие адвокатской деятельностью, а в других — действующих адвокатов, которая охватывает все их деловые и нравственные качества» [3, с. 169]. Такая точка зрения, правильная по своей сути, не учитывает, тем не менее, объема работы в КДКА, нагрузку квалификационной и дисциплинарной палат. Объединение палат потребует ежедневного проведения заседаний КДКА, что не позволит адвокатам-членам органов адвокатского самоуправления осуществлять адвокатскую деятельность. Таким образом, с позиций эффективности и оперативности выполнения КДКА своих функций разделение комиссии на палаты, на мой взгляд, является оправданным.

К реформе адвокатуры профессор В. В. Долежан обращается и в публикации «Раздумья над свежими законопроектами об адвокатуре» [5], в которой дает оценку разнообразных предложений по реформированию законодательства об адвокатуре. Хотя отдельные выводы ученого носят дискуссионный характер (например, о контроле со стороны государства за деятельностью адвокатуры [5, с. 30], или о нецелесообразности привлечения представителя органа адвокатского самоуправления при проведении следственных действий в отношении адвоката [5, с. 32]), в целом, проведенный им анализ предлагаемых реформ несколько не утратил своей актуальности, поскольку содержит важные теоретические обоснования правового статуса адвоката, гарантий адвокатской

деятельности, позволяет определить направление дальнейшего развития адвокатуры Украины.

Список использованной литературы

1. Долежан Валентин Володимирович: біобібліографічний покажчик / уклад. С. І. Єленич; наук. ред. Ю. М. Оборотов. — Одеса: Юрид. л-ра, 2008. — (Сер. «Вчені Одеської національної юридичної академії»; Вип. 8). — 80 с.
2. Долежан В. В. Перспективи розвитку самоврядування в адвокатурі України / співавт. Ю. Полянський // Вісник прокуратури. — 2007. — № 6. — С. 45—51.
3. Долежан В. В. Актуальні проблеми вдосконалення дисциплінарної відповідальності адвокатів // Наукові праці Одеської національної юридичної академії. — О., 2006. — Т. 5. — С. 167—173.
4. Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (нова редакція) та інших пов'язаних законодавчих актів України: проект (неофіційний текст). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT4200.html (дата звернення: 14.04.2018). — Заголовок з екрана.
5. Долежан В. В. Роздуми над свіжими законопроектами про адвокатуру // Адвокат. — 2006. — № 12. — С. 29—32.

Ю. Є. ПОЛЯНСЬКИЙ,

*проректор з навчально-методичної та виховної роботи,
професор кафедри організації судових, правоохоронних органів
та адвокатури Національного університету «Одеська юридична
академія», професор*

ПРО ДЕЯКІ ПРОЦЕДУРНІ ПИТАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ З ПОСАДИ ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА УКРАЇНИ

Згідно діючого законодавства (ст. 131-1 Конституції України, ст. 40 ч. 1, ст. 42 ч. 1 Закону України «Про прокуратуру» (далі — Закон) Генеральний прокурор України призначається на посаду та звільняється з неї Президентом України за згодою з Верховною Радою України. Між тим у Законі вперше регламентована певна процедура підготовки дій до цього.

Щодо звільнення Генерального прокурора України з посади Закон (ст. 42 ч. 1. п. 2) передбачає підставою внесення Президенту України подання кваліфікаційно-дисциплінарною комісією прокурорів, або Вищою Радою правосуддя (далі — ВРП).

І тут виникає цікаве питання: а яке саме відношення має такий поважний конституційний орган як ВРП взагалі до Генерального прокурора України? Сама нова назва цього органу — Вища Рада правосуддя (раніше — Вища Рада юстиції), а також ретельний аналіз повноважень, закріплених у ст. 131 Конституції України, ст. 3 Закону України «Про Вищу Раду правосуддя» свідчать про те, що основним завданням цього органу є формування суддівського корпусу та вирішення найважливіших організаційних питань діяльності судової системи. Більш того, слід звернути увагу на те, що таке важливе повноваження Ради як внесення Президенту України подання про звільнення з посади високопосадовця вищого рівня — керівника прокурорської системи країни повинно бути закріплене у статті Конституції України, присвяченій регламентації правового статусу ВРП, у тому числі її повноважень. Нажаль, не закріплене.

Як відомо, органи прокуратури — це самостійна система державних органів, яка виконує поставлені перед нею у Конституції України завдання, але вона не має прямого відношення до судової влади і не входить до її структури.

І ще одне, Генеральний прокурор вже не входить за посадою до складу ВРП, як це було раніше з Вищою Радою юстиції. На такий правовій основі у складі ВРП працює лише голова Верховного суду України. Це

ще раз підкреслює, що ВРП призвана перш за все обслуговувати інтереси судової влади.

Щодо кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів, то вона вносить Президенту України пропозиції про звільнення Генерального прокурора України з посади у декількох випадках: у разі набрання законної сили судового рішення про притягнення його до адміністративної відповідальності за корупційне правопорушення (ст. 54 ч. 2 Закону); у разі набрання законної сили обвинувального вироку суду щодо Генерального прокурора (ст. 56 ч. 2 Закону); у разі припинення Генеральним прокурором громадянства України, або набуття громадянства іншої держави (ст. 57 ч. 2 Закону). У той же час у повноваженнях кваліфікаційно-дисциплінарної комісії про можливість внесення нею на ім'я Президента України подання про звільнення Генерального прокурора України, з посади теж нічого не вказане. На нашу думку, таке важливе повноваження цієї комісії має бути у ст. 77 Закону.

Логічним було б також закріпити у Законі і деякі питання процедури призначення на посаду Генерального прокурора України, оскільки в тексті регламентовані лише питання щодо його звільнення з посади.

На наш погляд, з пропозицією про кандидатуру на посаду Генерального прокурора України може звернутися до Президента України Рада прокурорів України, яка у період між Всеукраїнськими конференціями працівників прокуратури є вищим органом прокурорського самоврядування. Саме цей орган займається підготовкою найважливіших кадрових питань, у тому числі за його поданням Генеральним прокурором України призначаються на посаду усі його заступники та інші високопосадовці.

З урахуванням вищевказаного, можливо було б внести деякі зміни до діючого законодавства про прокуратуру, які б сприяли більш логічній та вивереній регламентації процедурних питань призначення й звільнення з посади Генерального прокурора України, усуненню прогалин, які мають місце у законодавстві.

Л. М. МОСКВИЧ,

*доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри організації
судових та правоохоронних органів Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄДНОСТІ СТАТУСУ ПРОКУРОРІВ

Після вступу в силу Закону України «Про прокуратуру» (15.07.2017 р.) в органах прокуратури склалася доволі парадоксальна ситуація: оскільки Закон передбачив ліквідацію інституту класних чинів для прокурорів, добір та призначення яких на посаду здійснюється після 15.07.2017 р., та збереження даного інституту для прокурорів, яким було призначено класний чин до 15.07.2017 р., тобто останнім продовжують і підвищувати класний чин, і нараховувати відповідні надбавки до посадового окладу. В зв'язку з чим виникає закономірне питання щодо відповідності такого підходу принципу єдності статусу суддів.

На рівні законодавчих ініціатив вже постало питання щодо можливості застосування до прокурорів та слідчих, які були звільнені з органів внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Збройних сил України та інших правоохоронних органів «у зв'язку з переведенням до органів прокуратури після 15.07.2017 р.», яким були присвоєні спеціальні та військові звання, принципу прирівняння (співвідношення) до класних чинів працівників прокуратури у відповідності до таблиці співвідношення, затвердженої постановою Президії Верховної Ради України від 29.06.1992 № 2517 — XII «Про встановлення співвідношення між класними чинами працівників прокуратури України і військовими званнями та спеціальними званнями працівників органів внутрішніх справ України».

З приводу порушеного питання можемо зазначити наступне:

По-перше, системне тлумачення прикінцевих положень Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р. дозволяє зробити загальний висновок — особи, які до набуття чинності зазначеним законом, тобто до 15.07.2015 р., мали класний чин працівника прокуратури, зберігають його та на них продовжується поширюватись нормативна база щодо врегулювання відповідних статусних питань атестованого прокурора. Це, зокрема, стосується і осіб, яким до набрання чинності цим Законом було присвоєно класні чини (працівникам військової прокуратури — відповідні військові звання), але були направлені для роботи

на виборних посадах у державних органах, на посадах в інших організаціях, а потім повернулися в органи прокуратури.

Новим працівникам прокуратури, які були зараховані до штату прокуратури після 15.07.2015 р., і які не мали раніше класного чина прокурорського працівника — класний чин не присвоюється. Певні особливості передбачені законом лише стосовно військовослужбовців військової прокуратури. Зокрема: «Військові звання офіцерського складу військової прокуратури відповідають класним чинам працівників прокуратури. При звільненні офіцерів військової прокуратури (до полковника включно) з військової служби і призначенні на посади прокурорів в територіальні чи спеціалізовані прокуратури їм присвоюються відповідні їх військовим званням класні чини, а при прийнятті на військову службу у військову прокуратуру прокурорів, які мають класні чини (до старшого радника юстиції включно), їм присвоюються відповідні військові звання згідно із законодавством» (ч. 4 ст. 27 Закон «Про прокуратуру»).

Отже, можна зробити висновок: класні чини працівника прокуратури присвоюються лише працівникам прокуратури, які пройшли відповідну атестацію до 15.07.2015 р. Працівники, які були зараховані до штату прокуратури після 15.07.2015 р. і не мали раніше класного чина працівника прокуратури — класний чин не присвоюється. Єдине виключення передбачено лише щодо офіцерів військової прокуратури (до полковника включно), які після звільнення з військової служби призначені на посади прокурорів в територіальні чи спеціалізовані прокуратури — їм присвоюються відповідні їх військовим званням класні чини.

По-друге, з моменту набуття чинності Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р., тобто з — 15.07.2015 р. добір та призначення на посади прокурорів здійснюється виключно на конкурсних засадах. Інститут «переведення» використано в Законі України «Про прокуратуру» виключно в контексті «переведення до іншого органу прокуратури», тобто мова йде лише про внутрісистемне переведення на іншу посаду прокурорського працівника. При цьому не виключається, що працівник прокуратури може бути направлений для роботи на виборних посадах у державних органах, на посадах в інших організаціях, в тому числі у науково-навчальних закладах Генеральної прокуратури України, і який після виконання поставленої місії, може повернутися до прокуратури. Але в контексті питання про класні чини таких працівників проблема вирішується Законом однозначно — якщо до 15.07.2015 р. вони мали класний чин прокурора — вони його зберігають і мають право на його підвищення або, навіть, на пониження чи позбавлення (наприклад, у зв'язку з вчиненням дисциплінарного проступку). Єдині виключення з цього приводу передбачені стосовно військових прокурорів, про що зазначалося вище.

Отже, щодо можливості присвоєння прокурорським працівникам, «які були звільнені зі Збройних сил України, органів внутрішніх справ, Служби безпеки України та інших правоохоронних органів у зв'язку з переведенням до органів прокуратури після 15.07.2017 р., які мали присвоєні військові звання та спеціальні звання» класних чинів відповідно до таблиці співвідношення, затвердженої постановою Президії Верховної Ради України від 29.06.1992 № 2517 — XII «Про встановлення співвідношення між класними чинами працівників прокуратури України і військовими званнями та спеціальними званнями працівників органів внутрішніх справ України», зазначимо, що це можливо *лише* щодо військових прокурорів, які після звільнення з військової служби призначенні на посади прокурорів в територіальні чи спеціалізовані прокуратури — їм присвоюються відповідні їх військовим званням класні чини. Щодо всіх інших працівників прокуратури діє правило: хто був атестований з присвоєнням класного чина до набуття Законом України «Про прокуратуру» 15.07.2015 р. — має статус прокурора з класним чином, на нього розповсюджуються відповідні правові засади; прокурорам, які зараховані до штату прокуратури після 15.07.2015 р. (крім осіб, які були військовими прокурорами і після звільнення з військової служби були призначені до територіальних чи спеціалізованих прокуратур) і не були раніше атестованими прокурорськими працівниками — класний чин не присвоюється.

Разом із тим, не можемо не відзначити, що такий стан речей порушує один із основоположних принципів прокуратури — принцип єдності статусу прокурорів (п. 2 ч. 5 ст. 7 Закону України «Про прокуратуру»), що є складовою засади єдності системи прокуратури в цілому. Відмінності у підходах до матеріального та соціального забезпечення прокурорів, дисциплінарної відповідальності, заохочення прокурорів з класним чином та без нього, може призвести до внутрішнього дисбалансу в органах прокуратури, неправового поділу серед штатних працівників органів прокуратури і в решті решт — є негативно вплине на єдність системи прокуратури України.

О. В. ЩЕРБАНЮК,

*доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри правосуддя
Чернівецького національного університету імені Юрія
Федьковича*

ПОЗИТИВНИЙ ІМІДЖ СУДОВОЇ ВЛАДИ ЯК ОСНОВА ДОВІРИ ДО СУДУ

Конституційно-правова та судово-правова реформи, масова переоцінка цінностей, зменшення довіри населення до влади вимагає перегляду існуючих стереотипів на процес формування іміджу органів судової влади та суддів зокрема. Саме від іміджу даних інститутів залежить ефективність діяльності органів судової влади. Крім того, імідж судової влади та суддів, який приймається та запам'ятовується населенням, сприяє усуває протиріччя між представниками населення про цей інститут та його реальним станом.

Суд є публічним органом влади, тому характеризується масовою свідомістю. Імідж судової влади, як і будь-який іншої гілки влади, визначається переконаннями людей, що виникають на основі непорушних моральних і правових цінностей. Тому імідж можна визначити як концентроване вираження та прояв в судовій практиці ціннісних поглядів населення.

Проблема формування іміджу судової влади зумовлює постановку питання, як і з яких причин в демократичному суспільстві формується довіра до суду?

Питання формування іміджу судової влади вбудовані в проблему створення дієвої судової системи України та мають особливе значення для забезпечення права на справедливий суд. Це означає, що проблеми, які виникають повинні вирішуватися тільки в правовому полі сильною незалежною судовою владою, якій народ може довіряти. Тільки в цьому випадку судова влада стає механізмом демократичної правової держави.

У судової влади повинен бути авторитет, який допоміг би зміцнити престиж права і сприяти підвищенню громадянської правосвідомості, правової та політичної культури населення. Зробити це особливо важко в умовах правового та морального нігілізму.

Формування іміджу судової влади відбувалось впродовж еволюції судового права. І час ставить нові вимоги до позитивного іміджу населення до судової влади.

Сутнісні характеристики іміджу судової влади не вичерпуються його юридичним змістом. Імідж судової влади є її зовнішнім виразом, показником ділових і моральних якостей людей, її представляють.

Судова влада в усі часи приділяла увагу своєму іміджу. Від зневаги іміджем страждають можливі прогресивні зміни і реформи, які вона хотіла б здійснити. Недоліки іміджу неминуче породжують недовіру до суду а, отже, до їх реальних рішень.

Сприйняття судової влади людьми є суб'єктивним і залежить від того, в якому образі влада представлена в їх свідомості, з чим вона асоціюється, які почуття і емоції викликає. Від сформованого відношення до влади залежить її ефективність, стабільність, успішність і, в кінцевому рахунку, можливість влади досягнути поставлених цілей, імідж судової влади — це її дієвість.

Вона визначає суспільству мету і необхідні форми поведінки. Якщо дієвість починає слабшати, а сама влада не докладаеть необхідних зусиль для досягнення поставлених цілей, боїться використовувати всі наявні в її розпорядженні ресурси, вся система владних відносин перестаеть працювати, а імідж влади втрачається. Дії судової влади, підсумок того, до чого вона прагне, повинні бути зрозумілими і прийнятими людьми.

Позитивний імідж судової влади є її зовнішнім відображенням, показником ділових і моральних якостей людей її представляють.

Імідж суду є своєрідним ідеальним образом, який цілеспрямовано створюється через сприйняття його різноманітними соціальними групами. Тут необхідно враховувати особливості сприйняття різних соціальних груп, регіональну специфіку, національні традиції, сформований набір цінностей і норма поведінки.

Імідж суду формується в результаті спеціалізованих дій і залежить від стилю і змісту діяльності керівників, від характеру дій окремих суддів і працівників апарату суду, які є державними службовцями.

Істотним параметром судової влади є моральний авторитет. Відмова від моральних засад, втрата владою морального авторитету ведуть до відриву її від народу. Про стан судової влади можна судити за рівнем її легітимності, яка виражається у визнанні та підтримці її з боку громадян. Рівень легітимності як показник довіри до органів державної влади в суспільстві не повинен бути нижче гранично-критичного значення.

Сутнісні характеристики іміджу судової влади не вичерпуються його юридичним змістом. Імідж судової влади є її зовнішнім вираженням, показником ділових і моральних якостей людей, які її представляють. Імідж ж самого суду є своєрідним ідеальним образом, який стихійно створюється через сприйняття його різними соціальними групами на тлі певної політичної ситуації.

Слід звернути увагу на те, що вся діяльність по здійсненню правосуддя від з'ясування меж прав та обов'язків до реального виконання судового рішення повинна бути максимально передбачуваною. Правосуддя непристойно перетворюватися в фікцію, яка не залишає жодних надій

на відновлення порушеного права, тільки через те, що не може бути виконане рішення суду.

Тому для нівелювання кризових явищ, для формування позитивного іміджу судової влади потрібна державна воля, професійне розуміння суті проблем, знаходження способів протидії на певних вразливих напрямках.

Формування позитивного іміджу судової системи і підвищення її популярності у населення можливе в тому випадку, якщо діяльність судової системи буде не тільки зрозуміла людям, а й відповідатиме потребам всього суспільства та інтересам кожного громадянина.

С. О. ІВАНИЦЬКИЙ,

*доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри організації
правоохоронних та судових органів Луганського державного
університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*

**ПРОБЛЕМИ РОЗГЛЯДУ СУДАМИ КЛОПОТАНЬ
ОРГАНІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ
У ЗВ'ЯЗКУ З НАБУТТЯМ ЧИННОСТІ ЗАКОНУ
№ 2147-VIII ВІД 03.10.2017 р.**

16 березня 2018 року набув чинності масив неоднозначних змін до КПК України, внесених Законом України № 2147-VIII від 03.10.2017 року. У багатьох містах-обласних центрах цей процес супроводжувався значними ускладненнями в роботі судів, що виникли у зв'язку з об'єктивною неспроможністю судових установ вчасно розглянути клопотання слідчих (прокурорів) в кримінальному провадженні, формуванням на декілька місяців уперед величезної черги правоохоронців, які очікують на винесення судової ухвали. Вказані питання привертали раніше увагу науковців, зокрема, В. В. Долежана [1], Ю. Є. Полянського, І. В. Глов'юк [2], М. А. Погорецького [3] та ін., проте масштабність й характер нових проблем, що стали нагальними в березні ц.р. для правоохоронної системи країни, зумовили необхідність їх аналізу та вирішення.

Передусім, на практиці постали труднощі з реалізацією приписів ч. 2 ст. 132, ч. 1 ст. 184, ч. 2 ст. 234, ст. 244 КПК України, адже для отримання ухвали суду про проведення обшуку або заходів забезпечення кримінального провадження, в тому числі, запобіжних заходів чи тимчасового доступу до речей та документів, слідчому замість суду, що розташований в районі дислокації його підрозділу, необхідно було звертатися до суду, що перебуває за десятки (сотні) кілометрів за місцем реєстрації органу досудового розслідування як юридичної особи.

Вочевидь деструктивний характер цих норм зумовив цілком логічний, хоча й запізнілий на декілька тижнів, крок законодавця (законопроект № 8151 від 16.03.2018 р.) щодо скасування частини раніше ухвалених новел. Складність процесу корегування новацій процесуального закону, як убачається, зумовила їх досить фрагментарний характер.

Так, залишилася норма, у відповідності до якої виключною прерогативою на призначення експертизи в кримінальному провадженні наділений слідчий суддя (ст. 244 КПК України). Сторони кримінального провадження позбавлені такої можливості. Попри те, що, як і раніше, клопотання розглядається слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування,

законодавцем, як видається, недостатньо враховано дані про кількість і характер експертиз, що проводяться на етапі досудового розслідування.

Призначення експертизи є однією з найбільш поширених слідчих дій, що здійснюється практично у кожному кримінальному провадженні. Віднесення права її призначення лише до компетенції слідчого судді ускладнює проведення такої слідчої дії та не сприяє оперативності призначення експертизи. Згідно закону клопотання про проведення експертизи повинно бути розглянуто не пізніше п'яти днів із дня його надходження до суду. Зволікання із призначенням окремих видів експертиз може призвести до втрати об'єктів експертного дослідження й неможливості отримання висновку експерта. Вже сьогодні в деяких регіонах виникає певне соціальне напруження через тривалий процес призначення судово-медичних експертиз трупів (понад три дні) й наступної видачі тіл для поховання.

Залишилася без уваги й колізія між процесуальним та матеріальним законом в частині строків досудового розслідування. Так, згідно ч. 2 ст. 219 КПК України, у кримінальному провадженні щодо тяжкого або особливо тяжкого злочину загальний строк досудового розслідування з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань до дня повідомлення особі про підозру становить вісімнадцять місяців. Статтею 284 КПК України передбачено, що кримінальне провадження закривається, зокрема, в разі, якщо після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування, визначений статтею 219 КПК України, крім випадку повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи. Слідчий, прокурор зобов'язані закрити кримінальне провадження також у разі, коли строк досудового розслідування, визначений статтею 219 КПК України, закінчився та жодній особі не було повідомлено про підозру.

Натомість, строки давності притягнення особи до кримінальної відповідальності є в декілька разів більшими. Так, згідно ст. 49 КК України особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з дня вчинення нею злочину і до дня набрання вироком законної сили минуло десять (у разі вчинення тяжкого злочину) або п'ятнадцять (у випадку скоєння особливо тяжкого злочину) років. Очевидно, що наведена темпоральна неузгодженість потребує усунення, оскільки від поспішного закриття кримінального провадження страждатимуть, насамперед, інтереси потерпілих від кримінального правопорушення.

Потребує уваги й питання продовження строку досудового розслідування, яке за новим порядком частково вилучено із компетенції прокурора й передано до сфери повноважень слідчого судді. Згідно ч. 9 ст. 295-1 КПК України ухвала слідчого судді, прийнята за результатами розгляду клопотання про продовження строку досудового розслідування,

оскарженню не підлягає. Безсумнівно, що як винесення судом ухвали про продовження строку досудового розслідування, так й про відмову у цьому суттєво зачіпає інтереси сторін кримінального провадження. У першому випадку сторона захисту наполягатиме на обмеженні своїх правових можливостей. У другій ситуації представники органів кримінального переслідування уважатимуть, що відмова в продовженні строків розслідування фактично спричинить закриття кримінального провадження. З огляду на це, з нашої точки зору, необхідно закріпити можливість оскарження в апеляційному порядку ухвали слідчого судді, прийнятої за результатами розгляду клопотання про продовження строку досудового розслідування, а отже й відповідного корегування ч. 1 ст. 309 КПК України.

Список використаної літератури

1. Полянський Ю., Долежан В. Роль прокурора у досудовому кримінальному провадженні за новим кримінальним кодексом України / Ю. Полянський, В. Долежан // Юридичний вісник. — 2013. — № 4. — С. 52—58.
2. Гловюк І. В. Кримінально-процесуальні функції: теорія, методологія та практика реалізації на основі положень Кримінального процесуального кодексу України 2012 р.: моногр. / І. В. Гловюк. — Одеса: Юрид. літ., 2015. — 712 с.
3. Погорецький М. А. Арешт майна: проблемні питання / М. А. Погорецький // Актуальні проблеми виявлення та припинення злочинів: матеріали круглого столу (Київ, 27 листопада 2014 року) / ред. кол. С. С. Чернявський та ін. — К.: ФОП Кандиба Т. П., 2014. — С. 142—145.

О. З. ХОТИНСЬКА-НОР,

доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного, господарського права та процесу Академії адвокатури України

ПРИНЦИПИ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ОЦІНЮВАННЯ СУДДІВ У СВІТЛІ РЕАЛІЗАЦІЇ СУДОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Судова реформа, яка реалізується нині на теренах нашої держави під гаслом повернення суспільної довіри до судової системи, зосередила увагу на її кадровій складовій. Належна якість суддівського корпусу стала очевидною та необхідною умовою не лише успіху впроваджуваних реформаторських заходів, а, що надзвичайно важливо, загалом ефективності функціонування в державі механізму судового захисту прав, свобод та інтересів особи. Суддя став ключовою фігурою у процесі трансформацій, спрямованих на легітимацію судової влади. Адже, як зазначав Френсіс Фукуяма, довіра суспільства до владних інститутів ліберальної демократії є неодмінною умовою їх функціонування. В протилежному випадку, владний інститут або зникає, або змінюється таким чином, щоб отримати цю довіру.

Однією з варіацій формування якісних кадрів судової системи в Україні став інститут кваліфікаційного оцінювання суддів, запровадження якого викликало жваві дискусії у представників різних прошарків суспільства. І це цілком зрозуміло, адже оцінювання судді несе в собі високі ризики загрози його незалежності. На цьому аспекті неодноразово наголошували різні міжнародні інституції. «Коли індивідуальне оцінювання має наслідки для підвищення судді, розміру заробітної плати та пенсії, або може навіть призвести до його/її відставки, існує ризик, що суддя, якого оцінюють, буде вирішувати справу не у відповідності до неупередженого тлумачення фактів та закону, але таким чином, що можливо задовольнятиме оцінювачів» [1].

Як юридична формалізована процедура, що покликана оцінити компетентність, професійність і морально-етичні характеристики (доброчесність) судді, кваліфікаційне оцінювання в існуючому форматі, тим не менш, відзначається наявністю суб'єктивного елементу, який суттєво здатний впливати на об'єктивність результату. Недарма в інформаційному просторі висловлюються не лише окремі побоювання, а й радикальні думки з приводу того, що процедура, «яка поєднує формалізм у проведенні процедури оцінювання із неформальністю при оцінюванні результатів» не має права на існування [2].

За таких обставин слід звернути увагу на обов'язкове дотримання загальних принципів кваліфікаційного оцінювання суддів, що пронизують цю складну, ємку та багатоетапну процедуру. Відповідність цим засадам здатна забезпечити їй легітимність, що є вкрай важливим і для суддів, і для суспільства. До таких слід віднести принципи неупередженості та незалежності, справедливості, рівності та недискримінації, обґрунтованості та достовірності оцінювання, релевантності та інші. Проте чільне місце в цьому переліку законодавець відвів принципам прозорості та публічності кваліфікаційного оцінювання. Зважаючи на межі цієї публікації, саме на них ми зосередимо свою увагу.

Прозорість і публічність процесу кваліфікаційного оцінювання забезпечує його зрозумілість для широкого кола суб'єктів: суддів, кандидатів на посаду судді, незалежних спостерігачів, будь-кого, хто цікавиться цим аспектом судової діяльності. Як зазначається у Висновку КРЄС № 17 (2014) щодо оцінювання діяльності суддів, якості правосуддя і поваги до незалежності судової влади, суспільство повинно мати змогу розуміти принципи та процедуру оцінювання; тому загальні умови та методи оцінювання мають бути доступними суспільству [3].

Прозорість і публічність означає інформаційну доступність кваліфікаційного оцінювання широкому загалу: — доступність інформації про порядок, методи, критерії такого оцінювання; — про осіб, які проводять оцінювання; — про час і місце проведення оцінювання; — про результати оцінювання тощо.

Прозорість і публічність кваліфікаційного оцінювання забезпечуються завдяки реалізації ряду нормативних приписів та використанню інформаційних технологій. Зокрема, на законодавчому рівні дозволяється присутність будь-яких заінтересованих осіб на кожному етапі іспиту та під час оцінювання його результатів (частина друга ст. 85 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»), проголошується відкритість суддівського дос'є для загального доступу на офіційному веб-сайті ВККСУ (за винятком персональних даних та інформації, що містить державну таємницю) (частина 7 ст. 85 вказаного Закону), передбачається можливість проведення кваліфікаційного оцінювання в режимі прямої відео-трансляції, фіксування його перебігу за допомогою технічних засобів (іспит — відеофіксації, співбесіда — аудіофіксації) тощо.

Неабияке значення для забезпечення прозорості та публічності кваліфікаційного оцінювання має належна комунікація, готовність і здатність до діалогу представників ВККСУ з суспільством, у тому числі ЗМІ.

Водночас слід зауважити, що реалізація принципу відкритості та публічності кваліфікаційного оцінювання вимагає дотримання розумного балансу, що сприятиме належній та ефективній організації цього процесу. Йдеться про те, що присутність під час кваліфікаційного оцінювання заінтересованих осіб, як спостерігачів, не повинна перешкоджати

чи заважати його перебігу, відволікати учасників від виконання завдань тощо. Саме тому ВККСУ регламентовано порядок «доступу» заінтересованих у спостереженні осіб до кваліфікаційного оцінювання. Зокрема, передбачено, що особа, яка бажає бути присутньою на будь-якому етапі кваліфікаційного оцінювання, повинна не пізніше ніж за десять днів до дати проведення відповідного етапу письмово повідомити ВККСУ про свої наміри бути присутнім на ньому, додавши до звернення документи, що підтверджують її інтерес у об'єктивності проведення кваліфікаційного оцінювання стосовно судді, із зазначенням контактних засобів зв'язку для погодження із ВККСУ порядку такого спостереження. Водночас засоби масової інформації не вважаються заінтересованими особами у процедурі кваліфікаційного оцінювання, а тому підлягають акредитації у визначеному для них ВККСУ порядку [3].

Насамкінець зауважимо, що викладене у цих тезах лише окреслює перспективу дослідження принципів кваліфікаційного оцінювання судді, акцентуючи увагу на необхідності їх змістовного розвитку, що дало б змогу розвивати й сам інститут у напрямі якісних змін, спроможних забезпечити його ефективність і загальну довіру з боку і суспільства, і представників суддівського корпусу.

Список використаної літератури

1. *Висновок КРЕС № 17 (2014) щодо оцінювання діяльності суддів, якості правосуддя і поваги до незалежності судової влади.* Страсбург, 24 жовтня 2014. URL: http://www.vru.gov.ua/content/file/Opinion_17.pdf
2. *Слободін М.* Гуд бай, Фукуяма. URL: <https://site.ua/mikhail.slobodin/8053/>
3. *Положення про порядок та методологію кваліфікаційного оцінювання, показники відповідності критеріям кваліфікаційного оцінювання та засоби їх встановлення, затверджене рішенням ВККСУ від 03 листопада 2016 р. № 143/зп-16* URL: https://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/poriadok_ta_metod.pdf

Ю. О. ФІДРЯ,

кандидат юридичних наук, завідувач кафедри кримінального права і процесу Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ДО ПИТАННЯ ПРО ДИСЦИПЛІНАРНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУДДІВ В УКРАЇНІ

Питання дисциплінарної відповідальності суддів завжди було предметом прискіпливої уваги громадськості та гострих дискусій теоретиків і практиків. Особливий порядок притягнення до відповідальності, у тому числі й до дисциплінарної, відповідно до п. 1 ч. 5 ст. 48 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [1] (далі — Закон) виступає однією з гарантій незалежності суддів, забезпечення якої є принциповим у ході розбудови правової держави.

Пошук ефективних механізмів реалізації дисциплінарної відповідальності суддів залишається актуальним й досі. Означена проблематика висвітлювалася у роботах таких учених, як В. Долежан, О. Іщенко, О. Константиї, Р. Куйбіда, А. Маляренко, І. Марочкін, М. Мельник, Л. Москвич, О. Овчаренко, С. Подкопаєв, С. Прилуцький та інших. Проте в умовах нового витка судової реформи у дисциплінарній практиці з'являються нові питання, які вимагають аналізу та вирішення. Крім того, недосконала законодавча регламентація окремих аспектів дисциплінарної відповідальності суддів потребує корегування з метою встановлення відповідності міжнародним стандартам.

Підстави дисциплінарної відповідальності судді закріплені у ст. 106 Закону. Дана норма містить вичерпний перелік таких підстав, однак далеко не всі є максимально конкретними та залишають простір для правової невизначеності. Такими є підстави, передбачені п. п. 3, 4, 11 ч. 1 ст. 106 Закону.

За загальним правилом судді не повинні нести відповідальності за випадки, коли їхні рішення були скасовані або змінені апеляційною та/або касаційною інстанцією у ході провадження з перегляду судових рішень. Згідно ч. 2 ст. 106 Закону скасування або зміна судового рішення не має наслідком дисциплінарну відповідальність судді, який брав участь у його ухваленні, крім випадків, коли скасоване або змінене рішення ухвалено внаслідок умисного порушення норм права чи неналежного ставлення до службових обов'язків. Як справедливо зауважує В. Долежан, певною мірою залишається відкритим питання щодо природи так званих суддівських помилок як причини постановлення

незаконних і необґрунтованих рішень. Такі помилки можуть бути наслідком підвищеної складності проблем застосування норм права в діяльності судів, особливо через суперечливість нормативних приписів і неоднакового їх тлумачення різними судами. Такі помилки навряд чи можуть бути поставлені судді в провину [2, с. 120]. Крім того, цілком очевидно, що тлумачення закону, оцінка фактичних даних, які здійснюються суддею у ході розгляду та вирішення справи, не повинні бути приводом для дисциплінарної відповідальності, за винятком випадків злочинного умислу або грубої недбалості. Частково про це йдеться й у ч. 4 ст. 126 Конституції України, відповідно до якої суддю не може бути притягнуто до відповідальності за ухвалене ним судове рішення, за винятком вчинення злочину або дисциплінарного проступку.

Одним із стандартів дисциплінарної відповідальності суддів є визначення у законодавстві шкали дисциплінарних стягнень. Свого часу Закон України «Про судоустрій і статус суддів» 2010 року передбачав лише один вид дисциплінарного стягнення, яке могло застосовуватися до суддів, — догана. Як зазначають автори підручника «Судоустрій України», у такому випадку можливість вибору була фактично втрачена, а визнавати наявність порушення у діяннях судді і при цьому обмежуватися обговоренням — не зовсім правомірно [3, с. 273—274]. Проте основним недоліком стала відсутність диференціації дисциплінарної відповідальності, тобто незважаючи на характер проступку, наслідки, форми вини судді та інші обставини, на суддю міг бути накладений лише один вид дисциплінарного стягнення — догана.

На сьогодні, як вбачається з аналізу ст. 109 Закону, законодавець передбачив чітку систему дисциплінарних стягнень та структурував їх від найменш до найбільш суворого. Розширення переліку дисциплінарних стягнень, створення їх системи дає можливість більш диференційовано підходити до кожного судді, накладати стягнення пропорційно до вчиненого ним проступку. Водночас система дисциплінарних стягнень потребує корегування, оскільки містить ряд неузгодженостей та спірних моментів. Зокрема, недоліком застосування такого виду стягнення як переведення судді до суду нижчого рівня є те, що при цьому порушується принцип єдиного статусу судді в Україні, який не залежить від місця суду в системі судоустрою чи адміністративної посади, яку суддя обіймає в суді (ч. 2 ст. 52 Закону). Аналіз зазначеної норми дає підстави стверджувати, що права, обов'язки, підстави та процедура притягнення суддів до відповідальності, у тому числі й дисциплінарної, повинні бути єдиними.

Цілком слушно зауважує професор В. Долежан, що на кожному етапі судової реформи в Україні приділяється велика увага підвищенню рівня відповідальності суддів за неналежне виконання ними свого професійного обов'язку та негідні вчинки, які компрометують суд і суддів

в очах громадськості. Таких кроків давно вимагало українське суспільство з огляду на катастрофічне падіння авторитету судової влади у минулі роки [2, с. 119]. Але водночас важливим є встановлення дійсно незалежної процедури притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, яка б виключала вплив сторонніх факторів, була б справедливою, надійною та захищеною від зловживань.

Список використаної літератури

1. *Про судоустрій і статус суддів* : Закон України від 2 червня 2016 р. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
2. *Долежан В. В.* Співвідношення дисциплінарної відповідальності суддів та звільнення за порушення присяги / В. В. Долежан // *Правове життя сучасної України* : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (Одеса, 20—21 травня 2011 р.). 2011, Т. 2. — С. 119—121.
3. *Судоустрій України* : підручник / С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський, М. В. Косюта, В. В. Долежан; за ред. С. В. Ківалова. — К. : Юрінком Інтер, 2011. — 384 с.

С. С. ЮРКО,

*кандидат юридичних наук, в. о. завідувача кафедри
загально-правових дисциплін Черкаського факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВІДНОВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ СУДІВ У СИСТЕМІ СУДОУСТРОЮ УКРАЇНИ

Відповідно до ст. 17 Конституції України, захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу [1]. Ця норма Основного Закону закріплює пріоритетність функції забезпечення національної безпеки серед інших напрямків діяльності держави. Проте, за роки незалежності внаслідок економічного занепаду практика вітчизняного державотворення мала не так багато спільного із зазначеним конституційним положенням. Так, лише у період із 1991 по 2013 рр. чисельність Збройних Сил України було скорочено майже у 6 разів (із 980 тис. до 168 тис. осіб [2, с. 8—9]) без якісного підвищення їх боєздатності. Процес демілітаризації країни не оминув також і систему судоустрою та органи прокуратури. Закономірним наслідком деградації військової справи стали ліквідація у 2010 році військових судів, а слідом за цим і військових прокуратур.

Останнім часом, внаслідок тимчасової окупації окремих територій України, загострення суспільно-політичної ситуації та відновлення військових прокуратур посилюється дискусія стосовно доцільності повернення військових судів.

Слід відмітити, що історіогенез інститутів військового правосуддя ведеться дослідниками ще із часів стародавньої Греції та Риму [3, с. 138]. Для України вони теж завжди мали традиційний характер. Так, згідно Положення про військові трибунали від 25 грудня 1958 року, до складу єдиної судової системи СРСР входили військові трибунали, які створювались в округах, групах військ, флотах, арміях, флотиліях, з'єднаннях і гарнізонах [4]. Ці суди здійснювали судочинство по першій інстанції щодо всіх злочинів, вчинених військовозобов'язаними під час проходження ними зборів, військовослужбовцями (у т. ч. офіцерами), а також вели провадження у справах про шпигунство. Судом касаційної інстанції для військових трибуналів згідно Положення про Верховний Суд СРСР від 12 лютого 1957 року була Військова колегія [5]. Відповідно до ст. 12 Положення про військові трибунали у місцевостях, де в силу

виняткових обставин не діяли загальні суди, військові трибунали розглядали усі цивільні і кримінальні справи. Слід зазначити, що віддаленість дислокації деяких військових частин в Радянському Союзі робили такі випадки непоодинокими. Усі справи в цих судах розглядалися тільки колегіально суддями та народними засідателями із числа військово-вослужбовців.

У незалежній Україні Постановою Верховної Ради від 3 лютого 1993 року військові трибунали перейменовано на військові суди [6]. Відповідно до Закону «Про судоустрій України» на території України діяли військові суди гарнізонів як місцеві суди (ст. 21), військові суди регіонів і Військово-Морських Сил — як апеляційні суди (ст. 25), а у складі Верховного Суду України функціонувала Військова судова колегія (ст. 48) [7].

Досвід зарубіжних країн свідчить, що військові суди діють практично в усіх державах, які мають досить численні регулярні Збройні Сили, — це Великобританія, Ізраїль, США, Польща, Росія, Греція, Аргентина, Туреччина, Канада, Бельгія, Іспанія, і ще близько 40 країн світу [8, с. 26]. При цьому, у мілітаризованих країнах, які часто беруть участь у воєнних конфліктах (Ізраїль, США) або мають очевидні проблеми із сепаратизмом (Іспанія, Туреччина) такі судові органи діють як у мирний, так і у військовий час. Інша модель існує, наприклад, у Німеччині, де можливість створення таких судів передбачена тільки в умовах воєнного стану. Відповідно до ст. 96 Конституції ФРН «Федерація може створити військові трибунали для збройних сил, які діють як федеральні суди. Ці суди можуть здійснювати кримінальне провадження лише у разі стану оборони, а також по відношенню до осіб, що належать до складу збройних сил, які дислоковані за кордоном або перебувають на військових кораблях» [9].

На наш погляд, основним аргументом на користь створення військових судів є очевидна непристосованість цивільної системи судоустрою до умов воєнного часу. Вітчизняне законодавство з цього приводу має необґрунтовано оптимістичний, якщо не сказати утопічний, підхід. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» не передбачає навіть гіпотетичного утворення військових судів, передбачаючи у ст. 26 лише деякі особливості територіальної підсудності діючих судів загальної юрисдикції [10]. Разом з цим, важко уявити, що діюча система судоустрою України зможе дійсно ефективно функціонувати в умовах повномасштабної війни, оскільки навіть відносно невеликий конфлікт на території Донецької і Луганської областей України продемонстрував необхідність відновлення військових прокуратур у 2014 році.

Така ситуація, очевидно, може бути пояснена тим, що Україна належить до кола відносно молодих країн, яка за часів незалежності ніколи

не приймала участі у повномасштабних військових конфліктах на своїй території. Але це не означає, що цього ніколи не може статися в майбутньому, а тому вітчизняна правова система має бути належним чином пристосована до гіпотетичної ситуації воєнного часу. Крім того, слід мати на увазі, що Законом «Про внесення змін до деяких законів України щодо відмови України від здійснення політики позаблоковості» [11] знято не тільки позаблоковий статус України, але й передбачено стратегічною метою її інтеграцію в євроатлантичний безпековий простір з метою набуття членства в Організації Північноатлантичного договору. Діючі редакції Воєнної доктрини [12] та Стратегії національної безпеки України [13] також спрямовані на відновлення територіальної цілісності України, відносять збройну агресію з боку сусідніх держав до актуальних військових загроз та визнають Російську Федерацію «воєнним противником».

З іншого боку, слід визнати, що відновлення військових судів нині є сумнівним з огляду на конституційну заборону створення надзвичайних та особливих судів. Проте, ця загальновідома конституційна заборона, визначена ст. 125 Основного Закону з'явилася ще у першій редакції Конституції 1996 року і довго співіснувала поряд із системою військових судів. Конституційний Суд України у своєму Висновку зазначив, що до надзвичайних і особливих судів відносяться «національні суди, створені для підміни звичайних судів, які належним чином не дотримують встановлених законом процедур» [14]. Таке пояснення вочевидь має дещо спрощений характер. У науковій літературі до надзвичайних судів зазвичай прийнято відносити суди *ad hoc*, або різного роду квазісудові органи, що діють за спрощеними процедурами із порушенням базових принципів судочинства. Щодо особливих судів, то деякі дослідники фактично ототожнюють їх зі спеціалізованими судами, виступаючи за скасування конституційної заборони їх створення [15, с. 79], або відносять до їх числа судові органи, що розглядають справи окремих груп осіб за їх станом, професійною чи іншою ознакою. В будь-якому випадку по цьому питанню повинен сформулювати свою позицію Конституційний Суд України, оскільки у Парламенті вже зареєстровано декілька законопроектів стосовно відновлення військових судів.

Підводячи підсумок, слід наголосити, що військові суди є усталеним та ефективним судовим інститутом, що пройшов випробування часом і який, на наш погляд, потребує гіпотетичного відновлення в умовах режиму воєнного стану. Функціонування спеціальних постійно діючих інститутів військового судочинства має дискусійний характер. Слід погодитись із думкою В. В. Долежана, що реформування судової системи слід проводити зважено, з опорою, як на міжнародний, так і на власний досвід і традиції [3, с. 110].

Список використаної літератури

1. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Машовець К. Збройні Сили України // Народна армія. — 2016 — № 47 — С. 8—9.
3. Веретников Н. Н. Военно-полевые суды: взгляд сквозь призму времени // Власть. — 2015 — № 10 — С. 138—142.
4. Об утверждении положения о военных трибуналах: Закон СССР от 25 декабря 1958 года [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=ESU;n=1591#0739297119991823>
5. Об утверждении Положения о Верховном Суде СССР: Закон СССР от 12 февраля 1957 года [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://docs.cntd.ru/document/901874556>
6. Про перейменування військових трибуналів України у військові суди України і продовження повноважень їх суддів: Постанова ВРУ від 3 лютого 1993 року // Відомості Верховної Ради України — 1993 — № 15 — ст. 135.
7. Про судоустрій України: Закон України від 07.02.2002 // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 27. — Ст. 180.
8. Шевченко В. Об аспектах военного правосудия и деятельности военных судов // Юридическая практика. — 2009. — № 15. — С. 26.
9. Основной закон Федеративной Республики Германии от 23 мая 1949 года [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://legalportal.am/download/constitutions/83_ru.pdf
10. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 // Відомості Верховної Ради України — 2015 — № 28 — ст. 250.
11. Про внесення змін до деяких законів України щодо відмови України від здійснення політики позаблоковості: Закон України від 23.12.2014 // Відомості Верховної Ради України — 2015 — № 4 — ст. 13.
12. Воєнна доктрина України: Указ Президента України від 24.09.2015 // Урядовий кур'єр — 2015 — № 178.
13. Стратегія національної безпеки України: Указ Президента України від 26.05.2015 // Урядовий кур'єр — 2015 — № 95.
14. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) від 11.07.2001 [Електронний ресурс]. — Режим доступа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01>
15. Оверчук С. В. Проблеми визначення надзвичайних та особливих судів / С. В. Оверчук // Юридична Україна. — 2004. — № 10. — С. 76—81.
16. Долежан В. В. Судова реформа і раціоналізація судової системи України / В. В. Долежан // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». — 2011. — Т. 10. — С. 101—112.

І. О. БИЛИЦЯ,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури, заступник декана
з наукової роботи судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

РОЛЬ ЕТИКЕТУ У ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРОРІВ

Важливою складовою професії прокурора являється дотримання ними правил етикету у своїй повсякденній роботі. Такий обов'язок закріплено в пункті 1 частині 4 статті 19 Закону України «Про прокуратуру», де зазначено, що прокурор зобов'язаний виявляти повагу до осіб під час здійснення своїх повноважень [1].

Важливою складовою прокурорського етикету являється також і зовнішній вигляд працівника прокуратури. Тому вони повинні бути стримані у виборі повсякденного вбрання та свого зовнішнього вигляду.

Загальною вимогою щодо прокурорського етикету є пристойний зовнішній вигляд прокурора. Із цього приводу досить влучним є українське прислів'я: «Який на вид, такий і на натуру!». Хоча цей вираз не слід абсолютизувати, він має під собою певне життєве підґрунтя [2, с. 99].

Слід відмітити, що в чинному Законі України «Про прокуратуру» відсутня вилога, щодо обов'язкової наявності у працівників прокуратури форменого одягу на відміну від попередньої редакції цього Закону, де в статті 53 було передбачено, що право носити єдиний формений одяг мають працівники прокуратури, яким присвоєно класні чини, причому безкоштовно, з відзнаками відповідного класного чину [3]. Вимогам, щодо форменого вбрання, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1998 р. № 1392 «Про формений одяг працівників органів прокуратури, яким присвоєно класні чини» [4].

З прийняттям нового Закону України «Про прокуратуру» обов'язок прокурорів щодо наявності в них форменого одягу зник, адже в тексті самого закону не має відповідної норми права з цього приводу. Проте в Кодексі професійної етики та поведінки прокурорів, а саме в статті 20 зазначено, що публічний характер діяльності прокурора та перебування під постійною увагою з боку суспільства покладає на нього особливі вимоги щодо відповідного зовнішнього вигляду. Прокурор під час виконання службових обов'язків має дотримуватися ділового стилю одягу, який вирізняється офіційністю, стриманістю та акуратністю [5].

Слід відмітити, що доречно було б доповнити текст Закону України «Про прокуратуру», щодо обов'язковості використання прокурорами

у своїй службовій діяльності форменого одягу встановленого зразка. Адже, використання прокурором форменого одягу у службовій обстановці не лише сприятиме підвищенню авторитету прокуратури та її окремих представників, але й вносить елементи упорядкованості у відносини прокурора зі своїми колегами та іншими громадянами. Варто при цьому зазначити, що авторитет прокурора і значення форменого одягу істотно знижуються, якщо прокурор мириться з тим, що його формений одяг виглядає неохайно.

Проте, уявляється, використання прокурорами форми у судовому процесі, особливо кримінальному, із зовнішнього боку виглядає як показник певної нерівності захисників у порівнянні з представником обвинування.

У зв'язку із цим виглядає доречною пропозиція В. Долежана про доречність «запровадження мантій не лише для суддів (червоного кольору), але і для прокурорів (чорного кольору), а також для адвокатів-захисників у судовому процесі. Щоб не довелося переносити ці громіздкі витвори кравецького мистецтва з прокуратури і назад, для них слід відвести місце у якійсь шафі у приміщенні суду» [6, с. 43].

Доцільно також включити до Кодексу вимогу щодо додержання розумної достатності у виборі зачісок, косметики, ювелірних виробів та інших прикрас, призначена в основному для прокурорів-жінок.

Дотримання вимог етикету стосовно свого зовнішнього вигляду та поведінки у судовому процесі має сприяти як підвищенню рівня дисциплінованості та етичної культури кожного окремого працівника, так і авторитету прокуратури в цілому.

Список використаної літератури

1. *Про прокуратуру* : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2015. — № 2—3. -ст. 12.
2. *Билиця І. О. Професійна етика прокурора* : монографія / І. О. Билиця. — Одеса : Юридична література, 2005. — 184 с.
3. *Про прокуратуру* : Закон України від 1 грудня 1991 р. № 1789-XII // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] — Режим доступу до сайту : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1789-12> (Закон втратив чинність).
4. *Про формений одяг працівників органів прокуратури, яким присвоєно класні чини* : Постанова Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1998 року № 1392 // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] — Режим доступу до сайту : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-98-%D0%BF>.
5. *Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів від 27 квітня 2017 року затверджений всеукраїнською конференцією прокурорів* // Офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс] — Режим доступу до сайту : https://www.gp.gov.ua/ua/vskonpp17.html?_m=publications&t=rec&id=207089.
6. *Долежан В. Прокурор і суддя проблеми взаємовідносин у судовому процесі* / В. Долежан // Вісник прокуратури. — 2008. — № 2. — С. 38—43.

Е. Ф. ІСКЕНДЕРОВ,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації
судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного
університету «Одеська юридична академія»*

ПРАВОВИЙ СТАТУС ДИРЕКТОРА НАЦІОНАЛЬНОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО БЮРО УКРАЇНИ

З прийняттям у 2012 році прийняттям КПК України суттєво змінена й система органів досудового розслідування, яка визначена ст. 38 КПК України. Так, відповідно до ч. 1 цієї статті органами досудового розслідування (органами, що здійснюють дзнання і досудове слідство) є: 1) слідчі підрозділи: а) органів Національної поліції; б) органів безпеки; в) органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства; г) органів державного бюро розслідувань; 2) підрозділ детективів, підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України

Особливе місце в системі органів досудового розслідування займає Національне антикорупційне бюро України (далі — НБР), яке відповідно до ст. 1 Закону України від 14 жовтня 2014 року «Про Національне антикорупційне бюро України» є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових.

Завданням Національного бюро є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці.

Законом визначається, що Національне бюро складається з центрального і територіальних управлінь та є юридичною особою публічного права.

Керівництво діяльністю Національного бюро здійснює його Директор, який призначається на посаду та звільняється з посади Президентом України в порядку, визначеному цим Законом.

Верховна Рада України за наявності підстав, визначених пунктами 6—11 частини четвертої статті 6 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України», за пропозицією не менш як третини народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України може прийняти рішення про звільнення Директора Національного бюро з посади.

Директором Національного бюро може бути громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше десяти років, досвід роботи на керівних посадах в органах влади, установах, організаціях, у тому числі за кордоном, або міжнародних організаціях не менше ніж п'ять років, володіє державною мовою та здатний за своїми діловими та моральними якостями, освітнім і професійним рівнем, станом здоров'я виконувати відповідні службові обов'язки.

Згідно з вимогами цього Закону: 1) вищою юридичною освітою є освіта, здобута в Україні (або на території колишнього СРСР до 1 грудня 1991 року) за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра, а також вища юридична освіта за відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем, здобута в іноземних державах; 2) стажем роботи в галузі права є стаж роботи особи за спеціальністю після здобуття нею вищої юридичної освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра, а також вищої юридичної освіти за відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем, здобутої в іноземних державах.

Не може бути призначена на посаду Директора Національного бюро особа, яка впродовж двох років до подання заяви на участь у конкурсі на зайняття цієї посади, незалежно від тривалості, входила до складу керівних органів політичної партії або знаходилася у трудових чи інших договірних відносинах з політичною партією.

Не може бути призначена на посаду Директора Національного бюро особа, яка не відповідає обмеженням, передбаченим пунктами 1—7 частини першої статті 13 цього Закону «Про Національне антикорупційне бюро України».

Не може бути призначена на посаду Директора Національного бюро особа, яка не пройшла перевірку у порядку, встановленому Законом України «Про очищення влади», з метою відновлення довіри до влади та створення умов для побудови нової системи органів влади відповідно до європейських стандартів.

Директор Національного бюро призначається строком на сім років. Його повноваження припиняються у зв'язку із закінченням строку його повноважень або смертю. Одна і та ж особа не може обіймати цю посаду два строки підряд.

Директор Національного бюро звільняється з посади в разі: 1) подання письмової заяви про припинення повноважень за власним бажанням; 2) призначення чи обрання на іншу посаду за його згодою; 3) досягнення шістдесяти п'яти років; 4) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я відповідно до висновку медичної комісії, що створюється за рішенням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я; 5) набрання законної сили рішенням суду про визнання його недієздатним або обмеження його цивільної дієздатності,

визнання його безвісно відсутнім чи оголошення його померлим; 6) набрання законної сили обвинувальним вироком суду стосовно нього; 7) припинення його громадянства України або виїзду на постійне місце проживання за межі України; 8) невідповідності обмеженням щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, передбаченими Законом України «Про запобігання корупції», встановленим рішенням суду, що набрало законної сили; 9) невчасного подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 10) набуття громадянства іншої держави; 11) наявності висновку комісії з проведення незалежної оцінки (аудиту) діяльності Національного бюро, передбаченої статтею 26 цього Закону, про неефективність діяльності Національного бюро та неналежне виконання обов'язків його Директором.

Директора Національного бюро не може бути звільнено, а указ Президента України про його призначення не може бути скасовано, крім підстав, зазначених у цій частині.

Для забезпечення виконання завдань Національного бюро його Директор утворює своїм рішенням не більше семи територіальних управлінь Національного бюро, юрисдикція яких охоплює визначені в рішенні області України, Автономну Республіку Крим, міста Київ та Севастополь.

Директор Національного бюро, у випадку обґрунтованої необхідності, може утворювати своїм рішенням додаткові територіальні управління Національного бюро у межах області чи Автономної Республіки Крим.

Підсумовуючи викладене слід вказати, що до директора Національного бюро висуваються, як загальні так і специфічні вимоги. Також на законодавчому рівні досить детально регламентована процедура призначення останнього.

І. С. КОВАЛЬЧУК,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОВНОВАЖЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ ЯК ВІДОКРЕМЛЕНОГО СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

В умовах сучасного суспільного розвитку та інтеграції України до загальносвітових глобалізаційних процесів однією з найбільших та найнебезпечніших загроз для майбутнього нашої держави є корупція та її неконтрольоване проникнення в усі сфери суспільно-політичного, соціально-економічного та правового життя держави. Корупція є найбільшою хворобою політичної бюрократії сьогоденної епохи. У корупції виявляються неефективність влади, її недієздатність, функціональна недосконалість системоутворюючих державних та суспільних інститутів.

Для створення системи, яка дозволила б професійно, кваліфіковано і ефективно вести боротьбу з корупцією в Україні має особливу значущість формування функцій правоохоронних органів України як суб'єктів протидії корупції за допомогою ухвалення спеціального антикорупційного законодавства.

З прийняттям змін до Конституції України та ухвалення нового Закону України «Про прокуратуру»[1], Закону України «Про запобігання корупції»[2], затвердження Положення про Спеціалізовану Антикорупційну прокуратуру Генеральної прокуратури України [3], інших нормативних актів, а також внесення відповідних змін у чинне законодавство, що регулює діяльність правоохоронних органів, в тому числі Спеціалізованої антикорупційної прокуратури Генеральної прокуратури України (далі — САП) є початком формування саме такої системи.

Відповідно до статті 131-1 Конституції України на органи прокуратури України, в тому числі САП, покладається виконання наступних функцій, а саме : підтримання публічного обвинувачення в суді; організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку; представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом. Слід відмітити,

що їх формулювання є досить загальним, а конкретизовуються вони в Законі України «Про прокуратуру» та інших нормативно-правових актах.

З приводу не доречності закріплення функції органів прокуратури на конституційному рівні, ще у 2012 році висловив свою думку видатний український науовець В. В. Долежан та зазначив, що в Конституції України «можна обмежитися короткою фразою «функції прокуратури визначаються законом» [4, С. 20].

В Положенні про Спеціалізовану Антикорупційну прокуратуру Генеральної прокуратури України конкретизовано усі завдання та функції САП, а саме:

1. Здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України.

2. Виконання вимог закону під час приймання, реєстрації, розгляду та вирішення заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, своєчасне внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

3. Забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування Національним антикорупційним бюро України кримінальних правопорушень та оскарження незаконних судових рішень на стадії досудового розслідування і судового розгляду.

4. Підтримання державного обвинувачення в суді у кримінальних провадженнях, розслідуваних Національним антикорупційним бюро України.

5. Забезпечення в межах компетенції відшкодування збитків, завданих кримінальними правопорушеннями.

6. Забезпечення застосування належної правової процедури до кожного учасника кримінального провадження.

7. Представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених Законом України «Про прокуратуру» і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями.

8. Здійснення у межах реалізації функцій САП міжнародного співробітництва.

Отже, як ми розуміємо конституційні функції, які покладаються на САП найдетальніше конкретизовано саме у в Положенні про неї, з урахуванням особливої сфери діяльності сомої САП.

Список використаної літератури

1. *Про прокуратуру* : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2015. — № 2—3. -ст. 12

2. *Про запобігання корупції*: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2014. — № 49. — ст. 2056.

3. *Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Генеральної прокуратури України*: Наказ Генеральної прокуратури України від 12.04.2016 № 149 // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.gr.gov.ua/ua/polstr.html>.

4. Долежан В. В. Проблеми визначення статусу прокуратури у діяльності Конституційної Асамблеї / В. В. Долежан // Вісник Національної академії прокуратури України. — 2012. — № 3. — С. 16—21.

В. М. КРАВЧУК,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ПРОКУРАТУРА ЯК ОСОБЛИВИЙ ПРЕДМЕТ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРОФЕСОРА В. В. ДОЛЕЖАНА

Валентин Володимирович Долежан як засновник Волинської правової школи, був одним з перших вітчизняних вчених незалежної України, хто глибинно зацікавився правовим статусом прокуратури.

Варто зазначити, що питання, пов'язані з організацією та діяльністю прокуратури цікавили В. В. Долежана ще на початках його наукової діяльності. Валентин Володимирович Долежан долучається до співавторства цілого ряду навчальних та навчально-методичних посібників, зокрема: «Прокурорский надзор за исполнением законов в сельском хозяйстве» (Харків, 1979); «Анализ районным (городским) прокурором правонарушений непроступного характера» (Харків, 1981); «Прокурорский надзор за исполнением законов о борьбе с выпуском недоброкачественной продукции» (Харків, 1982); «Прокурорский надзор за исполнением законов об охране социалистической собственности» (Харків, 1982); «Устранение сверхнормативных простоев вагонов на подъездных путях предприятий средствами прокурорского надзора» (Харків, 1982); «Акты прокуратуры по общему надзору» (Харків, 1983); «Прокурорский надзор за исполнением законов об ответственности за невыполнение планов и заданий по поставкам продукции» (Харків, 1985); «Прокурорский надзор за исполнением законов в сельском хозяйстве» (Москва, 1986); «Прокурорский надзор за законностью в правоприменительной деятельности исполнительно-распорядительных органов местных Советов народных депутатов» (Харків, 1988); «Прокурорский надзор за исполнением законов о борьбе с безхозяйственным использованием вторичных материальных ресурсов в народном хозяйстве» (Харків, 1988); «Организация работы в органах прокуратуры и суда» (Харків, 1989) тощо.

Професор Валентин Володимирович Долежан активно займається написанням наукових статей з питань організації та діяльності прокуратури, наприклад: «Общнадзорные полномочия прокурора и их применение»; «Применение общнадзорных средств с целью возмещения материального ущерба от правонарушений»; «Некоторые проблемы повышения эффективности общего надзора прокуратуры»; «Общнадзорная деятельность прокуратуры в сфере сельскохозяйственного

производства»; «Депутатский запрос прокурора»; «Проблемы правового регулирования организации и деятельности органов прокуратуры в современных условиях» та ряд інших наукових статей.

Загальне визнання як один з найбільших знавців проблем правового статусу прокуратури він дістав у 1992 році після захисту у Всесоюзному науково-дослідному інституті проблем зміцнення законності і правопорядку (Російська Федерація, м. Москва) дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук на тему «Проблемы компетенции прокуратуры».

В перші роки незалежності нашої держави професор В. В. Долежан активно долучається до законопроектної роботи щодо правового статусу прокуратури, бере активну участь у написанні науково-практичних коментарів до законодавства про прокуратуру [1]. Крім того, професор В. В. Долежан стає співавтором ряду навчальних та навчально-методичних посібників з проблем організації та діяльності прокуратури, прокурорського нагляду: «Прокурорский надзор за соблюдением законов органами вневедомственного контроля» (Київ, 1993); «Прокурорський надгляд за виконанням законів про роздержавлення і приватизацію» (Харків, 1993); «Прокурорський надгляд за додержанням і правильним застосуванням законів органами позавідомчого контролю» (Харків, 1994); «Прокурорський надгляд за додержанням Закону України «Про Державну податкову службу в Україні» (Харків, 1995); «Нагляд за додержанням законів про притягнення осіб до адміністративної відповідальності за екологічні правопорушення» (Харків, 1998); «Прокурорський надгляд за додержанням законодавства в банківській сфері» (Харків, 1999); «Акти прокуратури: підготовка і внесення» (Одеса, 2003); «Судові та правоохоронні органи України» (Одеса, 2003); «Теорія і практика підтримання державного обвинувачення в судах» (Одеса, 2004); «Судові та правоохоронні органи європейських країн» (Одеса, 2005) тощо.

Після захисту у 1992 році докторської дисертації вчений опублікував значну кількість наукових статей з проблем організації та діяльності прокуратури: «Деякі аспекти співвідношення судової і прокурорської компетенції» [2]; «Про функції органів прокуратури на сучасному етапі» [3]; «Шляхи конкретизації представницької функції прокуратури в майбутньому Законі України «Про прокуратуру» [4]; «Концептуальні проблеми правового регулювання діяльності прокуратури в майбутньому Законі про прокуратуру» [5]; «Концептуальні проблеми визначення функцій прокуратури у процесі судово-правової реформи» [6]; «Перспективи розвитку прокуратури України як системи органів правозахисту» [7]; «Правовий статус прокуратури Португалії» [8]; «Правозахисна діяльність прокуратури: проблеми реформування» [9]; «Гуманістична спрямованість діяльності прокуратури» [10]; «Актуальні проблеми організації прокурорського нагляду за додержанням законів про охорону

довкілля» [11]; «Перспективи трансформації функцій прокуратури України» [12]; «Проблеми визначення статусу прокуратури у діяльності Конституційної Асамблеї» [13]; «Новачі в Законі України «Про прокуратуру» і проблеми їх застосування» [14] тощо.

Таке детальне дослідження професором В. В. Долежаном питань організації та діяльності прокуратури дозволяє нам сьогодні з гордістю пишатися особою та науковим доробком вченого, а також використовувати його цінні напрацювання у навчальному процесі та подальших наукових розвідках.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про прокуратуру»: наук.-практ. комент. / співавт.: Д. М. Бакаєв, Ю. М. Грошевий [та ін.]; відп. ред. В. І. Шишкін; Прокуратура України, Ін-т підвищ. кваліфікації Ген. прокуратури України. — Х.: Фірма «Ріта», 1993. — 175 с.; Закон України «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про прокуратуру»: наук.-практ. комент. / співавт.: Д. М. Бакаєв, Є. А. Суботін [та ін.]; ред. Л. І. Сащенко; Ген. прокуратура України, Ін-т підвищ. кваліфікації. — Х., 1994. — 28 с.
2. *Правова система України: теорія і практика: тези доп. і наук. повідомл. наук.-практ. конф.* (Київ, 7—8 жовт. 1993 р.) / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького АН України [та ін.]. — К., 1993. — С. 383—385.
3. *Проблеми розвитку прокуратури України в умовах становлення демократичної правової держави: матеріали респ. наук.-практ. конф.*, 26 груд. 1995 р. / за заг. ред. Г. Ворсінова; Ген. прокуратура України. — К., 1996. — С. 66—69.
4. *Проблеми організації прокуратури й оптимізації її діяльності в сучасних умовах: зб. наук. пр.* / Ген. прокуратура України, Ін-т підвищ. кваліфікації. — Х., 1998. — С. 184—188.
5. *Науковий вісник ВДУ. Юридичні науки* / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. — 1999. — № 2. — С. 4—7.
6. *Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр.* / ОНЮА. — О., 2003. — Вип. 18. — С. 873—879.
7. *Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр.* / ОНЮА. — О., 2004. — Вип. 22. — С. 983—988.
8. *Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр.* / ОНЮА. — О., 2005. — Вип. 25. — С. 610—615.
9. *Науковий вісник ВДУ. Юридичні науки* / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк, 2005. — С. 166—168.
10. *Право, держава, духовність: шляхи розвитку та взаємодії: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф.* (Одеса, 3 верес. 2006 р.) / ОНЮА. — О., 2006. — С. 9—11.
11. *Запобігання та протидія органами прокуратури злочинам проти довкілля: матеріали семінару, Дніпропетровськ, 11—12 жовт. 2007 р.* / Ген. прокуратура України. — Д., 2007. — С. 24—28.
12. *Вісник Національної академії прокуратури України.* — 2011. — № 2. — С. 45—49.
13. *Вісник Національної академії прокуратури України.* — 2012. — № 3. — С. 16—20.
14. *Вісник Національної академії прокуратури України.* — 2013. — № 2. — С. 25—29.

*А. В. МЕЛАНЧУК-ПРИСЯЖНА,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права
та процесу Хмельницького університету управління та права*

АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ ТА ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АДВОКАТА У РАЗІ ЇЇ ПОРУШЕННЯ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ І СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Правову регламентацію інститут адвокатури дістав за Судовими статутами від 20 листопада 1864 року. Важливе значення для виникнення довіри між присяжним повіреним і його довірительом мав обов'язок присяжного повіреного зберігати в таємниці все те, що було йому довірено. Утворення судових установ у ст. 403 закріплювали положення про те, що присяжний повірений не вправі розголошувати таємницю свого довірителя не лише під час розгляду його справи, але й у випадку усунення присяжного повіреного від справи та після закінчення її розгляду. Ще однією гарантією збереження адвокатської таємниці було положення ст. 704 Статуту кримінального судочинства, яка передбачала неможливість допиту присяжного повіреного, який виконував у справі обов'язки захисника. Зі змісту вказаних норм випливає, що присяжний повірений мав зберігати таємницю лише у тому разі, коли він приймав участь у розгляді справи. Проте, незважаючи на невдалу редакцію законів, що діяли у дореволюційній Росії, ради присяжних повірених у своїх рішеннях закріплювали обов'язок зберігати таємницю довірителя при наданні будь-якої юридичної допомоги присяжними повіреними [1].

Так, у 1889 році Московська рада присяжних повірених роз'яснила, що присяжний повірений зобов'язаний зберігати таємницю не лише у випадку його участі у розгляді кримінальної справи, але й при наданні ним юридичної допомоги в цивільному процесі. Далі Московська рада прийняла рішення про те, що таємниця поширюється і на консультативну діяльність присяжного повіреного. Такої ж позиції дотримувались і Санкт-Петербурзька, Харківська, Одеська та інші ради присяжних повірених [2].

Дотримання принципу адвокатської таємниці не втратило своєї актуальності й на сьогодні, оскільки є необхідною і найбільш важливою умовою довірчих відносин між адвокатом і клієнтом. У чинному Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі Закон про адвокатуру) про захист адвокатської таємниці говориться у ст. 23, яка

закріплює гарантії захисту цієї таємниці. Однією з гарантій правового забезпечення адвокатської таємниці є право захисника на конфіденційне побачення із підозрюваним до його першого допиту, а також те, що документи, пов'язані з виконанням захисником його обов'язків, без його згоди не підлягають огляду, вилученню чи розголошенню слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом (ч. 5, 6 ст. 46 КПК України). Про захист адвокатської таємниці говориться і в ч. 3 ст. 47, ст. 65 КПК України. Заборона допиту адвоката як свідка встановлені і Цивільним процесуальним кодексом, Кодексом адміністративного судочинства. На рівні Правил адвокатської етики закріплено обов'язковість дотримання принципу конфіденційності, дія якого не є необмеженою в часі.

Звичайно, найважливішою гарантією додержання адвокатом таємниць, довірених йому клієнтом, є внутрішнє переконання свято додержуватись цього обов'язку з етичних міркувань, принципівості у відстоюванні цієї позиції від протиправних посягань.

Проте гарантією дотримання адвокатом таємниці у своїй діяльності є можливість настання дисциплінарної відповідальності в разі її порушення (п. 4 ч. 2 ст. 34 Закону про адвокатуру). Згідно п. 2 ч. 2 ст. 32 Закону про адвокатуру в разі розголошення адвокатом відомостей, що становлять адвокатську таємницю, використання їх у своїх інтересах або в інтересах третіх осіб є підставою для накладення на адвоката дисциплінарного стягнення у вигляді позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю.

На нашу думку, адвокатська таємниця може бути розкрита, не тягнучи за собою порушення дисциплінарної справи щодо адвоката, у разі, коли предметом адвокатської таємниці виявилась інформація про злочин, що готується (коли розголошення таємниці — єдина можливість запобігти злочині). Заради забезпечення найважливіших людських цінностей, котрі й складають принцип верховенства права, допускається певний відступ від вікових традицій щодо абсолютності принципу адвокатської таємниці. Тому пропонуємо п. 2 ч. 2 ст. 32 Закону про адвокатуру доцільно викласти дещо по-іншому, у порівнянні з чинною редакцією, а саме: 2) розголошення адвокатом відомостей, що становлять адвокатську таємницю, використання їх у своїх інтересах або в інтересах третіх осіб, окрім відомостей про злочин, що готується, якщо розголошення адвокатської таємниці — єдина можливість запобігти злочині.

Заслуговує на увагу той факт, що до цього виду відповідальності за часів дії Судових статутів не застосовувалась давність, на відміну від сьогоденного регулювання процедури дисциплінарного провадження. Дисциплінарне провадження в наші дні може бути припинено за давністю строку, який відповідно до ч. 2 ст. 35 Закону про адвокатуру становить один рік. У той же час, як свідчать матеріали практики, часто

про порушення адвокатами норм професійної етики стає відомо через більш тривалий термін Але, у зв'язку зі впливом строку давності притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, проступок адвоката залишається безкарним. Разом з тим, вважаємо, що, коли мова йде про грубе порушення адвокатом етичних норм, зокрема розголошення адвокатської таємниці, має вирішуватися питання про позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю незалежно від строку давності вчинення дисциплінарного проступку. На користь нашої точки зору говорить і положення Правил адвокатської етики про те, що дія принципу конфіденційності не обмежена в часі.

Водночас, слід наголосити, що порушення адвокатської таємниці, яке сталося неумисно, через недбалість адвоката, зокрема, при збереженні документів або через дії його помічника чи стажиста, за якими не здійснювався належний контроль може бути підставою для пом'якшення відповідальності.

Накладення дисциплінарного стягнення за порушення адвокатської таємниці доцільно поєднувати з матеріальною відповідальністю адвоката перед клієнтом за завдану шкоду.

Підводячи підсумок, можна зробити висновок, що довіра і складові довіри — чесність, добросовісність і збереження адвокатської таємниці — і в наш час є визначальними у взаємовідносинах адвоката із його довірцем.

Список використаної літератури

1. Судебные Уставы 20 ноября 1864 г. с изложением рассуждений, на коих они основаны, изданные Государственной канцелярией. Часть 4, 5. Мнение Государственного совета Высочайше утвержденного 11 октября 1865 г. — СПб. : Типография II отделения собственной Е. И. В. Канцелярии, 1867.

2. *Серяков О. А.* Становлення професійної адвокатури в Російській Імперії за реформою 1864 року: історіографія другої половини ХІХ ст. — початку ХХ ст. / *О. А. Серяков* // «Гілея: науковий вісник» : зб. наук. праць. — К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. — Вип. 63 (№ 8). — С. 200—204.

О. М. ОВЧАРЕНКО,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації
судових та правоохоронних органів Національного юридичного
університету ім. Ярослава Мудрого*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ІНСТИТУТУ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДДІ

Актуальність дослідження теоретичних і практичних проблем інституту юридичної відповідальності судді обумовлена необхідністю: (а) системного осмислення різноманітних уявлень про юридичну відповідальність судді, представлених в сучасній юридичній літературі; (б) наукової оцінки новацій законодавства, яке унормує підстави і процедури накладення санкцій на суддів в світлі судової реформи 2014—2017 рр.; (в) вирішення теоретико-прикладної проблеми зловживання інститутом юридичної відповідальності судді з метою тиску на суд при відправленні правосуддя, яка порушує фундаментальний принцип суддівської незалежності.

Серед сучасних науковців, які розкривають окремі аспекти статусу суддів або підзвітності їх закону і суспільству в межах досліджень проблематики судової влади, варто назвати професора Валентина Володимировича Долежана, який заклав надійні методологічні підвалини для всебічного вивчення гарантій незалежності суддів та відповідальності окремих носіїв судової гілки влади за свої вчинки і рішення. Праці цього видатного науковця стояли у витоків становлення науки судового права й сучасної теорії статусу суддів, суттєво вплинули на представлені висновки щодо правової природи й структури інституту юридичної відповідальності судді.

Юридична відповідальність судді є комплексним правовим інститутом, що складається із сукупності норм права, що регламентують підстави і процедури притягнення судді до відповідальності та характеризується такими рисами: (а) він є відокремленим і самостійним у системі права, що зумовлюється специфікою правового статусу судді як суб'єкта відповідальності і наявністю спеціального законодавства, яке упорядковує ці правовідносини; (б) переважна більшість норм цього інституту належить до публічного права, що зумовлює домінування імперативного методу впливу на правовідносини; (в) цей інститут є міжгалузевим, що має прояв у поєднанні норм матеріальних (підстава відповідальності) і процесуальних (процедура притягнення до відповідальності); (г) норми і приписи права, які становлять його зміст, об'єднані за предметними та

функціональними ознаками; (д) субінститути інституту юридичної відповідальності судді мають тісні інтегративні зв'язки; їх спільність має прояв у наявності єдиних для всіх галузевих різновидів відповідальності елементів її системи, які є взаємозумовленими і похідними від принципу суддівської незалежності.

Зовнішня диференціація інституту юридичної відповідальності судді в межах окремого правового інституту має здійснюватися за такими критеріями: (а) функціональним, за яким специфіка правового статусу суб'єкта відповідальності (судді) зумовлює особливості застосування санкцій правових норм (у різних галузях права) до носія владних повноважень, який порушив свій обов'язок або вчинив протиправне діяння, і (б) предметним, що полягає в наявності відокремленої підгалузі законодавства, що вносить правовий статус судді й поширює свою дію на норми інших галузей права, які визначають видові (галузеві) особливості його відповідальності — законодавства про судострій і статус суддів.

Внутрішня диференціація інституту юридичної відповідальності судді зумовлена: (а) галузевою належністю певного виду санкцій і процедур їх накладення (цивільно-правова, дисциплінарна, кримінальна, адміністративна); (б) особливостями правового положення носіїв судової влади в судовій системі України: судді судів загальної юрисдикції, судді Конституційного Суду України, судді, які обіймають адміністративні посади в судових установах. Така класифікація відповідальності впливає з різних посадових обов'язків суддів і предметної компетенції судів, в яких ці судді обіймають посади; (в) різновидом підстави юридичної відповідальності, зокрема санкції можуть бути зумовлені порушенням суддею: приписів корпоративної етики, антикорупційного законодавства, Правил внутрішнього трудового розпорядку суду, вимог Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, процесуального й матеріального закону або постановленням завідомо неправосудного акта.

До інституту юридичної відповідальності суддів включено субінститут відповідальності цивільно-правової, в межах якого вирізняється відповідальність судді як носія судової влади і як громадянина. Цивільно-правова відповідальність носія судової влади узгоджується з міжнародно-правовим принципом, за яким лише держава відповідає за судові помилки і шкоду, завдану незаконними діями носіїв судової влади незалежно від їх вини. Саме держава може домагатися цивільно-правової відповідальності судді в порядку регресу, якщо доведено, що шкоду було нанесено при виконанні ним обов'язку зі здійснення правосуддя й за наявності його вини в порушенні закону. Цивільно-правова відповідальність особи, наділеної статусом судді, настає за загальними правилами.

До інституту юридичної відповідальності судді входить також субінститут відповідальності дисциплінарної, що є різновидом професійної

юридичної (спеціальної дисциплінарної) відповідальності, характерні особливості якої зумовлюються статусом судді як носія судової влади, зокрема, його незалежністю під час відправлення правосуддя. Органи дисциплінарної влади, порядок і підстави притягнення судді до цього виду відповідальності, види дисциплінарних стягнень визначаються законодавством про судоустрій. Незалежність судді зумовлює правило, відповідно до якого органи дисциплінарної влади не вправі змінювати чи скасовувати судові рішення, ініціювати його оскарження, підмінити судові інстанції. До розглядуваного субінституту входить матеріальна відповідальність судді за майнову шкоду, яка завдана судовій установі в результаті винного, протиправного невиконання або неналежного виконання ним своїх посадових обов'язків, порядок і підстави якої врегульовані загальними правилами законодавства про працю.

Субінститут адміністративної відповідальності судді характеризується генетичною спорідненістю із субінститутом відповідальності дисциплінарної (за винятком застосування правил суддівського імунітету). Конкуренція підстав адміністративної й дисциплінарної відповідальності судді має вирішуватися шляхом установлення відповідальності дисциплінарної за діяння, вчинені при відправленні ним правосуддя й виключення відповідних положень щодо цього з КУпАП. За протиправні діяння, вчинені суддями поза межами виконання ними своїх посадових обов'язків, адміністративні стягнення на них повинен накладати суд, що забезпечить суддів від випадків неправомірного втручання в їх діяльність шляхом зловживання інструментами адміністративного примусу й гарантуватиме належну правову процедуру, притаманну процедурі дисциплінарної відповідальності судді.

У межах субінституту кримінальної відповідальності суддя має імунітет, який складають процесуальні гарантії і спеціальні процедури, застосовувані до нього при притягненні до юридичної відповідальності за скоєння протиправних вчинків (дій або бездіяльності), пов'язаних з відправленням правосуддя. Спеціальні процедури суддівського імунітету засновані на загальновизнаних стандартах належної правової процедури і спрямовані на забезпечення засад незалежності, неупередженості, справедливості, транспарентності й ефективності судової гілки влади.

Аналіз законодавства і правозастосовної практики свідчить, що найдієвішим у структурі інституту юридичної відповідальності судді є субінститут дисциплінарної відповідальності, що зумовлено чіткістю формулювання підстав і процедур останньої. Низька дієвість субінститутів кримінальної й адміністративної відповідальності пояснюється чинниками як об'єктивними (недоліки і прогалини законодавства, особливий порядок притягнення суддів до цих видів відповідальності), так і суб'єктивними (дія принципу незалежності суддів, їх небажання при застосуванні заходів державного примусу карати своїх колег тощо).

Л. А. ОСТАФІЙЧУК,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри правосуддя
Чернівецького національного університету імені Юрія
Федьковича*

ДО ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ У СФЕРІ СУДОЧИНСТВА

Принципи судочинства формують підвалини для розв'язання правових конфліктів, мають фундаментальне значення для здійснення правосуддя. Внесення до переліку принципів ГПК України, КАС України, ЦПК України нового принципу (засади) господарського (п. 11 ч. 3 ст. 2), адміністративного (п. 9 ч. 3 ст. 2), цивільного (п. 11 ч. 3 ст. 2) судочинства — «неприпустимість зловживання процесуальними правами», — заслуговує особливої уваги. Зміст даного принципу розкрито в ст. 43 ГПК України, ст. 45 КАС України, ст. 44 ЦПК України, якими визначено примірний перелік процесуальних зловживань.

Незважаючи на те, що норми про завдання судочинства в процесуальних законах мають своїм основним адресатом суд, на учасниках справи також лежить публічно-правовий обов'язок покори суду і поваги до нього як до органу державної влади. Аналіз ч. 5, 9 ст. 129, гл. 9 ГПК України, ч. 8—10 ст. 139, гл. 9 КАС України, ч. 3, 9 ст. 141, гл. 9 ЦПК України дозволяє констатувати, що законодавець вноормував перелік процесуальних зловживань та заходи їх протидії.

Водночас, у проблемі, що винесена на обговорення, є ще один аспект. «Процесуальна відповідальність у вузькому, власному розумінні слова є тією сферою, де вина як суб'єктивне ставлення сторони до своєї поведінки не ставиться обов'язковою «атрибутивною ознакою» процесуального правопорушення, як підстави для настання процесуальної відповідальності» [4, с. 419]. Тому, учасник справи, який допустив зловживання процесуальними правами, вважається винуватим доти, доки не доведе свою невинуватість. А ініціатива накладення процесуальних санкцій належить суду. Отже, законодавець до процесуального законодавства вніс норму з презумпцією вини при застосуванні до учасників справи санкцій за зловживання процесуальними правами.

Слід відмітити, що абсолютна більшість «процесуальних правопорушень» представлені формальними складами, що означає, що нормативний акт не пов'язує настання процесуальної відповідальності з наслідками поведінки. Тому процесуальне правопорушення може бути дійсним, або гіпотетичним в минулому чи майбутньому.

У процесуальних кодексах зустрічаються норми права де фігурують формули варіантності як-от : «надання дозволу на подачу документів у паперовій формі», «можливість залишити позов без розгляду», «суд може»; «суд вправі», «при наявності поважних причин», «у виняткових випадках» і т. д.. Але зважаючи на те, що такі положення віднесені законодавцем до обов'язків учасника справи, — то їх не виконання може мати відповідні наслідки, оскільки у суддів з'являється широка дискреція повноважень.

Оскільки прокурор, адвокат, інші представники, особа, яка надає правову допомогу, є учасниками судового процесу, то з формальних підстав слід визнати, що заходи процесуального примусу до них також можуть бути застосовані, — правомірно стверджує Я. Зейкан [3, с. 147].

Суд повинен оцінювати правову ситуацію у справі, а не відношення сторін до суперечки і процедури судочинства. Хоча на практиці існують винятки. На думку професора В. Долежана основними причинами протистояння між прокурором та суддею в судовому процесі є риси характеру, як судді так і працівника прокуратури, коли навіть найменші подразники викликають неадекватну реакцію, джерелом яких є психологічна нестійкість учасників процесу, а також професійна деформація, особливо у юристів наділених владними повноваженнями [2, с. 39]. Така ж ситуація можлива й між адвокатом і суддею. Напружені стосунки можуть виникати між головуючим і адвокатом, передусім захисником у кримінальному провадженні, які впливають з розбіжностей в оцінці матеріалів судового провадження. Особливо виразно це стосується участі сторін у судових дебатах у кримінальному процесі. «... Боязнь санкцій може спричинити за собою обмеження «творчості» адвокатів». Таким чином, існує загроза уповільнення розвитку правозастосовної практики. Можуть виникнути проблеми етичного характеру між адвокатом і клієнтом, в разі, якщо недбалість адвоката призведе до накладення судом санкцій на сторону (1, с. 163). Також подання клопотання адвокатом чи прокурором однієї сторони про застосування заходів процесуальної відповідальності до адвоката чи прокурора іншої сторони у справі за зловживання процесуальними правами фактично являє собою звинувачення в непрофесіоналізмі, що погіршує відносини в професійному середовищі в цілому.

Відповідальність за зловживання процесуальними правами може проявитися у вигляді позбавлення права або його обмеження, покладенні додаткових обов'язків або встановленні певної процесуальної заборони, накладенні процесуального штрафу, покладенні судових витрат незалежно від результатів вирішення спору. В силу дії принципу змагальності сторін, відповідальність за зловживання процесуальними правами направлена на врівноваження в судовому процесі прав та обов'язків всіх учасників справи. Протидія зловживанням

процесуальними правами у сфері судочинства — це сила дисциплінарного впливу, існуюча для того, щоб суди могли виконувати свої суддівські обов'язки. Це право суду впливає із загальних вимог доцільності, і застосовується, оскільки його застосування необхідно для самого існування усіх інших повноважень суду.

Список використаної літератури

1. Долежан В. В. Прокурор і суддя: проблеми взаємовідносин у судовому процесі // Вісник прокуратури. — 2008. — № 2. — С. 38—43.
2. Гальперин М. Л. Ответственность в гражданском судопроизводстве: актуальные вопросы теории и процессуальной политики: монография / М. Л. Гальперин. — М. — Волтерс Клувер, 2011. — 256 с.
3. Зейкан Я. П. Коментар Цивільного процесуального кодексу України. — К. : Юридична практика, 2006. — 560 с.
4. Павлушина А. А. Теория юридического процесса: итоги, проблемы, перспективы развития. — М. : Изд-во «Юрлитформ», 2009. — 472 с.

О. Г. СВИДА,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації
судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного
університету «Одеська юридична академія», доцент*

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЯК ФУНКЦІЇ ПРОКУРАТУРИ НА ПЕРЕХІДНОМУ ЕТАПІ

В Україні продовжується процес вдосконалення системи органів досудового розслідування та реформування прокуратури. Цілом погодимось з думкою В. В. Долежана, що «на сучасному етапі реформування економічної та політико-правової системи України дуже гострим, аж надміру, продовжує залишатись питання перебудови прокурорської системи» [1, с. 873.]. Аналіз законодавства України часів незалежності про прокуратуру дає всі підстави стверджувати, що йде поступове звуження переліку функцій прокуратури. В умовах запровадження Державного бюро розслідувань як нового правоохоронного органу, до підслідності якого відноситиметься здійснення тих кримінальних проваджень, які на сьогодні поки що підслідні слідчим органів прокуратури.

Як відомо, статтею 131¹ Конституції України на прокуратуру покладено: 1) підтримання публічного обвинувачення в суді; 2) організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку; 3) представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом. Відповідно до п. 9 Розділу XV «Перехідні положення» Конституції України «Прокуратура продовжує виконувати відповідно до чинних законів функцію досудового розслідування до початку функціонування органів, яким законом будуть передані відповідні функції, а також функцію нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, — до набрання чинності законом про створення подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій» (пункт 9 розділу XV у редакції Закону України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII).

Водночас, згідно з абзацом 3 пункту 1 розділу X «Прикінцеві положення» Кримінального процесуального кодексу України частина 4 статті 216 цього Кодексу вводиться в дію з дня початку діяльності Державного бюро розслідувань, але не пізніше п'яти років з дня набрання чинності

цим Кодексом, тобто з 20.11.2017. А Пунктом 1 розділу XI «Перехідні положення» Кримінального процесуального кодексу встановлено, що до введення в дію положень частини 4 статті 216 Кодексу повноваження щодо досудового розслідування здійснюють слідчі органів прокуратури, які користуються повноваженнями слідчих, визначеними цим Кодексом, — щодо злочинів, передбачених частиною 4 статті 2016 цього кодексу.

Отже, постає питання, чи можна розглядати положення вказаного пункт 9 Розділу XV «Перехідні положення» Конституції України розглядати як норму прямої дії відносно положень КПК. Відповідь на таке запитання можна отримати, насамперед, через співвідношення таких понять як «принцип верховенства права», «правова держава», «принцип прямої дії норм Конституції», які є взаємопов'язаними.

Відповідно до статті 1 Основного Закону Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. Статтею 8 встановлено, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Норми Конституції України є нормами прямої дії.

Науковцями пряма дія норм Конституції України розглядається у широкому та вузькому розумінні. У широкому — пряма дія поширюється на усі норми Основного Закону [2], у вузькому — пряму дію мають лише ті норми Конституції, які стосуються прав і свобод людини і громадянина. До речі, саме останню позицію відстоює С. П. Головатий у коментарі до ст. 8 Конституції України [3, с. 64—65]. В. О. Лучін, досліджуючи питання щодо прямої дії норм Основного Закону, справедливо вказує, що видання передбаченого Конституцією закону також виступає засобом її безпосередньої реалізації. І хоча наступне втілення конституційної норми відбувається в поєднанні з нормою (нормами) звичайного закону, перш за все повинно йтися про реалізацію самої конституційної норми. Закон не може скасовувати або заміщати пряму дію Конституції [4, с. 67]. Погодимось із думкою Л. І. Летнячина, що Конституційний Суд України схильний розглядати усі норми Конституції України, в тому числі й ті, які присвячені статусу спеціальних суб'єктів — органів публічної влади та їх посадових осіб, специфічних суб'єктів владних повноважень — такими, що мають пряму дію [5, с. 87].

Класичним прикладом такого підходу є посилання на рішення Конституційного Суду України від 19 квітня 2001 р. № 4-рп / 2001 (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання), в якому зазначено, що: «Згідно з частиною третьою статті 8 Конституції України норми Конституції України є нормами прямої дії. Вони застосовуються безпосередньо незалежно від того, чи прийнято на їх розвиток відповідні

закони або інші нормативно-правові акти» (абз. 2 п. 2 мотивувальної частини) [6]. Аналогічні позиція висловлена і в іншому Рішенні Конституційного Суду України від 8 вересня 2016 року № 6-рп/2016 [7]. Цікавою є думка В. А. Пертцик і Л. П. Шмайлова, які вказували, що конституційна норма може бути застосована безпосередньо, крім тих випадків, коли обов'язковість її конкретизації впливає безпосередньо з тексту Конституції [8, с. 9].

Таким чином, можна зробити висновок, що текстуальне тлумачення наведеного вище пункту 9 Розділу XV «Перехідні положення» Конституції України дозволяє прийти до висновку, що здійснення прокуратурою функції досудового розслідування не обмежено у часі, а пов'язано із настанням виключно з настанням юридичного факту — «до початку функціонування органів, яким законом будуть передані відповідні функції», тобто здійснення цієї функції пов'язується із створенням та початком функціонування Державного бюро розслідувань, яке не лише не розпочало своєї діяльності, а й фактично знаходиться на початковому етапі формування.

Отже, виходячи з положень стосовно прямої дії положень Основного Закону, видається закономірною позиція, що слідчі органи прокуратури повинні бути в змозі повноцінно здійснювати досудове розслідування кримінальних проваджень, віднесених до їх підслідності, з можливістю внесення нових кримінальних проваджень до ЄРДР, проте до моменту офіційного початку діяльності Державного бюро розслідувань.

Список використаної літератури

1. Долежан В. В. Концептуальні проблеми визначення функцій прокуратури / В. Долежан // Актуальні проблеми держави і права: Зб. наук. пр. / Одеська нац. юрид. акад. — О. : Юрид. л-ра, 2003. — Вип. 18. — С. 873—879.
2. *Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: В 4 т. / За ред. В. Г. Ротаня.* — К.: Юридична книга; Севастополь: Інститут юридичних досліджень, 2008. — Т. 4. *Методологія тлумачення нормативно-правових актів.* — 848 с.
3. *Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол. В. Я. Тацій (голова редкол.), О. В. Петришин (відпр. секретар), Ю. Г. Барабаш та інш.; Нац. акад. прав. наук України — 2-ге вид., переробл. і допов. — Х.: Право, 2011. — 1128 с.*
4. *Лучин В. О. Конституция Российской Федерации. Проблемы реализации / В. О. Лучин.* — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. — 687 с.
5. *Летнянчин Л. І. Пряма дія норм Конституції України: від принципу — до практичного застосування / Л. І. Летнянчин // Вісник Національної академії правових наук України. — 2017. — № 4 (91) — С. 85—93.*
6. *Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення*

органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання) від 19 квітня 2001 року № 4-рп/2001 // Офіційний вісник України. — 2003. — № 28. — Ст. 1379.

7. *Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини п'ятої статті 21 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (справа про завчасне сповіщення про проведення публічних богослужінь, релігійних обрядів, церемоній та процесій) від 8 вересня 2016 року № 6-рп/2016// Вісник Конституційного суду України. — 2016. — № 6. — С. 140.*

8. *Пертцик В. А. Реализация конституционных норм / В. А. Пертцик, Л. П. Шмайлова // Советское государство и право. — 1979. — № 5. — С. 3—10.*

В. А. СЕЛЕЗНЬОВ,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації
судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного
університету «Одеська юридична академія»*

СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ МЕХАНІЗМ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ: АКТУАЛЬНА ПОТРЕБА ДЕРЖАВОУТВОРЕННЯ УКРАЇНИ

*«Поеднання принципів справедливості та
гуманізму в межах принципу верховенства
права є органічно властивим сучасному
демократичному державному і суспільному
ладу».*

В. В. Долежан

*«Актуальні питання судоустрою
та реформування корпусу суддів»,
Одеса, 2017, с. 11*

Спеціалізація є необхідною умовою ефективної боротьби проти корупції. Для боротьби з цим явищем потрібен комплексний підхід та спеціальні знання і навички у найрізноманітніших галузях, у тому числі юриспруденції, фінансах, економіці, цивільному будівництві, соціальних науках тощо.

Необхідність створення дієвого механізму боротьби з корупцією було визначено і низкою нормативних договорів, серед яких Конвенції ООН проти корупції; Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією, рекомендації Україні з боку міжнародних організацій Стамбульський план дій Організації економічної співпраці та розвитку (ОЕСР) та Групи держав проти корупції (ГРЕКО) [1, с. 125]. Міжнародні антикорупційні конвенції визначають стандарти, котрими такі інституції повинні відповідати, а саме: вони повинні бути незалежними, спеціалізованими та мати достатні ресурси для виконання своїх складних завдань.

Останнім часом бачимо суттєві зміни у законодавстві та структурі державних органів у сфері протидії корупції. Ваговим здобутком стало прийняття низки антикорупційних законодавчих актів, що в свою чергу, об'єктивно зумовлює суттєву інституційно-функціональну трансформацію прокуратури. Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 року впроваджує Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру як складову системи прокуратури України, яку очолить заступник Генерального прокурора України — керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Відповідно до ч. 5 ст. 8 цього Закону на спеціалізовану

антикорупційну прокуратуру як структурний підрозділ Генеральної прокуратури України покладаються такі функції: здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, яке здійснюється Національним антикорупційним бюро України; підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях; представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках передбачених цим Законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями.

Ваговим здобутком у зазначеній сфері стало прийняття Верховною Радою України у жовтні 2014 року низки антикорупційних законодавчих актів, зокрема, Законів України «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про запобігання корупції», «Про засади антикорупційної політики в Україні», «Антикорупційна стратегія на 2014—2017 роки» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів».

До загальної структури Спеціалізованої антикорупційної прокуратури входять центральний апарат і територіальні філії, які розташовуються в тих самих містах, в яких розташовані територіальні управління Національного антикорупційного бюро України, адже як відомо, Антикорупційна прокуратура створюється спеціально для допомоги та нагляду за розслідуваннями детективами новоствореного Антикорупційного бюро.

Зазначений орган тільки починає процес свого формування, тому для всебічного уявлення ефективного функціонування спеціалізованих антикорупційних органів необхідно проаналізувати досвід іноземних держав.

Порівняльний огляд різних моделей спеціалізованих інституцій дозволяє зробити узагальнення, виділивши такі типи: багатоцільові агентства, які мають правоохоронні повноваження та превентивні функції (Незалежна комісія проти корупції Особливого адміністративного району Гонконг); служби боротьби проти корупції в структурі правоохоронних органів (Бельгія — Центральне управління боротьби проти корупції); самостійні профільні антикорупційні інституції (Франція — Центральна служба запобігання корупції). У провідних європейських країнах (Іспанія, Румунія, Хорватія, Бельгія, Норвегія) найбільшого поширення набула друга модель, що передбачає створення автономних спеціалізованих антикорупційних служб у складі поліції або прокуратури.

Так, в Іспанії Спеціальна прокурорська служба з припинення економічних злочинів, пов'язаних із корупцією є спеціалізованим підрозділом у структурі Державної прокурорської служби і має повноваження з розслідування і кримінального переслідування чітко визначеного переліку «справ особливої важливості», що стосуються хабарництва та корупції.

До Служби відряджаються спеціальні прокурори, які здійснюють нагляд за досудовим слідством і підтримують державне обвинувачення в суді, а також спеціалісти й експерти в різних галузях, пов'язаних із сферою діяльності Служби.

У Румунії діє Національний антикорупційний директорат, який є структурним підрозділом Прокурорської служби при Вищому касаційному суді і має повноваження з розслідування та кримінального переслідування справ про корупцію особливої важливості. Прокурори Директорату проводять досудове розслідування, керують та наглядають за досудовим розслідуванням, що проводиться офіцерами судової поліції, можуть здійснювати керівництво та нагляд за технічними заходами, які проводять спеціалісти та експерти в галузі економіки, фінансів тощо, а також підтримують в суді обвинувачення.

Бюро боротьби проти шахрайства в особливо великих розмірах є незалежним органом кримінальної юстиції Великобританії під наглядом Генерального прокурора. До компетенції входить розслідування та кримінальне переслідування випадків шахрайства в особливо великому розмірі, які підривають довіру громадян до діяльності державних та фінансових інституцій. До поля зору потрапляють тільки серйозні злочини, які мають велике суспільне значення. Характерною рисою Бюро є взаємодія спеціалістів з різних галузей знань [2, с. 69, 78, 99].

Таким чином, утворення спеціалізованого антикорупційного механізму функціонування є нагальною потребою сьогодення. Кожна з моделей має свої особливості, переваги і недоліки. Зазначається, що створюючи новий орган, необхідно враховувати національний контекст, культурні, правові особливості кожної країни. Тому наша держава, опираючись на досвід іноземних держав, в першу чергу, повинна враховувати національні особливості. Важливо також врахувати максимальне унеможливлення будь-якого політичного впливу на формування та діяльність антикорупційних органів.

Боротьба із таким негативним явищем як корупція є одним із пріоритетних напрямків державної політики, досягнення якого є запорукою успішної євроінтеграції. Корупція визнається реальною загрозою національній безпеці держави, певною мірою визначає її рівень розвитку. Як зазначає О. Ю. Бусол, існує пряма залежність між економічним рівнем розвитку держави та рівнем корупції в країні — чим вище такий рівень, тим менший рівень корупції [3, с. 13]. Тому досить актуальним і «болючим» постає питання функціонування ефективних спеціалізованих антикорупційних органів.

Дуже актуальним та гострим питанням у зв'язку з цим є формування і діяльність Вищого антикорупційного суду України. Ця спеціалізована судова установа маючи за мету розглядати справи за спеціалізацією, за своїм завданням повинна завершувати піраміду діяльності

спеціалізованих антикорупційних органів в Україні. Це має відноситися не тільки щодо розгляду справ по суті, а і процесуальну взаємодію з НАБУ та САП через слідчих суддів. Це, як приклад, надання санкцій на обшуки, на прослуховування, на обрання запобіжних заходів, тощо.

Список використаної літератури

1. *Титко А. В.* Система спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції — доцільність реформи // *Право*. — 2014. — № 10 — С. 125.
2. *Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції: огляд моделей*. — Париж : Організація економічного співробітництва і розвитку, 2007. — С. 69, 78, 99.
3. *Бусол О. Ю.* Протидія корупційній злочинності в Україні у контексті сучасної антикорупційної стратегії : дис. ... доктора юр. наук : спец. 12.00.08 / О. Ю. Бусол. — Київ, 2015. — С. 13.

О. О. ХРАПЕНКО,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації
судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного
університету «Одеська юридична академія»*

РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: КРОКИ НА ШЛЯХУ ДО ЕВРОІНТЕГРАЦІЇ

Праці відомого вченого, доктора юридичних наук, професора В. В. Долежана мають велику цінність для розвитку юридичної науки в Україні. Перелік наукових інтересів Валентина Володимировича є майже невичерпним. До них відносяться :

1. Проблеми конституційного и законодавчого регулювання судоустрою в Україні;
2. Актуальні питання щодо реформування прокуратури України;
3. Проблеми статусу суддів;
4. Зарубіжний досвід прокурорського нагляду;
5. Розвиток інституту адвокатури та ін.

Проблемам реформування судової системи України В. В. Долежан приділяє велику увагу в своїх наукових роботах. І кожен раз бачення професора щодо даної проблематики визиває цікавість його колег та учнів.

Судова система сьогодні переживає «нове народження». Трансформуються вже давно знайомі та звичні елементи системи. Кроки до реформування були намічені ще у 2015 році і знайшли своє віддзеркалення у Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015—2020 роки [1].

Цікавим є те, що термін «судова влада» не фігурує в назві розділу VIII Конституції України, [2, с. 5]. Її сутність розкривається лише через функції які виконує судова влада. Діючий Закон України «Про судоустрій і статус суддів» також не має даного визначення [2]. Науковцями вже давно виведено «певний алгоритм» щодо розуміння даних термінів. Судову владу ми сприймаємо як одну з гілок влади, правосуддя як функцію реалізації судової влади, а судову систему як сукупність всіх судів, як діють на території України.

Головним призначенням судової влади є розгляд конфліктів, які виникають протягом життя людини, при реалізації її порушених прав. Сутність судової системи — чітко, неупереджено, справедливо, із дотриманням необхідної процедури приймати законні рішення на всій території України. Саме для цього була запроваджена Стратегія реформування

судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015—2020 роки.

Проаналізувавши деякі кроки які вже пройшов законодавець щодо реформування судової системи на шляху до євроінтеграції можна зробити такі висновки:

1. З'явився новий Верховний суд. Шляхом нових тенденцій у відборі суддів, Верховний суд оновився та наповнився «свіжою кров'ю» в обличчях адвокатів та науковців, які стали новими суддями найвищого судового органу;

2. Запровадження Вищого суду з питань інтелектуальної власності та Вищого антикорупційного суду. Не зовсім зрозумілою є позиція законодавця щодо необхідності включення в назву цих судів терміну «Вищі», з урахуванням того що вони розглядатимуть окремі категорії справ як суди першої інстанції;

3. Поступове впровадження адвокатської монополії. Ця новела значно підвищує статус адвокатури та є запорукою покращення надання правничої допомоги.

4. Впровадження електронного судочинства. Сучасні підходи до здійснення судочинства повинні прискорити його здійснення та спростити процедуру доступу до правосуддя.

5. Обов'язковість досудового врегулювання спорів. Такий альтернативний метод по врегулюванню спорів допоможе зменшити навантаження на судову систему.

Наразі реформування судової системи триває, що неодмінно приведе до нових цікавих висновків видатних науковців нашої держави.

Список використаної літератури

1. *Про судоустрій і статус суддів* Верховна Рада України; Закон від 02.06.2016 № 1402-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

2. *Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015—2020 роки* Президент України; Указ, Стратегія від 20.05.2015 № 276/2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>

3. Ківалов С. В., Полянський Ю. Є., Долежан В. В., Бакаєнова Н. М., Свида О. Г. / Реформування судової влади та суміжних інститутів в Україні. — Стаття. — 2015 р. — С. 5—24. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/7350/Kivalov%20Pol%20Dol%20Bak%20Svid%20nauk%20pr17.pdf?sequence=1>

І. А. БУТИРСЬКА,

*кандидат юридичних наук, асистент кафедри правосуддя
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича*

УЧАСТЬ ПРОКУРОРА У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО

Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (далі — Закон про банкрутство) [1] не передбачає участі прокурора у справі про банкрутство, але положення попередньої редакції Господарського процесуального кодексу України (далі — ГПКУ) [2], що діяла до 15 грудня 2017 р., давали на це повне право. Так, попередня редакція ГПКУ визначала прокурора самостійним суб'єктом господарських процесуальних правовідносин — учасником розгляду господарських спорів у суді і включала його до складу осіб, які беруть участь у справі [3, с. 23]. Стаття 18 попередньої редакції ГПКУ визначала склад учасників судового процесу, включаючи до них прокурора, а тому положення ГПКУ в частині правового регулювання учасників справи про банкрутство могли застосовуватись у будь-якому випадку, коли щось не було врегульовано спеціальним Законом про банкрутство. Нова ж редакція ГПКУ, на відміну від попередньої, чітко розмежувала у ст. 41 учасників справ позовного провадження, учасників справ наказного провадження, учасників справ про оскарження рішення третейського суду та про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду та учасників справи про банкрутство, визначивши у ч. 5, що склад останніх визначається Законом про банкрутство. А в Законі про банкрутство про прокурора ні слова.

Ст. ст. 53, 55 нової редакції ГПКУ, які регулюють процесуальні особливості участі прокурора у судовому процесі, по суті регламентують участь прокурора лише у позовному провадженні. Так, ч. 3 ст. 53 ГПКУ визначає, що у визначених законом випадках прокурор звертається до суду з позовною заявою, бере участь у розгляді справ за його позовами, а також може вступити за своєю ініціативою у справу, провадження у якій відкрито за позовом іншої особи, до початку розгляду справи по суті, подає апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. З аналізу наведених положень можна дійти висновку, що прокурор ініціювати справу про банкрутство не може, а може лише вступити у вже розпочату справу, або подати апеляційну чи касаційну скаргу на судові рішення

у справі про банкрутство. З приводу обмежень повноважень прокурора у процесі В. В. Долежан та М. В. Косюта зауважують: «...нас дуже насторожують спроби обмежити повноваження прокурорів як учасників цивільного, господарського та адміністративного процесу у відповідних проектах процесуальних кодексів, виходячи з принципу рівності прав сторін у процесі. При цьому забувають, що, маючи рівні права з іншими учасниками процесу, прокурор має принципово інші обов'язки, оскільки захищає не свої приватні інтереси, а виступає від імені держави і повинен сприяти утвердженню законності, в тому числі і в судовій діяльності» [4, с. 985].

Разом з тим, варто пам'ятати, що господарський суд, який розглядає справу про банкрутство, вирішує всі спори з вимогами до боржника, в рамках справи про банкрутство, як правило, є ще чимало відокремлених проваджень, або так званих «міні-проваджень» — проваджень щодо розгляду вимог до боржника у порядку позовного провадження. Ці вимоги розглядаються за правилами позовного провадження, і там прокурор може діяти у межах ГПКУ.

Щодо справи про банкрутство взагалі, то вважаємо, що прокурор може вступити у будь-яку справу, у тому числі справу про банкрутство, керуючись ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» [5]. У порівнянні з іншими категоріями справ, прокурори рідко беруть участь у справах про банкрутство. Як правило, вони вступають у процес, якщо справа про банкрутство порушується податковим органом чи іншим уповноваженим державним органом, якщо банкрутом визнається державне підприємство або підприємство, де більше 25 % статутного капіталу — частка держави, якщо справа соціально важлива, а також якщо постає питання про визнання грошових вимог [6, с. 244]. Основним завданнями участі прокурора у справі про банкрутство мають стати виявлення ознак фіктивного банкрутства, контроль за дотриманням податкового законодавства, щоб захистити державні інтереси в частині наповнення держбюджету. Також участь прокурора є необхідною для захисту інтересів вкладників банків у справах про банкрутство останніх. У випадку визнання боржника банкрутом прокурор у процесі повинен здійснювати нагляд за дотриманням трудових прав працівників, особливо пільговиків.

Справи про банкрутство суттєво відрізняються від справ позовного провадження. У зв'язку з цим прокурори не завжди ефективно захищають інтереси держави через складність застосування Закону про банкрутство. Провадження у справі про банкрутство, яке можна назвати «процес у процесі», вимагає поглиблених знань та навичок у господарському праві та процесі, тому необхідною є підготовка спеціалістів в обласних прокуратурах, які б приймали участь виключно у справах про банкрутство. Не зважаючи на те, що нова редакція ГПКУ та норми Закону про банкрутство прямо не передбачають участі прокурора

у справі про банкрутство, останній може брати участь у справі про неспроможність на підставі Закону України «Про прокуратуру». Даного закону, на нашу думку, цілком достатньо для обґрунтування підстав для участі прокурора у справі про банкрутство.

Список використаної літератури

1. *Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом* : Закон України від 14.05.1992 р. № 2343-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 31. Ст. 440.
2. *Господарський процесуальний кодекс України* : Закон України від 06 листопада 1991 р. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 6. Ст. 56.
3. *Руденко М. В.* Прокурор у господарському судочинстві: Навчальний посібник. К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 380 с.
4. *Долежан В. В., Косюта М. В.* Перспективи розвитку прокуратури України як системи органів правозахисту. 2004. Вип. 22. С. 983—988.
5. *Про прокуратуру* : Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 2—3. Ст. 12.
6. *Нецька Л. С.* Проблемні питання процесуальної участі прокурора у справах про банкрутство. Вісник академії адвокатури України. 2011. № 2. С. 243—245.

О. В. КУРГАНСЬКИЙ,
*ст. викладач кафедри організації судових, правоохоронних
органів та адвокатури Національного університету
«Одеська юридична академія»*

ДО ПИТАННЯ ЩОДО СУДДІВСЬКОГО ВРЯДУВАННЯ

Сучасний етап судово-правової реформи значним чином пов'язаний з прийняттям змін до Конституції України та нового Закону України «Про судоустрій та статус суддів». Саме вищевказаний закон приніс низку нових термінів та визначень. Досить цікавим, з огляду на його значення, став термін «суддівське врядування». В ч. 1. ст. 92 Закону Вища кваліфікаційна комісія суддів України визначається як державний орган суддівського врядування, який на постійній основі діє у системі правосуддя України [1, ст. 92]. Розвиваючи застосування терміну «суддівське врядування» парламент вже 21.12.2016 року приймає Закон України «Про Вищу раду правосуддя», де Вища рада правосуддя визначається як колегіальний, незалежний конституційний орган державної влади та суддівського врядування, який діє в Україні на постійній основі для забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування доброчесного та високопрофесійного корпусу суддів, дотримання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів. Тобто, зважаючи на зміст вказаних статей та повноваження означених органів, можна визначити, що цільовим призначенням суддівського врядування є створення та забезпечення для органів судової влади таких умов функціонування, при яких діяльність суду буде прозорою, правосуддя — справедливим та відповідним нормам Конституції України і законам, а судді як людський субстрат судової влади — відповідати високим вимогам професійної підготовки та доброчесності. Паралельно використовується термін «суддівське самоврядування», діяльність якого, відповідно до ст. 130¹ Конституції України та ст. 126 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» орієнтована на захист професійних інтересів суддів та вирішення питань внутрішньої діяльності судів. Зважаючи на викладене, можна зробити висновки щодо розмежування понять «суддівське врядування» та «суддівське самоврядування» не лише на термінологічному рівні, але й з урахуванням розбіжностей у функціональному призначенні та цілях, які переслідуються в процесі реалізації. Якщо суддівське самоврядування не

є новелою для текстів нормативних актів в Україні, то намагання ввести в обіг визначення суддівського врядування є досить новими та цікавими.

Сам термін «врядування», без демонстрації зв'язку з судом, суддями та судовою владою є досить спірним та остаточно не знайшов свого остаточного загально визнаного значення. Тлумачні словники по-різному визначають зміст та значення даного терміну: існує трактування даного терміну як застарілого аналогу до «орган правління» або дій з розпорядження чи виконання службових обов'язків[3, с. 484]. Але на сучасному етапі термін врядування частіше стає питанням дискусій в теорії управління. Проблемність виникає з урахуванням досвіду англійських країн, де одночасно існують два терміни, government– урядового управління та governance — публічного (суспільного) управління, у якому задіяні усі зацікавлені сторони[4, с. 488].

В обох випадках, чи то при розумінні врядування як управління в чистому вигляді, або при застосуванні другого підходу, коли «врядування» стає близьким до терміну «самоврядування» існує проблема забезпечення незалежності судів та суду при здійсненні правосуддя. За обох розумінь терміну виникає питання, чи зможе суд бути незалежним при відправленні правосуддя, бути безстороннім, здійснювати правосуддя на основі Конституції і законів України та на засадах верховенства права. Може виникнути логічне запитання, в чому ж вбачається проблемність будь-якого застосування терміну врядування стосовно діяльності судів та суддів.

Споріднення з самоврядуванням може привести до розмиття самого терміну самоврядування, відходу від тих цілей суддівського самоврядування, які закріплені в Конституції України та Законі України «Про судоустрій та статус суддів», де акцентується увага на захисті професійних інтересів суддів та вирішенні питань саме внутрішньої діяльності.

Інший підхід вбачається близьким до термінів «судове управління» або «організаційне керівництво судами», які були панівними в окремі періоди радянської доби, концентруючи владні повноваження поперемінно то в органах виконавчої влади, то у вищестоячих судах. Накопичення таких повноважень в органах виконавчої влади вело до трансформації з організаційно-управлінського характеру в процесуально-правовий, що надавало можливість втручатися в здійснення судами правосуддя. Подібна ситуація була характерна для часів сталінської доби. У той же час поєднання в вищестоящому суді процесуальних та організаційно-управлінських функцій призводило до зниження ефективності судового нагляду і ще до більшої залежності від радянських органів в питаннях фінансування і матеріально — технічного забезпечення судів. Така модель судового управління була характерна для 1960-х рр. [5].

Сучасна модель суддівського врядування має відповідати демократичним принципам організації та функціонування судової влади в Україні. Тому повернення до засобів організації діяльності судів, які були характерними для радянського періоду історії вбачається неприпустимим. Але й існуюча модель, навіть після реформування, характеризується певними недоліками. Свого часу В. В. Долежан зауважував, що склалася ситуація, коли ці процеси (формування складу професійних суддів і притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів), однакові за своєю спрямованістю, виявилися штучно поділеними між ВККС України і ВРЮ. Окремі питання послідовно розглядаються спочатку ВККС, а потім передаються на розгляд ВРЮ. Виникає дублювання і перетинання повноважень, що не сприяє раціональному вирішенню проблем оптимізації статусу суддів України [6, с. 65]. Слід знову звернути увагу, що законодавець з мінімальним розбіжностями вважає обидва органи, і ВРП і ВККС України органами суддівського врядування, що не приносить єдності до розуміння даного терміну, що потребує подальшого наукового розроблення.

Список використаної літератури

1. *Словник української мови*. В 11 т. — Київ : Наукова думка.
2. *Про судоустрій і статус суддів* // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 31, ст. 545 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
3. *Енциклопедія державного управління у 8-ми томах*. Том 8: Публічне врядування / наук. ред. колегія: В. С. Загорський (голова), С. О. Телешун (співголова) та ін. — Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. — 630 с.
4. *Абдулин Р. С. Судебное управление как структурно-функциональный элемент в системе советского государственного управления* // Genesis: исторические исследования. — 2014. — № 3. — С. 16—36. DOI: 10.7256/2306-420X.2014.3.11044. URL: http://e-notabene.ru/hr/article_11044.html
5. *Долежан В. В. Юрисдикційна діяльність Вищої ради юстиції та шляхи її удосконалення* / В. В. Долежан // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія» : в... т. / голов. ред. С. В. Ківалов ; відп. за вип. В. М. Др'омін. — Одеса : Юрид. л-ра, Т. 11. — 2012. — С. 56—66

Л. П. НЕСТЕРЧУК,

старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ В РАМКАХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Першочергове поточне завдання прокуратури в Україні — повернення довіри громадян. С. Мірошниченко вказує, що княжа доба, гетьманське правління, литовське лицарство, польська шляхта, російська імперія, країна Рад і незалежна Україна — все це наші українські історичні етапи становлення державності, тому Україна заслуговує на власні стандарти [1, с. 76]. Європейські обов'язкові чинники задля набуття Україною членства в Європейському Союзі вимагають високого рівня забезпечення прав і свобод людини прокуратурою.

Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» № 1401-VIII від 2 червня 2016 року Конституцію України доповнено статтею 131-1 згідно із вказаним Законом [2], відповідно до якої прокуратура здійснює функцію представництва інтересів держави в суді у виняткових випадках і в порядку, що унормований Законом України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року [3]. Проте у подальшому прокуратура діятиме відповідно до вимог ст. 131-1 Конституції України та пункту 9 розділу XV «Перехідні положення» і не має здійснювати функцію представництва інтересів громадянина в суді, як це відбувалося до 30 вересня 2016 року. До зазначеного терміну органи прокуратури, відповідно до ст. 121 Конституції України (в редакції від 02.03.2014), забезпечували представництво інтересів громадянина та держави у суді, яке полягало у здійсненні прокурором від імені держави процесуальних та інших дій, спрямованих на захист державних інтересів, прав та свобод громадянина у випадках, визначених законом. Однак, наразі вказану ст. 121 Основного Закону держави вилучено.

Однак це не позбавляє права особи звернутися з заявою про надання безоплатної вторинної правової допомоги до центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги у порядку, передбаченому Законом України «Про безоплатну правову допомогу» № 3460-VI від 02.06.2011, звернутись за кваліфікованою правовою допомогою до адвоката або самостійно захищати свої права та інтереси в суді [4]. Наприклад, відтепер особа яка вважає, що її права, передбачені, наприклад, законодавством про працю порушені, має звернутись до Мінсоцполітики (або

його територіального органу) із відповідною заявою та вимагати здійснення ним контролюючих функцій.

Разом з цим, відповідно до ст. 23 Закону, прокурор «виключно з метою встановлення наявності підстав для представництва інтересів держави в суді у випадку, якщо такий захист не здійснює або неналежним чином здійснює суб'єкт владних повноважень», має право: витребувати, ознайомлюватися та отримувати копії документів, усні або письмові пояснення і матеріалів органів державної влади, місцевого самоврядування, державних та комунальних підприємств, установ і організацій, тощо, що знаходяться у цих суб'єктів, у порядку, визначеному законом. Суспільний інтерес, нездатність особи самотужки захистити свої права та свободи є правовою підставою для самостійного втручання прокуратури, тобто без заздальгідь поданої заяви або скарги, що визначається цілісним комплексом соціально економічних, політичних, ідеологічних і правових факторів, а в кінцевому підсумку — режимом влади [5, с. 137—141].

Важливим є те, що прокурор здійснює представництво інтересів громадянина або держави в суді виключно після підтвердження судом підстав для представництва. Здійснення представництва інтересів громадянина або держави в суді пов'язане з корупційними правопорушеннями, що віднесено до основної функції спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

У державах західної частини Європейського континенту (Австрія, Болгарія, Греція, Італія, Німеччина, Угорщина, Франція) та в Україні прокуратури мають у тій чи іншій мірі повноваження у вказаній сфері, які згідно з Висновками № 2 та № 3 (2008) Консультативної ради європейських прокурорів є цілком припустимими у демократичній державі [6].

Прокуратура в період становлення демократичного режиму й правової держави має компенсувати своєю діяльністю недостатню розвиненість інститутів громадянського суспільства, зазначає В. Кравчук [7, с. 9]. Неможливо раптово підлаштувати прокуратуру під європейські стандарти, до них необхідно прийти поступово, шляхом послідовного вдосконалення її діяльності й поміркованих, динамічних змін. Є. Попович вважає, що у реформуванні прокуратури мають стати не кількісні, а якісні зміни, сутність яких полягатиме у підвищенні прозорості та демократизації діяльності прокуратури [8, с. 298].

Слід погодитись з В. В. Долежаном, який стверджує, що в історичному контексті зазначена функція була похідною від функції нагляду за додержанням і застосуванням законів в Україні і її фактична ліквідація неминуче послабила можливості судово-прокурорського представництва, що зроблено під впливом структур Ради Європи [9, с. 116].

Значною мірою сучасна прокуратура надає публічні послуги із захисту прав і законних інтересів осіб. Ефективність цих послуг залежить від управлінських, інституційних, інформаційних і технологічних аспектів.

Законодавець пішов шляхом звужування змісту окремих функцій та процедурно ускладнив здійснення цієї функції. Якщо конституційне формулювання щодо представництва інтересів громадянина у Законі інтeрпретоване як представництво інтересів особи, то подібного не зроблено щодо представництва інтересів самоврядних одиниць. Між тим саме ці публічні інтереси внаслідок суттєвих недоліків муніципального законодавства є найбільш незахищеними.

Отже, одним з напрямів реформування прокуратури, є змістовне удосконалення прокурорської влади, досягнення ефективності прокурорської діяльності у сфері захисту прав і свобод людини та громадянина. Адже основним користувачем прокурорських послуг поза межами кримінального судочинства є людина.

Список використаної літератури

1. Мірошниченко С. С. Євроінтеграційні кроки української прокуратури: погляд на проблему // Право України. — 2008. — № 5. — С. 73—77.

2. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Законом України № 1401-VIII від 2 червня 2016 року // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 28, ст. 532

3. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 року // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015 р., / № 2—3 /, стор. 54, стаття 12

4. Про безоплатну правову допомогу: Закон України № 3460-VI від 02.06.2011// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2011 р., № 51, стор. 2136, ст. 577.

5. Кравчук В. М. Прокуратура України та європейська інтеграція / Порівняльне кримінальне право, судоустрій, правоохоронні органи // Українсько-грецький міжнародний науковий юридичний журнал «Порівняльно-правові дослідження», 2009, № 1 — С. 137—141

6. Роль прокуратури за межами сфери кримінального права: висновок № 3 (2008) Консультативної ради європейських прокурорів прийнятий на 3-му пленарному засіданні (Страсбург, 15—17 жовтня 2008 року) // Генеральна прокуратура України / Офіційний інтернет-портал / Режим доступу: <http://www.gr.gov.ua>

7. Кравчук В. М. Прокуратура України як орган державної влади: інституційно-правовий аспект: автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.10 «Судоустрій; прокуратура та адвокатура» / В. М. Кравчук. — К., 2012. — 20 с.

8. Попович Є. М. Шляхи розвитку прокуратури України / Є. М. Попович. — Х. : Торнадо, 2009. — 352 с.

9. Долежан В. В. Судово-представницька функція прокуратури: перспективи збереження і розвитку / В. В. Долежан // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М. В. Афанасьєва. — Одеса: Юридична література, 2016. — С. 116—118.

І. О. КІСЛИЦИНА,
*асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів
та адвокатури Національного університету
«Одеська юридична академія»*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДТРИМАННЯ ПРОКУРОРОМ ПУБЛІЧНОГО ОБВИНУВАННЯ В СУДІ

Удосконалення функцій прокуратури, що відбувається в Україні останніми роками в рамках судово-правової реформи, спрямовано на гармонізацію українського законодавства із законодавством Європейських країн. Підтримання публічного (державного) обвинувачення є важливою функцією прокуратури, недоліки правового регулювання в даній сфері викликають практичні проблеми при виконанні прокурорами цієї функції.

Важливим питанням є формулювання назви цієї функції. Так, у ст. 131-1 Конституції України зазначається, що на прокуратуру покладається функція підтримання публічного обвинувачення [1]. Натомість в законі України «Про прокуратуру» міститься інша назва цієї функції — «підтримання публічного обвинувачення» [2].

Як підкреслює В. В. Долежан, у Конституції України підтримання публічного обвинувачення в суді постановлено на перше місце серед інших функцій прокуратури, що певною мірою відображає підходи Європейського співтовариства до ролі прокурора, який передусім розглядається як публічний обвинувач у системі кримінального судочинства [3, с. 30].

Серед науковців популярною є точка зору, яку підтримуємо і ми, про те, що поняття «публічне обвинувачення» є ширшим за поняття «державне обвинувачення», адже в такому випадку прокурор виступає у суді не тільки від імені держави, але і від усього суспільства і в його інтересах. Прокурор в такому випадку захищає інтереси суспільства в цілому і інтереси кожної людини, а не тільки державні інтереси. Слід підкреслити, що держава, в якій інтереси громадян не стоять вище за все, не може вважатись правовою, соціальною і демократичною, якою себе декларує Україна.

Крім того, у міжнародних актах зазвичай використовується термін «публічне обвинувачення», тому цілком логічним здається формулювання однієї із функцій прокуратури як «підтримання публічного обвинувачення», в тому вигляді, як це закріплено у Конституції України.

Досліджуючи таку функцію прокуратури, В. В. Долежан справедливо зазначає, що термін «державне обвинувачення» використовується у таких значеннях: а) формула обвинувачення, теза про винність особи у вчиненні злочину, спроба спростувати презумпцію невинуватості стосовно особи, якій пред'явлено обвинувачення; б) діяльність, спрямована на встановлення складу злочину у діянні особи; в) процесуальний документ (обвинувальний висновок, постанова про зміну обвинувачення); г) функція прокуратури [4, с. 10].

Прокурор, який підтримує обвинувачення, є публічною особою, саме тому важливе значення має добір кадрів на ці посади, навчання й виховання прокурорського працівника як державного обвинувача необхідно здійснювати в процесі його практичної діяльності [5, с. 35—37].

Підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді є важливим аспектом діяльності прокурора-обвинувача. Саме тому, велике значення для реалізації прокурором обвинувальної функції має належна підготовка прокурора до підтримання публічного обвинувачення. На жаль, як свідчить практика, іноді прокурори не готуються належним чином до судового розгляду та підтримання публічного обвинувачення, і наслідком такого недбалого ставлення можуть бути відмова прокурора від підтримання обвинувачення, винесення судом оправдовувально-го вироку, тощо.

Розглядаючи питання підготовки прокурора до підтримання публічного обвинувачення, І. В. Рогатюк підкреслює, що підготовка прокурора до підтримання публічного обвинувачення в суді передбачає: аналіз інформації, отриманої під час вивчення кримінального провадження; визначення кола та послідовності питань, які підлягають з'ясуванню під час розгляду в суді; планування судових дій, спрямованих на збирання й перевірку доказів, що підтверджують версію обвинувачення; розроблення тактики підтримання публічного обвинувачення [6, с. 88]. Прокурор обов'язково повинен під час підготовки до судового розгляду ретельно вивчити норми матеріального і процесуального законодавства, судову практику, в тому числі практику Європейського Суду з прав людини.

Прокурор-публічний обвинувач повинен займати активну позицію у судовому процесі: заявляти клопотання, задавати питання свідкам і всіма законними способами підтверджувати свою позицію у справі. Крім того, із мотивів процесуальної економії прокурор, у можливих випадках, повинен ініціювати укладення угоди про визнання винуватості, в тому числі під час судового розгляду.

Можна зробити висновок, що прокурор під час підтримання публічного обвинувачення, має використовувати всі законні способи для доведення своєї позиції у справі як державного обвинувача, від його позиції і активних дій під час змагального процесу залежить результат вирішення справи і притягнення винного до відповідальності.

Список використаної літератури

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. ст. 141.
2. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 р. Відомості Верховної Ради України від 16.01.2015/ № 2—3 / . с. 54. с. 12. 3. Долежан В. Деякі проблеми і перспективи розвитку інституту державного обвинувачення / В. Долежан // Прокуратура України: історія, сьогодення та перспективи : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 25 листопада 2011 року) / редкол.: Ю. М. Дьомін та ін. — К. : Національна академія прокуратури України, 2012. — С. 30—34.
4. Підтримання державного обвинувачення: навч.-метод. посібник за ред. Ю. Є. Полянського; авт. кол.: В. В. Долежан, Д. М. Притика, М. В. Косюта та ін. Одеса: Фенікс. — 2012. — 81 с.
5. Сухонос В. В. Организационно-правовые проблемы кадрового обеспечения органов прокуратуры / В. В. Сухонос, И. Е. Марочкин, В. В. Богуцкий. — Сумы: Слобожанщина, 2000. — 220 с. 35—37.
6. Рогатюк І. В. Підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді: процесуальна тактика в нестандартних умовах / І. В. Рогатюк / Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ 2017. № 1 (13). С. 87—98.

В. В. ВЛАДИШЕВСЬКА,
*асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів
та адвокатури Національного університету
«Одеська юридична академія»*

АДВОКАТ-ЗАХИСНИК ТА ПРОКУРОР-ОБВИНУВАЧ: ЕТИКА ВЗАЄМОВІДНОСИН У СУДІ

Серед взаємовідносин, що складаються між суб'єктами кримінально-процесуальної діяльності, особливий інтерес представляють відносини між адвокатом-захисником та прокурором-державним обвинувачем. В основі цих відносин лежить беззаперечний факт: що при різних процесуальних функціях захисник і обвинувач служать одній спільній справі — надають допомогу в здійсненні правосуддя та у встановленні істини у справі.

Розбіжності в позиціях між захисником і прокурором у конкретному кримінальному провадженні — це не виняток, а звичайне явище, яке обумовлене розходженням виконуваних ними процесуальних функцій. Варто зауважити, що відносини між ними будуються на суворому дотриманні, наданих кожному прав і покладених обов'язків, закріплених у низці нормативно-правових актів. Зокрема, до таких актів можна віднести Конституцію України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Закон України «Про прокуратуру», Правила адвокатської етики, Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури.

У юридичній науці існує чимало визначень, що слід розуміти під етикою професійних суб'єктів кримінального судочинства. Доволі красномовно й вдало це поняття описав І. М. Козьяков: «Це відгалуження юридичної етики, вчення про сприйняття і втілення норм моралі в умовах специфічної діяльності суддів, прокурорів, слідчих, адвокатів, про дотримання моральних принципів у розслідуванні та розв'язанні різних судових справ» [1, с. 40].

Правила адвокатської етики та Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури зобов'язують адвокатів і прокурорів у судовому процесі дотримуватися взаємоповаги, усвідомлюючи важливість спільних завдань щодо утвердження в суспільстві верховенства права та законності. У взаємовідносинах між собою та іншими учасниками судового процесу дотримуватися ділового стилю спілкування, бути стриманими, коректними, тактовними. Реагувати на неправильні дії або

вислови осіб, які беруть участь в судовому засіданні, лише у формах, передбачених законом (заяв, клопотань, скарг тощо).

Перебуваючи у судовому засіданні, адвокат та прокурор мають бути стриманими один до одного та не демонструвати перед присутніми свої емоції або негативне ставлення. Також вказані учасники процесу не повинні допускати образливих реплік, утримуватися від поведінки або будь-яких дій чи висловлювань, що можуть призвести до виникнення конфліктних ситуацій під час розгляду справи, а навпаки — поводитися гідно і коректно, тим самим не проявляючи неповагу до суду. Учасники судового процесу повинні постійно дбати про свою етичну поведінку в суді, формувати такі якості, як самоконтроль, тактовність, емоційну спрямованість, дисциплінованість.

Взаємовідносини між адвокатом-захисником та прокурором-обвинувачем у судовому процесі повинні відповідати високим стандартам професійної поведінки з метою зміцнення довіри та поваги у громадянського суспільства до правосуддя.

З огляду на вищезазначене, слід погодитись із позицією В. В. Долежана щодо доцільності внесення доповнень до Правил адвокатської етики.

Зокрема, внести зміни до ст. 43 Правил адвокатської етики, виклавши її в такій редакції: «Дотримуватись принципу незалежності та пріоритетності інтересів клієнта при виконанні своїх обов'язків як захисника і представника, адвокат має бути наполегливим і принциповим у відстоюванні інтересів клієнта у процесі досудового розслідування і в суді, не поступатись його інтересам в інтересах збереження приязних стосунків з органами розслідування, органами прокуратури і суддями...» і далі за текстом[2, с. 426—428].

Список використаної літератури

1. *Основи професійної етики та поведінки прокурорів* / за заг. ред. І. М. Козькова. — С. 40.
2. *Долежан В. В. Проблеми гармонізації відносин між адвокатом-захисником і прокурором-обвинувачем у судовому процесі* / Долежан В.В. // *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Одеса, 10 листопада 2017 р.) / відп. ред. Н. М. Бакаянова, Є. С. Хижняк. — Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. — 792 с.

*М. О. ДЕМЕНЧУК,
асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів
та адвокатури Національного університету
«Одеська юридична академія»*

ДО ПИТАННЯ ОПТИМІЗАЦІЇ СИСТЕМИ СУДОУСТРОЮ УКРАЇНИ

Система судоустрою України за останні декілька років зазнала суттєвих змін. Головну роль у цьому процесі відіграло створення нового Верховного Суду, який розпочав свою діяльність 15.12.2017 р. Проте процес реформування не завершено.

Як відзначив Президент України П. Порошенко, наступним його етапом має стати створення окружних судів задля наближення судів і правосуддя до людей. Голова держави звернув увагу, що в країні більше не може бути районів без судів і судів без суддів. У якості підтвердження цієї тези наводимо точку зору адвоката Т. Ющенко, яка вважає, що в деяких районах не вистачає суддів для відправлення правосуддя (коли у судах працює один суддя, апарат суду і відсутня можливість створення колегії для розгляду складних кримінальних проваджень) [1]. З метою подолання цієї проблеми Президент України 29.12.2017 р. підписав ряд указів щодо реорганізації місцевих та апеляційних судів (№ 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455).

На нашу думку, досліджуючи проблематику цього питання варто звернути увагу на реалізацію принципу територіальності. Як відзначають Н. Бакаянова та В. Долежан, цей принцип передбачує, що юрисдикція того або іншого суду поширюється на одну або декілька адміністративно-територіальних одиниць, а юрисдикція Верховного Суду — на всю територію України [3, с. 457].

Ми погоджуємося із зауваженням В. Долежана, що одним із завдань досконалої структури судів є забезпечення належних умов для звернення громадян та юридичних осіб до суду по цивільних, господарських, кримінальних, адміністративних справах, справах про адміністративні порушення [2, с. 1]. Проте утворення окружних судів може призвести до протилежної ситуації.

Хоча в Одесі кількість судів залишилась незмінною (ліквідовані Київський, Малиновський, Приморський та Суворовський районні суди міста Одеси замінили Перший, Другий, Третій та Четвертий окружні суду з розташуванням у відповідному районі міста), у більшості міст їх кількість суттєво зменшилась: у Харкові ліквідовано дев'ять районних судів

та створено п'ять окружних судів, у Львові шість районних судів ліквідовано та три окружних суди утворено. У зв'язку з цим потребує значної уваги питання щодо доступності судів для населення.

Голова Юр'ївського районного суду Дніпропетровської області К. Гордієнко з цього приводу відзначив, що оптимізація системи судів призведе до суттєвого обмеження доступу громадян до правосуддя. Особливу увагу суддя звертає на сільські райони, мешканці яких через значну відстань до окружного суду, відсутність належного транспортного сполучення, підключення до мережі Інтернет, незадовільного стану поштового сполучення більше за інших відчують перешкоди у реалізації конституційного права на захист своїх прав судом [4].

Погоджуємося з точкою зору К. Гордієнко та відзначаємо на необхідність певного часу, для того, щоб можна було зробити обґрунтовані висновки.

Список використаної літератури

1. Порошенко замінив місцеві суди окружними // Українська правда [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://goo.gl/3cjRdv>

2. Бакаянова Н. М., Долежан В. В. Судебная власть (п. 8.1) // Одесская школа права. Введение в украинское право / С. В. Кивалов, Н. В. Анищук, Т. А. Остапенко и др. ; под общ. ред. С. В. Кивалова ; отв. ред. М. В. Афанасьева ; сост. Ю. Д. Батан; МОН Украины, НУ ОЮА. — 3-е изд., перераб. и доп. — Одесса : Юридична література, 2016. — 504 с.

3. Долежан В. В. Судова реформа і раціоналізація судової системи України / В. В. Долежан // Наукові праці Одеської національної юридичної академії. 2002— . . : Т. 10. 2011. — 448 с. — С. 101—112.

4. Нова карта судів України: чи буде обмежений доступ до правосуддя? // Судова влада України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://goo.gl/QeUZgt>

О. О. КАДЕНКО,
*аспірант кафедри організації судових, правоохоронних
органів та адвокатури Національного університету
«Одеська національна академія», адвокат,
член Ради адвокатів України*

АДВОКАТУРА ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ

Помітною тенденцією останніх десятиріч є криза адвокатури. Переосмислення її ролі і місця у суспільстві відбувається як на теоретичному, так і на практичному рівні. Як зазначає Н. М. Бакаєнова, на наших очах відбувається перехід до надання правової допомоги в режимі онлайн, участі адвокатів у розгляді справ при здійсненні електронного правосуддя, яке набуває дедалі більшого поширення. Помітними є зміни організаційних форм адвокатської практики, коли адвокати діють не у складі адвокатських об'єднань, а юридичних фірм чи великих корпорацій разом з економістами, аудиторами. Доволі інтенсивно розвиваються медіація та позасудові способи вирішення спорів, у зв'язку з чим розширюється участь адвокатів й у медіації. До напрямів адвокатської діяльності пропонується включити фідуціарну діяльність та діяльність ескроу-агентів, що обґрунтовується, зокрема, вимогами часу та потребами клієнтів [1, 23].

Такі тенденції, на наш погляд, свідчать про трансформацію інституту адвокатури, як суто соціального інституту, у бік підприємницького утворення. Зазначене потребує додаткової наукової уваги до інституту адвокатури саме як інституту громадянського суспільства.

Поняття соціальний інститут є ключовим при дослідженні суспільних процесів, особливо у період трансформацій таких інститутів [2, с. 35].

Проте, слід зазначити, що у юридичній літературі висловлюється й точка зору, що адвокатура не є соціальним інститутом. Так, на думку В. В. Долежана викликає сумнів правомірність визначення адвокатури як професійного правозахисного інституту: «Навряд чи об'єднання людей, навіть у масштабі держави, можна назвати інститутом, знов таки через багатозначущість цього терміну. Краще зазначити: «Адвокатура України — недержавна самоврядна правозахисна корпорація» [3, с. 30].

Розділяючи думку про те, що корпоративне об'єднання адвокатів не є інститутом, водночас вважаємо, що поняття адвокатури значно ширше за професійно об'єднане співтовариство і в широкому розумінні та

за функціональним критерієм адвокатура є інститутом, що має конституційно визначене соціальне призначення. Тобто, при дослідженні адвокатури слід брати за основу розуміння соціальних інститутів як функціоналів, здатних налагоджувати життя суспільства у спосіб задоволення його певних потреб [4, с. 12] та визначати їх як сукупність різноманітних форм організації та регулювання соціальних відносин, спеціальних закладів, організацій, установ, системи норм, соціальних ролей, що забезпечують реалізацію функцій, необхідних для існування й розвитку як соціальних спільностей, так і всього суспільства загалом [5, с. 12]. Отже, основною характеристикою будь-якого соціального інституту є його здатність задовольняти певні потреби суспільства, навколо яких такий інституту і виник.

Конституція України у статті 131-2 визначила мету і зміст діяльності адвокатури — надання професійної правничої допомоги [6]. У частині 1 статті 2 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» також визначено, що адвокатура України — недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом [7]. Те, що саме надання правничої (правової) допомоги є основною функцією та метою функціонування інституту адвокатури відзначають і науковці [1, с. 127].

Таким чином, функціональною основою інституту адвокатури є надання професійної правничої (правової) допомоги, а соціальною основою — забезпечення суспільної потреби в отриманні такої допомоги.

Ані чинний закон «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», ані будь-які попередні акти законодавства ніколи не визначали метою функціонування інституту адвокатури отримання ним прибутку. Зазначене не означає, що діяльність адвокатів, як індивідуумів, які складають цей інститут, є альтруїстичною. Про це свідчить і виключно оплатний характер договору про надання правової допомоги, передбачений профільним законом, і визначення цим же законом спеціального виду платні адвокатам за виконувану ними роботу — гонорару. Проте право адвокатів, як суб'єктів професійної діяльності, на оплату праці, не може визначати чи тим більше підмінювати призначення адвокатури як соціального інституту.

Отже, адвокатура в Україні на сучасному етапі залишається соціальним інститутом, що обумовлено як її конституційним статусом та законодавчим визначенням, так і суспільною потребою у правозахисті. Виконання цим інститутом суто підприємницьких функцій протиречить його правовій та соціальній природі, а також історичним традиціям функціонування, що має бути враховано при зміні законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність.

Список використаної літератури

1. *Бакаянова Н. М.* Функціональні і організаційні основи адвокатури України: дис.доктора юрид. наук : 12.00.19. Одеса, 2017. 486 с.
2. *Полисаєв О. В.* Соціальні інститути перехідних суспільств [Електронний ресурс] / О. В. Полисаєв // Наукові записки НаУКМА. 2016. Том 186. Політичні науки. URL://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10297/Polysaiev_Sotsialni_instytuty_perekhidnykh.pdf.
3. *Долежан В. В.* Перспективи розвитку самоврядування в адвокатурі України / співавт. Ю. Полянський // Вісник прокуратури. — 2007. — № 6. — С. 45—51.
4. *Войтович С. О.* Соціальні інститути суспільства : рід, влада, власність / С. О. Войтович– К. : НАН України, Інститут соціології, 1998. — 120 с.
5. *Литовченко І. В.* Інституційна природа суспільства: соціально-філософський аналіз [Електронний ресурс] І. В. Литовченко // URL://www.apfs.in.ua/v9_2015/18.pdf
6. *Конституція України* [Електронний ресурс] : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. — URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
7. *Про адвокатуру та адвокатську діяльність* [Електронний ресурс] : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>

А. В. ПИТОМЕЦЬ,
*аспірант кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури Національного
університету «Одеська юридична академія», адвокат*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА-ЗАХИСНИКА НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Відповідно до частини 3 статті 19 закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» захист адвокатом прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого та інших осіб являється окремим видом адвокатської діяльності, а відповідно до Конституції України та Кримінального процесуального кодексу (далі — КПК) однією з основоположних прав.

Досудове розслідування за новим КПК розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань і не передбачає права на оскарження реєстрації кримінальної справи. Проте можна ініціювати припинення кримінального провадження і ця місія покладається на адвоката. Загалом, логіка нового КПК підштовхує захисника, підозрюваного, обвинуваченого до вирішення проблем захисту безпосередньо у суді. Таким чином, будь-яка особа може бути піддана кримінальному переслідуванню без можливості його оскаржити у суді на стадії досудового слідства, якщо не вдасться довести правомірність оскарження в порядку ст. 303 КПК. Для того щоб «розправитись» з людиною, знищити її бізнес, нейтралізувати перед виборами, досить включити процедуру кримінального переслідування. І новий КПК цю можливість надає, знявши такий запобіжник, як оскарження порушення кримінальної справи. Відповідно до ч. 2 ст. 283 КПК прокурор зобов'язаний у найкоротший строк після повідомлення особі про підозру закрити кримінальне провадження, якщо для цього є підстави. Й адвокат повинен (принаймні з профілактичних міркувань) подати клопотання про закриття справи, якщо вбачає наявність для цього відповідних підстав. Адвокат не повинен чекати милості з боку слідства та прокурора і вправі ініціювати цей процес. Своєчасне подання клопотання про закриття провадження може відіграти позитивну роль. І крім того, відмовляючи в задоволенні такого клопотання, прокурор повинен обґрунтувати свою позицію. Нерідко при цьому впливають ті обставини, які цікавлять захисника, але не були йому повідомлені раніше.

На стадії досудового розслідування захисник з'ясовує для себе фактичні обставини справи, тобто відповідає на запитання: коли? де? хто?

що? як? і «пише» історію — переконливу, аргументовану і відповідну інтересам обвинуваченого. Для цього згідно з ч. 3 ст. 93 КПК України сторона захисту має прав здійснювати збирання доказів шляхом вилучення та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, копій документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій, актів перевірок; ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, а також шляхом здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів. На відміну від діяльності слідчого, який зобов'язаний вжити всі передбачені законом заходи для всебічного, повного і об'єктивного дослідження обставин справи, адвокат збирає докази в «односторонньому» порядку. Докази збираються тільки ті, які дозволяють виявити обставини, що виправдовують підозрюваного чи обвинуваченого, пом'якшуючи відповідальність. Адвокат керується правилом: «Не нашкодь клієнту». Адвокат також має враховувати і докази, які послаблюють становище обвинуваченого. Якщо такі докази не вдається спростувати, то захисник має продумати, яким чином нейтралізувати такі докази. Наприклад, відомості про поганий зір свідка можна інтерпретувати як стан, який позбавив можливість людину правильно оцінити обстановку. У деяких випадках можна про докази, які послаблюють позицію, змовчати. Адвокат мотивується принципом «домінантності інтересів клієнта, може будувати свою позицію на прогалинах у доказах, зібраних обвинуваченням, суперечностях. Прогалини можуть бути створені і за рахунок усунення недопустимих доказів. Дискусійним вбачається питання про те, чи може захисник доводити невинуватість підзахисного шляхом повідомлення слідчому інформації про причетність іншої особи до вчинення злочину. Безумовно захист клієнта не може здійснюватись виключно шляхом обвинувачення інших осіб, але якщо виправдання його клієнта можливе лише за умови різкої колізійної ситуації в процесі, адвокат повинен виконати свої професійні обов'язки, адже захист клієнта важливіше цієї колізії.

Дуже важливим фактором у роботі адвоката на досудовому слідстві є встановлення нормальних, етично виважених стосунків з підзахисним у питанні узгодження позиції стосовно пред'явленого обвинувачення. Нерідко трапляється, що міркування і думки обвинувачуваного та адвоката розходяться в підходах до тих чи інших фактів чи питань, порушується принцип довірчих стосунків. В такому разі адвокат має проявити себе як психолог, ретельно роз'яснити клієнту усі аспекти захисту і методично наполягати на такій тактиці поведінки підозрюваного, обвинуваченого під час допитів та інших слідчих дій, що буде перешкоджати введенню його в оману співробітниками правоохоронних органів. Але рішення останній мусить обов'язково прийняти самостійно,

бажано у письмовому вигляді, що позбавить адвоката від скарг та нарікань у разі суворого покарання, коли єдина людина, котру можна у чомусь звинуватити — це адвокат.

Важливою складовою захисту інтересів клієнта адвокату необхідно професійно побудувати відносини із стороною обвинувачення, адже представники сторони захисту та сторони обвинувачення є рівноправними учасниками кримінального процесу. Як вірно підмічає В. В. Долежан прокурор не повинен нехтувати правовою позицією захисника, адже це в кінцевому підсумку це може призвести негативних наслідків [1, С. 426]

Отже, присутність адвоката на досудових стадіях кримінального процесу забезпечить надійний захист інтересів свого клієнта та допоможе йому вповній мірі реалізувати його конституційні права.

Список використаної літератури

1. *Проблеми гармонізації відносин між адвокатом-захисником і прокурором-обвинувачем у судовому процесі // Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 10 листоп. 2017 р.) / відп. ред. Н. М. Бакаянова, Є. С. Хижняк ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.».* — Одеса, 2017. — С. 426—428.

Л. Ю. ЧЕКМАРЬОВА,
*аспірант кафедри організації судових, правоохоронних органів
та адвокатури Національного університету
«Одеська юридична академія»*

ОБОВ'ЯЗКОВЕ СТРАХУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АДВОКАТА: ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ

В останні роки увага до проблеми розвитку страхування професійної відповідальності адвоката значно зростає. Науковцями та представниками адвокатської корпорації неодноразово зазначалося, що інститут страхування професійної відповідальності виступає одним із основних інструментів забезпечення державою гарантованих конституційні прав громадян на захист їх прав, свобод і законних інтересів.

Навіть кваліфікований і досвідчений адвокат не захищений від випадкових професійних помилок, які можуть заподіяти майнової шкоди інтересам клієнта. Якщо адвокатом була заподіяна майнова шкода інтересам клієнта, то його обов'язком є відшкодування цієї майнової шкоди у зв'язку із здійсненням ним професійної правничої допомоги. Один із способів підвищення ефективності регулювання будь-якої професійної діяльності є створення системи відносин, що дозволяють мінімізувати можливі, що виникли в процесі її реалізації, несприятливі наслідки. В тому числі з питань оптимізації діяльності за шкоду, заподіяну внаслідок професійної діяльності. Один із способів подібної оптимізації є страхування, в нашому випадку страхування професійної відповідальності адвоката.

Про актуальність запровадження страхування професійної відповідальності адвоката вказують колектив авторів С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський, В. В. Долежан та інші, які підкреслюють, що подальші реформи мають включати удосконалення правового регулювання професійних прав та обов'язків адвокатів, соціально-економічних, фінансових та оперативних умов здійснення правової діяльності завдяки впровадженню системи страхування професійної цивільної відповідальності адвокатів, надання адвокатам права застосовувати спрощену систему оподаткування, обліку та звітності [1, с. 22].

В контексті запровадження добровільного чи обов'язкового страхування професійної відповідальності адвоката, панує дві думки. Першою думкою, що страхування професійної відповідальності адвоката повинно мати добровільний характер притримується Г. К. Акишева, В. В. Заборовський, Р. Г. Мельниченко, І. С. Токмаков. Слід погодитися з другою

думкою таких науковців, як Т. Б. Вільчик, А. С. Михайлової, Д. В. Наумова, Н. О. Обловацької, що страхування професійної відповідальності адвоката повинно мати обов'язковий характер.

Щодо обґрунтування першої позиції саме про добровільний характер страхування професійної відповідальності, науковці надають наступні аргументи. Так, деякі науковці вважають, що адвокатська діяльність не належить до діяльності, що створює підвищену небезпеку, і тому не потребує інституту примусового страхування [2, с. 29]. Інші стверджують, що кількість позовів до адвокатів про відшкодування шкоди є вкрай незначною, страхування призведе до істотного подорожчання вартості послуг адвоката та більшість адвокатів буде не в змозі сплачувати страхові внески. В. В. Заборовський стверджує, що введення такого страхування на початковому етапі має розглядатися як добровільне, а обов'язкове, на його переконання, може бути запроваджене лише через кілька років. Це пов'язано, зокрема, з необхідністю вироблення надійного й ефективного механізму страхування цивільно-правової відповідальності адвоката [3, с. 194].

Але ми вважаємо, що слід погодитися з введенням все ж таки обов'язкового страхування професійної відповідальності адвоката. Страхування створить необхідні гарантії платоспроможності адвокатів у разі притягнення їх до професійної відповідальності за невиконання чи неналежне виконання своїх професійних обов'язків, а також гарантії їх клієнтам. Введення обов'язкового страхування вплине на якість адвокатських послуг, адже адвокат буде більш відповідальніше відноситися до виконання своїх професійних обов'язків. Якщо адвокатом було завдано майнової шкоди в значних розмірах, а в адвоката може не вистачити можливостей і засобів для відшкодування цієї шкоди, то завдяки страхуванню професійної відповідальності адвоката зможе її відшкодувати. Прибійниками закріплення на законодавчому рівні обов'язкового страхування професійної відповідальності адвокатів як ефективного способу захисту майнових інтересів адвоката і його клієнтів є І. І. Задоя, Д. В. Кухнюк та А. В. Кухар, А. С. Михайлова та ін.

На наш погляд, страхування професійної відповідальності адвоката необхідне в Україні, що буде слугувати жорстким інструментом при захисті майнових інтересів, як клієнтів, так і самих адвокатів. Оскільки основною метою страхування професійної відповідальності адвоката є захист майнових інтересів адвоката, який здійснює адвокатську діяльність, та захист майнових інтересів клієнта (особі, якій надається професійна правнича допомога) від невиконання або неналежного виконання адвокатом своїх професійних обов'язків при наданні професійної правничої допомоги, вважаємо, що саме обов'язкове страхування професійної відповідальності адвоката в даний час буде найбільш прийнятним і раціональним.

Введення даного інституту сприятиме формуванню високого ступеня довіри до юридичної професії в цілому, і до адвокатів, зокрема, з боку фізичних та юридичних осіб. Страхування професійної відповідальності адвоката покликане посилити ці тенденції в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Ківалов С. В., Полянський Ю. Є., Долежан В. В., Бакаянова Н. М., Свида О. Г. Реформування судової влади та суміжних інститутів в Україні / С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський, В. В. Долежан, Н. М. Бакаянова, О. Г. Свида // Наукові праці НУ ОЮА. — 2015. — С. 5—24.

2. Мельниченко Р. Адвокаты избавились от страха / Р. Мельниченко // Адвокатская практика. — 2010. — № 1. — С. 29—32.

3. Заборовський В. В. Страхування цивільно-правової відповідальності адвокатів в Україні: обов'язкове чи добровільне / В. В. Заборовський // Науковий вісник Ужгородського національного університету. — 2017. — Серія право. — Вип. 43. — Т. 2. — С. 194—198.

ЗМІСТ

<i>С. В. Ківалов</i> . Вітальне слово Президента Національного університету «Одеська юридична академія»	5
Привітання від колективу кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури	7
Біографія професора В. В. Долежана	9
Пам'ятні події у житті професора В. В. Долежана	11
<i>Руденко М. В.</i> Людина. Фундатор. Учитель	19
<i>Кравчук В. М.</i> Професор В. В. Долежан — засновник та фундатор юридичної науки і освіти на Волині	21

БІБЛІОГРАФІЯ НАУКОВИХ ПРАЦЬ ПРОФЕСОРА ВАЛЕНТИНА ВОЛОДИМИРОВИЧА ДОЛЕЖАНА

Хронологічний покажчик друкованих праць	
Окремі видання	29
Публікації в книгах, збірниках наукових праць та журналах	34
Публікації в газетах	48
Науковий керівник, офіційний опонент дисертаційних досліджень	51
Редакційна діяльність	55
Рецензійна діяльність	56
Основні публікації про наукову та педагогічну діяльність В. В. Долежана	
Офіційні документи	58
Загальні матеріали	59
Участь у наукових, науково-практичних конференціях, семінарах з наданням назв доповідей, наукових повідомлень	67
Біобібліографія	70
ПРИВІТАННЯ ЮВІЛЯРУ	71

МАТЕРІАЛИ КРУГЛОГО СТОЛУ «ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ВЧЕНОГО: ДО 80-РІЧЧЯ ПРОФЕСОРА В. В. ДОЛЕЖАНА»

<i>Бакаєнова Н. М.</i> Вопросы адвокатуры в трудах профессора В. В. Долежана ...	95
<i>Полянський Ю. Є.</i> Про деякі процедурні питання призначення та звільнення з посади Генерального прокурора України	98
<i>Москвич Л. М.</i> Проблемні питання забезпечення єдності статусу прокурорів ..	100

Щербанюк О. В. Позитивний імідж судової влади як основа довіри до суду.	103
Іваницький С. О. Проблеми розгляду судами клопотань органів кримінального переслідування у зв'язку з набуттям чинності закону № 2147-VIII від 03.10.2017 р.	106
Хотинська-Нор О. З. Принципи кваліфікаційного оцінювання суддів у світлі реалізації судової реформи в Україні.	109
Фідря Ю. О. До питання про дисциплінарну відповідальність суддів в Україні.	112
Юрко С. С. Деякі аспекти відновлення військових судів у системі судоустрою України.	115
Билиця І. О. Роль етикету у діяльності прокурорів.	119
Іскендеров Е. Ф. Правовий статус директора Національного антикорупційного бюро України.	121
Ковальчук І. С. Повноваження спеціалізованої антикорупційної прокуратури як відокремленого структурного підрозділу в системі органів прокуратури.	124
Кравчук В. М. Прокуратура як особливий предмет наукових досліджень професора В. В. Долежана.	127
Меланчук-Присяжна А. В. Адвокатська таємниця та дисциплінарна відповідальність адвоката у разі її порушення за законодавством Російської Імперії і сучасної України.	130
Овчаренко О. М. Теоретичні аспекти диференціації інституту юридичної відповідальності судді.	133
Остафійчук Л. А. До питання відповідальності за зловживання процесуальними правами у сфері судочинства.	136
Свида О. Г. До питання щодо досудового розслідування як функції прокуратури на перехідному етапі.	139
Селезньов В. А. Спеціалізований механізм боротьби з корупцією: актуальна потреба державоутворення України.	143
Храпенко О. О. Реформування судової системи України: кроки на шляху до євроінтеграції.	147
Бутирська І. А. Участь прокурора у справі про банкрутство.	149
Курганський О. В. До питання щодо суддівського врядування.	152
Нестерчук Л. П. Напрями вдосконалення інституту прокуратури України в рамках європейських стандартів.	155
Кісліцина І. О. Актуальні питання підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді.	158
Владишевська В. В. Адвокат-захисник та прокурор-обвинувач: етика взаємовідносин у суді.	161
Деменчук М. О. До питання оптимізації системи судоустрою України.	163
Каденко О. О. Адвокатура як соціальний інститут.	165
Питомець А. В. Особливості діяльності адвоката-захисника на стадії досудового розслідування.	168
Чекмарьова Л. Ю. Обов'язкове страхування професійної відповідальності адвоката: доцільність запровадження.	171

Творчий шлях вченого: до 80-річчя професора В. В. Долежана
Т286 / уклад.: І. О. Кісліцина, М. О. Деменчук, С. І. Єленич ; відп.
ред. Н. М. Бакаянова. — Одеса : Юридична література, 2018. —
176 с.

ISBN 978—966—419—338—9.

Видання підготовлено до 80-річчя від дня народження доктора юридичних наук, професора кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» Валентина Володимировича Долежана.

Матеріали круглого столу з проблем організації судоустрою, прокуратури та адвокатури, що публікуються у виданні, становлять інтерес як для правників-науковців, так і для студентів, практикуючих юристів, суддів, прокурорів, адвокатів.

УДК 347.96/97/99(477.74-25Од)(092)(01)(049.2)+
016:347.96/99(477.74-25Од)

Наукове видання

**ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ВЧЕНОГО:
до 80-річчя професора
В. В. Долежана**

Укладачі:

КІСЛІЦИНА Ірина Олександрівна,
ДЕМЕНЧУК Марина Олександрівна,
ЄЛЕНИЧ Світлана Іграфівна

Відповідальний редактор
Н. М. БАКАЯНОВА

Редактор-коректор
Н. І. Крилова
Технічний редактор
Д. М. Островеров
Дизайнер обкладинки
В. І. Костецький

Формат 70×100/16. Ум. друк. арк. 14,26.
Тираж 50 прим. Зам. № 53 (8).

Видавництво і друкарня «Юридична література»
65009, м. Одеса, вул. Піонерська, 7
Тел.: (048) 777-48-79

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4284 від 23.03.2012 р.